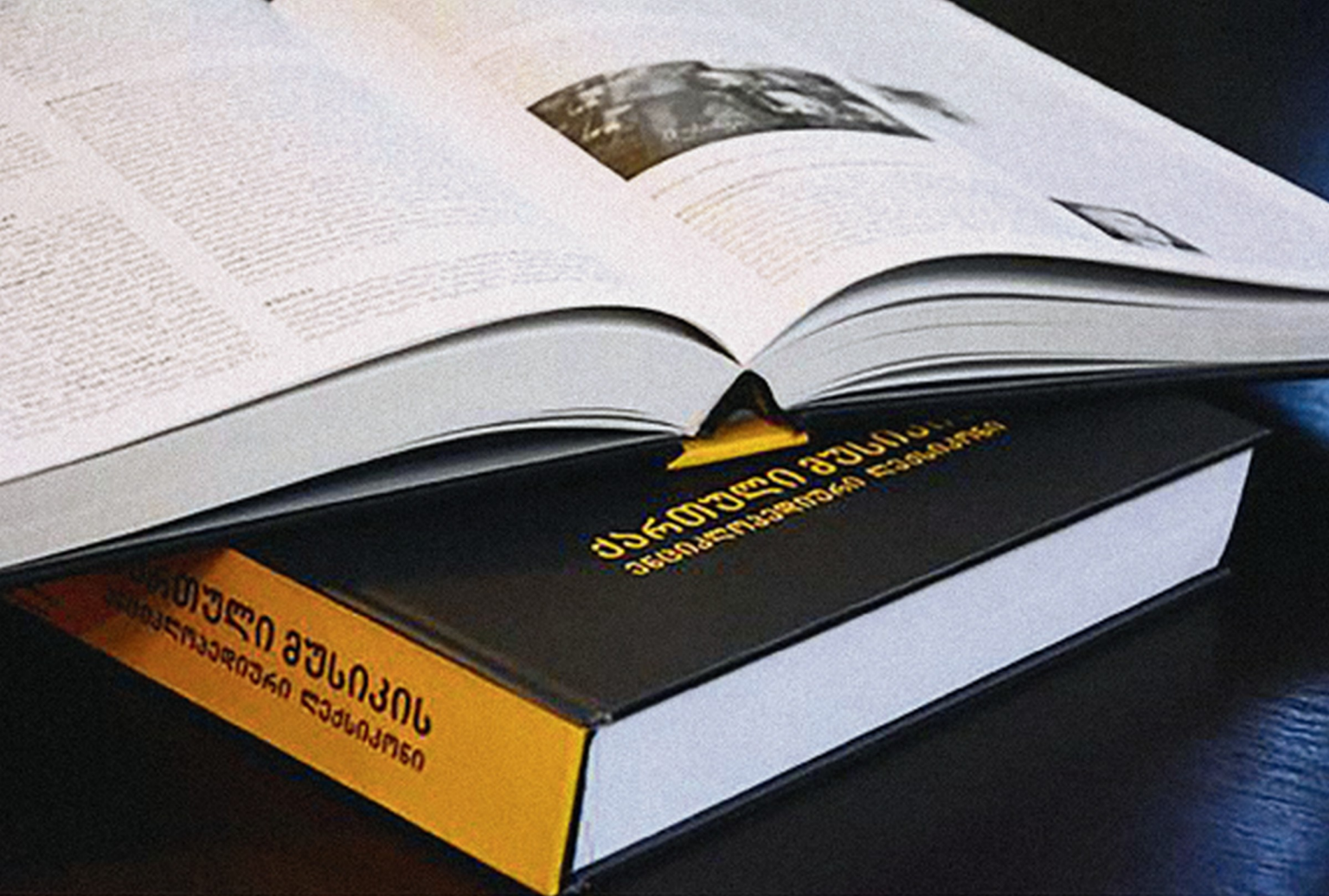

საქართველოს კომპოზიტორთა შემოქმედებითი კავშირის ჟურნალი
Journal of Creative Union of Composers of Georgia

მუსიკა

MUSIKA

2(27)
2016

2015 წელს, პირველად გამოიცა
„ქართული მუსიკის ენციკლოპედიური ლექსიკონი“

ფართო მკითხველის დიდი ინტერესი ვერ დააკმაყოფილა გამოცემის
მცირე ტირაჟმა.
კერძო ქველმოქმედის ინიციატივითა და შემწეობით, მზადდება მეორე,
შევსებული გამოცემა.

მსურველებმა წინადადებები და მასალები გამოგზავნეთ ავტორ-შემდგენლების
(რ. ქეთათელაძე, შ. ჯაფარიძე) ელ-მისამართზე: mzia_japaridze@yahoo.com

ნიკო სულხანიშვილი (1871-1919)

მუსიკა

MUSIKA

Journal of Creative Union of Composers of Georgia

2 (27)•2016

ქურნალი გამოიცემა
საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის
სამინისტროს ფინანსური მხარდაჭერით

ISSN 1987-7773

თარიღი	
მზია ჯაფარიძე. ქართული სულის ზივი	2
ფესტივალი	
ანზორ შიშხია. თბილისის საზღვრო მუსიკის	
მე-6 საერთაშორისო ფესტივალის ექვ	6
საკონცერტო ცხოვრება	
ლამარა გოგლიძე. სიმყვამე ზურაბ სოსოილავაზე	12
პრემიერა	
ქართული მუსიკის ახალი პენაქანი	14
მელომანი	
თამარ წულუკიძე. ფოლკლორული	18
პრეზენტაცია	
მამუკა ნაცვალაძე	
მინ აბრამიძის მხარე ფაქტობრივი მხარე	22
საუბარი ხალხმართან	
მზია ჯაფარიძე. „სამყაროში არის კიდეც რაღაც, რის გამოც ღირს ცხოვრების გაგრძელება...“	24
სსოვნა	
ნათელა არველაძე. სსოვნის საღამო და ასოციაციები	36
წლიური გაფასება	
ნარგობა გარდაცვალება. სასულიერო კვლევები – 50	40
ქრონიკა	
ახალი ქართული ნაწარმოებები	46
სუბკონტრაპუნქტის გვირაბი	
ალექსანდრე დეკანოიძე, ნინო ჯაფარიძე	
ორი რეკვიემი	47
მოგონება	
ციცილო ჯერვალიძე. მასთან მუშაობის – 90	53
განათლება	
მარიკა ნადარეიშვილი	
სამუსიკო სწავლების პრობლემები	54
მზია ჯაფარიძე	
თავისუფალ საქართველოში სოციალისტური მუსიკის	57
საქართველო და ევროპა	
გულბათ ტორაძე. ნიჟარა და მსახურთა	61
თამარ წულუკიძე. აქტიური ცხოვრებით	64
ფოლკლორი	
ქეთევან ბაიაშვილი. „სახიობა“ კონცერტის შემდეგ	66
რევიონიდან	
კახა ცაბაძე, მანანა აბუტელი	
„ავანსურა და ეთერი“ ქუთაისში	72
გაცენება	
ალექსი შანიძე. დავითიანი კოპა რეპროდუქციები	74
WWW	80
Summary	82

რედაქტორი: მიხეილ ოძელი
თანარედაქტორები: მზია ჯაფარიძე, თამარ წულუკიძე
ლიბრეტო: ვახტანგ რურუა, ვანო კვიციანი
ინფორმაციის მარგანტი: ქეთევან თუხარელი
მისამართი: დავით აღმაშენებლის 123
ტელ.: (+995 32) 295 41 64; ფაქსი: (+995 32) 296 86 78

ქართულ მუსიკაში ნიკო სულხანიშვილი ისეთივე მოვლენაა, როგორც ფიროსმანი მხატვრობაში. ორივეს ნიკალა ერქვა, ორივე კახეთის შვილი იყო, ორივეს შემოქმედება მშობლიური ფესვებიდანაა აღმოცენებული, არცერთ მათგანს პროფესიული განათლების მიღების საშუალება არ მისცემია, მაგრამ ორივეს ბედმა არგუნა ქართულ ხელოვნებაში წარუშლელი კვალი დაეტოვებინა და შეექმნა სრულიად ორიგინალური, განუმეორებელი მხატვრული სამყარო; ამასთან ორივეს ბედი არ სწყალობდა, ქიშპიც ბევრი იყო და ღვარძლიც, რის გამოც ორივე ბახუსს მიეძალებოდა ხოლმე. ნიკალამ, მიუსაფარმა და ეულმა, თბილისის ერთ სარდაფ-

ვეთება „მო, ზუალოდან“ — „გუთნურამდე“, რომელსაც ასევე შეიძლება ვუწოდოთ „კახეთის ეპოსი“. მან შეძლო, ჩვენამდე მოღწეული სულ რაღაც ათიოდე ნაწარმოებით გაეკვალა გზა ქართული პროფესიული მუსიკის საუკეთესო პლასტისათვის — ქართული პროფესიული საგუნდო მუსიკისათვის. თუკი რამ ფასეული შექმნილა ქართული პროფესიული მუსიკის ასწლიან ისტორიაში, მისი მნიშვნელოვანი წილი ხომ სწორედ საგუნდო მუსიკაზე მოდის. მარტო იოსებ კეჭყვიანი შემოქმედება რად ღირს! სამწუხაროდ, ფიროსმანისგან განსხვავებით, ნიკო სულხანიშვილის შემოქმედება ნაკლებ ცნობილია არამცთუ უცხოეთში, საქართველოშიც კი (გვე-

ქართული სულის ზაიზი

აზია ჯაფარიძე

ში, მარტობაში დალია სული 1918 წელს, სულ რაღაც 55 წლის ასაკში; მალევე, ერთ წლის შემდეგ, 1919 წლის 3 დეკემბერს, 48 წლის ასაკში, ასევე ეულად დალია სული ნიკო სულხანიშვილმაც საავადმყოფოს სარეცელზე, ხოლო სკივრი კი, რომელსაც სულ თან დაატარებდა თავისი ნოტებით (ამბობენ, ოპერა „პატარა კახის“ პარტიტურაც იქ ინახებოდა) დაიკარგა, ისევე, როგორც დრომ გაანადგურა თბილისის დუქნების კედლებზე ფიროსმანის ნახატები. როგორც გვაოცებს ფიროსმანის თითქოსდა მარტივი შტრიხებით მიღწეული ფორმისა თუ შინაარსის, ფერთა გამისა თუ პერსპექტივის სრულყოფილება, ისევე გვაოცებს ნიკო სულხანიშვილის გუნდების ჰარმონიული ენის სიმდიდრე, მელოდიკის სიუხვე, შინაარსის სახეობრიობა თუ მასშტაბი. როგორც ფიროსმანის გზა მიემართება ერთი ხელის მოსმით, ერთი შტრიხით დახატული მოფუსფუსე თეთრი წიწილებიდან („მამალი და კრუხი წიწილებით“) „კახეთის ეპოსამდე“, ისე ნიკო სულხანიშვილის გზა იკ-

ლისხმობ ფართო აუდიტორიას), თუმცა დარწმუნებული ვარ, რომ ეს დროც მოვა. განსხვავებით ფიროსმანისგან, რომელსაც პოლონელი (და არა ქართველი, რაც ნიშანდობლივად მესახება, თუმც დედიტ კი იყო ქართველი) კირილ ზდანევიჩი გამოუჩნდა, სულხანიშვილს, სამწუხაროდ, ჯერ ასეთი ზდანევიჩი არ გამოსჩენია, და მისი მასშტაბიც, ჯერჯერობით, საქართველოს ფარგლებით ისაზღვრება.

26 მარტს ჯანსუღ კახიძის სახელობის მუსიკალური ცენტრის დარბაზში ნიკო სულხანიშვილის დაბადებიდან 145 წლისთავისადმი მიძღვნილი კონცერტი გაიმართა. მონაწილეობდნენ ნ. სულხანიშვილის სახელობის სახელმწიფო საგუნდო კაპელა და რუსთავის კამერული გუნდი (ხელმძღვ. მამუკა გულაღაშვილი). საღამოს უძღვებოდა ცნობილი ქორმაისტერი გივი მუნჯიშვილი, რაც გასაკვირი ნამდვილად არაა — ბ-ნი გივი ხომ ის ხელოვანია, რომელმაც უდიდესი ამაგი დასდო ნიკო სულხანიშვილის შემოქმედების, და საზოგადოდ,

ნიკო სულხანიშვილი

ქართული საგუნდო მუსიკის პოპულარიზაციასა და შესწავლას. კონცერტის ყოველ ნიუანსში იგრძნობოდა ამ ღვანღმოსილი ლოტბარისა და საზოგადო მოღვაწის განსაკუთრებული სიყვარული არა მხოლოდ ნიკო სულხანიშვილის შემოქმედებისადმი, არამედ თავისი ქვეყნისა და მშობლიური კუთხის – კახეთის მიმართ (თავადაც ხომ კახეთიდანაა).

ნ. სულხანიშვილის საიუბილეო თარიღისადმი მიძღვნილ კონცერტს რიგითი, ტრადიციული არ ეთქმოდა, რადგან საგანმანათლებლო ფუნქციასაც შეიცავდა. ეს არაა პირველი შემთხვევა, როდესაც ბ-ნი გივი დარბაზს ესაუბრება იმ პიროვნებაზე, რომლის შემოქმედებასაც ეძღვნება კონცერტი. გავიხსენებდი ცნობილი ჩეხი ლოტბარის, იოსებ რატილის, ია კარგარეთელის, ივანე ჯავახიშვილის, ექვთიმე თაყაიშვილისადმი მიძღვნილ საიუბილეო კონცერტებს. მისი მონათხრობი ყოველთვის საინტერესოა, გამიორჩევა საქართველოს ისტორიისა და, ცხადია, მუსიკალური კულტურის, განსაკუთრე-

ბით კი, ქართული საგუნდო ხელოვნების ღრმა ცოდნით. ბ-ნი გივი მოგვითხრობს დახვეწილი ქართულითა და ემოციას, რომელიც ახლავს ხოლმე მის მონათხრობს გადამდებია დარბაზისათვის. თანაც ამას ახერხებს ისე, რომ მუსიკოსიც და გაუთვითცნობიერებელი მსმენელიც თანაბარი ინტერესით უსმენს როგორც მონათხრობს, ისე ბ-ნი გივი მუნჯიშვილის ინტერპრეტაციით აუღერებულ მუსიკას, რომელიც, ცხადია, უმთავრესია.

საიუბილეო კონცერტი დაიწყო გუნდით „დიდება ივერსა“, გუნდით, რომელსაც 1918 წელს გამართულ დამოუკიდებელი საქართველოს სახელმწიფო ჰიმნების კონკურსში გაუმარჯვია. მაგრამ როგორც იოსებ იმედაშვილი წერს: „უცხოელი სპეციალისტების ყიურიმ მხოლოდ ორი ნაწარმოები მოიწონა, ორივე კი-კუშასი აღმოჩნდა („ღმერთო, ღმერთო“ და „დიდება ივერსა“ – მ. ჯ.). მეშურნეობამ ისეთი ქსელები გააბ-გამოაბა, რომ კომპოზიტორმა ხელი ჩაიქნია, ასეთ ინტრიგებში არაფერი გაკეთდებო და ღვინოს მიეძალა... შურღვარძლიანობამ და დაბალმა ქიშპობამ არ უნდა დაჩრდილოს ჭეშმარიტი ხელოვნება“. ასეთი იყო ნიკო სულხანიშვილის ამ ნაწარმოების ბედი „ღმერთო-ღმერთოსთან“ ერთად.

შემდეგ კი ბ-მა გივიმ, ისეთივე თანმიმდევრულობით წარმოგვიდგინა ნ. სულხანიშვილის გუნდები, როგორც მისი ბიოგრაფიაა. აუღერდა ნ. სულხანიშვილის ადრეული პერიოდის რომანსი „ტურფავ მოდი, ნუ ხარ მტრულად“, გივი მუნჯიშვილის საგუნდო არანჟირებით. როგორც ბ-ნმა გივიმ აღნიშნა, ამ რომანსის სანოტო ჩანაწერი არ არსებობს, ნიკოს იგი დაუნერია სრულიად ახალგაზრდას და ხალხში ზეპირად გავრცელებულა. ბ-ნ გივის ბავშვობიდან ხსომეზია რომანსის მელოდია და როგორც ქართული საგუნდო მუსიკისა და ნიკო სულხანიშვილის შემოქმედების ჭეშმარიტმა მოამაგემ, გუნდისათვის გადააწყო, რითაც ნ. სულხანიშვილის მემკვიდრეობას კიდევ ერთი ფურცელი შემატა. როგორც მან აღნიშნა, აქ ჯერ არ არის მკაფიოდ გამოვლენილი კახური კილო, მაგრამ, უდავოდ იგრძნობა იმერული ქალაქური ფოლკლორის გავლენა, რაც გასაკვირი არაა, ვინაიდან კომპოზიტორის დედა, ნინო მაჭავარიანი, იმერეთიდან ყოფილა და შესანიშნავადაც მღეროდა, სწო-

თარიღი

რედ ის იყო შვილების პირველი სიმღერა-გალობის მასწავლებელი. რამდენადაც ვიცი, ამ რომანსის ძველი ჩანაწერი არსებობდა საქტელერადიოს ფონდში, თუმცა, თავის დროზე ჩანაწერის მოძიება ვერ მოხერხდა და დღეისათვის არსებობს თუ არა, ჩემთვის უცნობია.

შესრულდა ნ. სულხანიშვილის „მესტვირული“ (სოლისტები ზურაბ და ლერი ჯაფარიძეები) და ერთადერთი შემორჩენილი რომანსი „მო, ზუალო“. ეს უკანასკნელი, ისევე, როგორც ნ. სულხანიშვილის ზოგიერთი ხელნაწერის სახით შემონახული ნაწარმოები, არასრულია და მხოლოდ ოთხი ფრაზითაა შემორჩენილი. ამჯერადაც, ბ-ნ გივის თავის თავზე აულია რომანსის დასრულება. რომანსი შეასრულა ოპერის მომღერალმა თამაზ საგინაძემ (ტენორი), საფორტეპიანო თანხლებას უწევდა კონცერტმასტერი ელენე კორკოტაშვილი. „ეს რომანსი ნიკოს სიცოცხლეში არ შესრულებულა და დღეს, მგონი, პირველად სრულდება. ჩვენ ვეცდებით ავაყდეროთ ეს რომანსი, რომ მივანვდინოთ ხმა კომპოზიტორს და მისმა სულმა გაიხაროს“ – აღნიშნა მესტრომ. ამ ამალეღვებულ სიტყვებში, კიდევ ერთხელ წარმოჩნდა ბ-ნი გივის სათუთი დამოკიდებულება ნ. სულხანიშვილისადმი.

გუნდში „სამშობლო ხევსურისა“, სოლისტად წარ-

მოგვიდგინა შესანიშნავი მონაცემებისა და ხმის სრულიად ახალგაზრდა, 16 წლის თორნიკე პაპიძე, რომელიც ბ-ნ გივის შემთხვევით მოუსმენია – კახურ „მრავალჟამიერში“ პირველი ხმა უმღერია და მიუწვევია კონცერტში სოლოების შესასრულებლად. ეს იყო ჭაბუკი მომღერლის პირველი გამოსვლა დიდ სცენაზე, ცხადია, დელავდა, მაგრამ მისმა ხმამ და მუსიკალობამ მოხიბლა მსმენელი არა მხოლოდ ამ გუნდში სოლისტისათვის განკუთვნილი მცირე ეზიზოდით, არამედ ფინალშიც...

ლევან ქვაბულიძის არია „დაიგვიანეს“ ნ. სულხანიშვილის დაკარგული ოპერიდან „პატარა კახი“, შესრულა სოლისტმა გიორგი ხუნაშვილმა ვაჟთა გუნდთან ერთად. ეს არია აღმოსავლური შტოს ქართული ცალფა სიმღერების – ოროველების, შეიძლება ითქვას, კვინტესენციაა, რომელიც ხალხმა ისე გაითავისა, რომ მისი მრავალი ვარიანტი შეიქმნა და დღეს ბევრს ხალხურად მიაჩნია.

შემდეგ აუღერდა „ღმერთო, ღმერთო“, რომელსაც კომპოზიტორმა ნოდარ მამისაშვილმა „ქართული მადრიგალი“ უწოდა: „ნიჭიერმა ხელოვანმა ქრისტიანული ჰიმნოგრაფიის საფუძველზე შეძლო ქართული მადრიგალების შეთხზვა და გახდა საქართველოში ამ ჟანრის ფუძემდებელი“ – წერს იგი. „ღმერთო ღმერ-

გივი მუხაიშვილი ჩაუხატავია

თოს“, მოჰყვა სიცოცხლის ჰიმნი — „მაშ გამარჯვება, ტკბილო სიცოცხლე“. მიჩნეულია, რომ ტექსტი ეკუთვნის ს. ფაშალიშვილს, თუმცა გ. ნადირაშვილი თავის მოგონებებში წერს, რომ ნიკოს ჯ. ბაირონის „ჩაილდ ჰაროლდის“ ი. ბაქრაძისეული თარგმანი წაუკითხავს, მაშინათვე ანთებულია და ეს გუნდი დაუნერია (ბაირონის პოემიდან აღნიშნული ნაწყვეტის იოსებ ბაქრაძისეული თარგმანი გამოქვეყნდა 1871წ., ჟურნალ „მნათობში“ №2, სრული ტექსტი კი მოგვიანებით, 1880წ. ჟურნალ „ივერიაში“ №3). გარდა ამისა, თვით ნ. სულხანიშვილის ხელნაწერში ვკითხულობთ: „მუს. ნ.პ. სულხანიშვილისა, ბაირონიდამ თარგმანი: ი. ბაქრაძისაგან“. მე შევადარე იოსებ ბაქრაძის თარგმანების ტექსტები სულხანიშვილისეულს და პირდაპირი კავშირი ნამდვილად არ არის, თუმცა შესაძლოა, ბაირონის პოემამ იმდენად დიდი მხატვრული შთაბეჭდილება მოახდინა კომპოზიტორზე, რომ მისი გავლენით შექმნა მუსიკა. არ არის გამორიცხვადი ტექსტიც, ბაირონის „ჰაროლდის“ მისეული ინტერპრეტაცია იყოს (გავიხსენოთ რუსთაველის ტექსტის ტრანსფორმაცია გუნდში „ღმერთო, ღმერთო“), რადგან ფაშალიშვილის ლექსს, ჯერჯერობით, ვერ მივაკვლიე. საყურადღებოა ისიც, რომ 2012 წელსაა დაწერილი ტიცთან ტაბიძის „მაშ გამარჯვება, ტკბილო სიცოცხლეც, დავრჩებით ერთად ჩვენ განუყრელი“. ვფიქრობ, ტექსტის ავტორის საკითხი მაინც დასაზუსტებელია. ნაწარმოებმა ზეანეული განწყობილება შემოიტანა დარბაზში, რასაც ლოგიკური დასასრული მოჰყვა...

უნიკალური „გუთნური“ — ნ. სულხანიშვილისადმი მიძღვნილი კონცერტი ტრადიციულად ამ შედევრით დაგვირგვინდა. საოცრად მოუხდა ტენორის სოლოს თორნიკე პაპიძის ხმა, რომელიც ამჯერად კიდევ უფრო რთული ამოცანის წინაშე იდგა, რასაც ახალგაზრდა მომღერალმა წარმატებით გაართვა თავი. რამდენჯერაც არ უნდა მოისმინო ეს უკვდავი ნაწარმოები, გაოცებს, ფაქტობრივად, თვითნასწავლი კომპოზიტორის აზროვნების მასშტაბი, ნოვატორობა, ამასთან, ღრმა ეროვნული ფესვები... ეს სახიერი, თეატრალიზებული მუსიკალური სცენა — გასაოცარი სოლოთი, რეჩიტატიული შეძახილებით, ხმათა განაწილების გზით მიღწე-

თამაზ საგინაშვილი

თორნიკე პაპიძე, გივი მუნჯიშვილი

ლი სივრცობრიობით, ისე მოეფინება ხოლმე დარბაზს, ძვალსა და რბილში გივლის და გულგრილს ვერავის ტოვებს.

კონცერტმა დაადასტურა, რომ გივი მუნჯიშვილი დღემდე აგრძელებს ძიებას, ნიკო სულხანიშვილის შემოქმედებისა და ცხოვრების შესწავლას. ამიტომაცაა, რომ მის მიერ გამართული კონცერტები ყოველთვის მსმენელის ინტერესსა და მონონებას იმსახურებს. დარბაზის დატოვება არ სურდა მსმენელს და მქუხარე ტაპიკ დიდხანს არ წყდებოდა. ■

ფესტივალი

ანგორ პომასია

ფასდაუდებელია ქართველი ერის წვლილი საგუნდო მუსიკის განვითარებაში. მსოფლიო საგუნდო მუსიკის საგანძურში ქართულ ფოლკლორს და საგუნდო

ვაჟთა გუნდი „მკლავარი“,
სელმკლავანელი კახა ონაპვილი

მუსიკას, მართლაც, უღირსეულესი ადგილი უჭირავს. სწორედ ამიტომ გასაგები ხდება ის უდიდესი ინტერესი, რომელიც საგუნდო მუსიკის თბილისის საერთაშორისო ფესტივალმა საზოგადოებაში გამოიწვია. ვიდრე ფესტივალის მიმდინარეობაზე, ხარისხზე, უცხოეთის თუ ჩვენი გუნდების გამოსვლებზე ჩემს ხედვას გაგაცნობთ მინდა განვაცხადო – ფესტივალი მშვენივრად იყო ორგანიზებული და მის ორგანიზატორებს უეჭველად მადლობა ეკუთვნით. შექება ვინმე ინტრიგანმა ცუდად რომ არ გამოგოს, ვიტყვი, რომ იმ მცირედს, რომელიც დაკვირვებულ თვალს არ გამოეპარებოდა, არავითარი ზეგავლენა არ მოუხდენია არც ფესტივალის ჩატარების ხარისხზე და არც სხვა რამ კომპონენტზე. დაბეჯითებით შეიძლება ითქვას, რომ თბილისის საგუნდო მუსიკის საერთაშორისო ფესტივალი მაღალ დონეზე და წარმატებით ჩატარდა. საქართველოში საგუნდო მუსიკის განვითარება უნიკალური მრავალ-

თბილისის საგუნდო მუსიკის მე-6 საერთაშორისო ფესტივალის ექო

ხმიანი ფოლკლორული შემოქმედების ტრადიციებს ეფუძნება. ქართულმა პოლიფონიამ ღირსეული გაგრძელება პროფესიულ მუსიკაში ჰპოვა, უკვდავება შესძინა და კლასიკურ მუსიკად ჩამოყალიბდა.

უცხო ქვეყნების ანსამბლებიდან ქართველი მსმენელის წინაშე წარსდგა ლიტვის კამერული გუნდი

გოგონათა გუნდი „ანგალიკა“,
ქორეოგრაფი შუჰან გრაფი (უნგრეთი)

„აიღია“, რომლის ხელმძღვანელი და დირიჟორი გახლავთ შესანიშნავი მუსიკოსი, რომულდას გრაჟინისი. „აიღია“ შეიქმნა 1989 წელს და მთელს მსოფლიოში გაითქვა სახელი, როგორც ნიჭიერმა კოლექტივმა. დაახლოებით 35 კონცერტს მართავს წელიწადში, როგორც ლიტვაში, ისე მის ფარგლებს გარეთ. არის მრავალი ფესტივალისა და კულტურული ღონისძიებების მონაწილე. 1992-1994 წწ. დიდ ბრიტანეთში საერთაშორისო გუნდების კონკურსების ლაურეატობა მოიპოვა. გუნდი წარმატებით ასრულებს ადრინდელი პოლიფონიის, რენესანსისა და ბაროკოს პერიოდის ნაწარმოებებს. თბილისში შესრულებული ნაწარმოებიდან მინდა გამოვყო ჰიერ კარმელის „ალილუია“, რომელიც გუნდმა აკადემიურად და მაღალი ოსტატობით შეასრულა. კარგი იყო აგრეთვე ხალხური სიმღერა, რომლის არანაყოფიერება რომულდას გრაჟინისს ეკუთვნის.

რა თქმა უნდა, არც ნიჭიერებით, არც სადირიჟორო ხელოვნებით ქართული საგუნდო კოლექტივები ტოლს არ უდებენ უცხოელებს, მაგრამ არის ერთი რაღაც, რითაც უცხოელები აშკარად გვეჯობნიან. ეს გახლავთ შემოქმედებითი დისკიპლინა. ყველა ჩამოსული კოლექტივი უთქმელად, ყოველგვარი მითითების გარეშე, ერთი კაცით მოქმედებდა. სასიამოვნო იყო გეცქირა როგორ ლამაზად მოძრაობდნენ ისინი სცენაზე, როგორი სინქრონულობით შემოდიოდნენ, ან გადიოდნენ სცენიდან, თუმცა ეს მოძრაობები ცოტა ზედმეტად მეჩვენა, არა იმიტომ, რომ ამ ხერხის გამოყენება არ შეიძლება, არამედ, ცოტა ბევრი, ზედმეტი იყო. მოჭარბებული „მარშიროვკები“ იმითაცაა ცუდი, რომ მსმენელის ყურადღებას იქცევს და ამით არღვევს მუსიკის ნიუანსების შეგრძნების მთლიანობას. მიუხედავად ზემოთ თქმულისა, მინდა აღვნიშნო, რომ ეს მოძრაობები საკმაოდ ლამაზი და ესთეტიკურად მისაღები იყო.

განსაკუთრებული აღნიშვნის ღირსია ღონისძიება, რომელიც ფესტივალის საზღვრებს გასცდა. გორის ქალთა კამერული გუნდის მოსმენის შემდეგ, უცხო-

ელმა სტუმრებმა გადაწყვიტეს ფესტივალზე გამოსვლის მეორე დღეს, გორელებს სტუმრად წვეოდნენ. ვაიმართა შესანიშნავი კონცერტი. ორი ბრწყინვალე კოლექტივი თითქოს ეჯიბრებოდა ერთმანეთს, როგორ ესიამოვნებინათ მაყურებლებისთვის. გორელებ-

თბილისის ყოვლათმშენიდა სამაჰის კათედრალის სააპარტინაჲო გუნდი, დირიჟორი სვიმონ ჯანგულაშვილი

მა დიდი სითბო გამოამყლავნეს სტუმრების მიმართ, შეიძლება ითქვას, გულში ჩაიხუტეს ისინი. საღამო გადაიქცა საგუნდო ხელოვნების დიდ ზეიმად, რომელიც გადაიზარდა ლიტველი და ქართველი ხალხების გულშიჩამწვდომ სიყვარულსა და მეგობრობაში. ლიტველებმა გამოხატეს დიდი პატივისცემა გორის ქალთა კამერული გუნდისა და მისი ხელმძღვანელისადმი. საქმბარ სიტყვებს ბოლო არ უჩანდა. გორელებმაც ღირსეულად გააცვიფეს ლიტველი მუსიკოსები.

ასევე წარმატებული იყო 40-კაციანი გუნდის „სამარტინის“ გამოსვლა. აღსანიშნავია, რომ „სამარტინი“ ასრულებს როგორც XVII-XIX სს სახელგანთქმული კომპოზიტორების: მონტევერდის, ბახის, ჰენდელის, ვივალდის, მოცარტის, ჰაიდნის, შუბერტის, როსინის, პუჩინის, ასევე ნაკლებად ცნობილი კომპოზიტორების: კალდარას, პაპულბელის, ჯოჯანი ბატისტა პერგოლეზის და სხვათა ნაწარმოებებს. გუნდის უცვლელი ხელ-

ბათუმის ქალთა კამერული გუნდი, სამხსპრო ხელმძღვანელი ზაირა ვალაჯორია

მღვანელია მარიან მიტეა. „სამარტინი“ ნამდვილად გაგვახარა საქართველოს ეროვნულ სიმფონიურ ორკესტრთან ერთად ჯაკომო პუჩინის *Messa Di Gloria*-ს არაჩვეულებრივი შესრულებით. კონცერტზე მაყურებელმა გულთბილად მიიღო ორკესტრის სამხატვრო ხელმძღვანელი და მთავარი დირიჟორი ნიკოლოზ რაჭველი.

წარმატებული გახლდათ, კიდევ ერთი უცხო ქვეყ-

თბილისის გოგონათა გუნდი, ხელმძღვანელი ომარ ზარდალი

ნის, უნგრეთის გოგონათა გუნდი „ანგელიკა“. გუნდის დამაარსებლისა და უცვლელი ხელმძღვანელის ჟუჟან გრაფის თაოსნობით. გუნდი მრავალ საერთაშორისო კონკურსშია გამარჯვებული, მოპოვებული აქვს პირველი პრემიები დებრეცენში, ნეერპელტში, არეცოში, რომში. პირველი პრიზი, სამი სპეციალური პრიზი და გრანპრი კორკში (ათენში). დასამახსოვრებელი იყო გუნდის მიერ შესრულებული უნგრელი კომპოზიტორის ზოლტან კოდაის ნაწარმოები „ღამე მთაში“; ფრანც ბიბელის „Ave Maria“-ში ყურს სიამოვნებდა ლამაზად აღებული პიანოები. ეტყობა, რომ ვოკალურ ხელოვნებას დიდ ადგილს უთმობენ. თითქმის ყველა უცხოელი ანსამბლის გამოსვლაში დაკვირვებული თვალი შეამჩნევდა, რომ მათ შესრულებაში აკადემიური ხელოვნურობა იგრძნობოდა, ვიდრე მუსიკალური აღტაცება და სულის ზეიმი, მაგრამ შემოქმედებითი და სასცენო დისციპლინის მხრივ ისინი შეუდარებლები იყვნენ. ქართველმა მსმენელმა გულთბილად მიიღო და მრავალჯერ გაუმართა ოვაცია. თუმცა იგრძნობოდა, რომ ზოგიერთ შემთხვევაში ეს მასპინძლის კეთილი ნების გამოხატვა უფრო იყო, ვიდრე შესრულებით გამოწვეული აღფრთოვანება. ასე იყო თუ ისე, უცხოეთიდან ჩამოსულმა კოლექტივებმა წარმატებით გაიარეს ეს სერიოზული გამოცდა და თავიანთი ხალხების სასიძღერო ხელოვნების უბადლო ჩვენებით დიდი ხნით დაამახსოვრეს თავი ქართველ მსმენელს.

როგორც ყოველთვის, თავისი მაღალი სადირიჟორო ხელოვნება გვიჩვენა ბატონმა გივი მუნჯიშვილმა. ნიკო სულხანიშვილის სახელობის სახელმწიფო კაპელამ თავისი გამოსვლა სულხანიშვილის დაბადების 145 წლისთავს მიუძღვნა. მუნჯიშვილმა ჩვეული ოსტატობით უდირიჟორა კაპელას და მადლიერმა მაყურებელმა ის დიდი ოვაციით დააფილდოვა. ქართველმა მსმენელმა გულთბილად მიიღო გორის ქალთა კამერული გუნდი და მისი ხელმძღვანელი თეონა ცირამუა, გეგონებოდა ელოდნენ მის გამოჩენას. იმის გამო, რომ მე გარკვეული ურთიერთობა მაქვს კოლექტივთან, უფლებას არ მივცემ ჩემს თავს ხოტბა

შეგახსნა მათ, მაგრამ ვერც მსმენელთა რეაქციას დაგ-
მაღავ. გუნდმა 7 ნაწარმოები შესარულა და მყურე-
ბელმა შვიდივეჯერ გაუმართა ოვაცია. რაოდენ გასა-
ხარი იყო ჩვენთვის, როცა რამდენიმე მუსიკოსმა (მ.
ხოშტარია, გ. გურგენიძე და სხვები) განსაკუთრებით
აღნიშნეს ჩემი მეგობრის, გენიალური საგუნდო კომ-
პოზიტორის ი. კეჭაყმაძის ნაწარმოებების საუკეთესო
შესრულება. აღინიშნა, რომ გუნდის ნიჭიერი ხელმ-
ძღვანელი ჩანვდა კომპოზიტორის აზროვნების სიღრ-
მეებს და შესანიშნავდ გახსნა კეჭაყმაძის ნაწარმოებ-
ების მხატვრული შინაარსი. ბ-ნი სოსო ცოცხალი რომ
ყოფილიყო უეჭველად კმაყოფილი იქნებოდა.

ჩვეული აკადემიზმით და სერიოზულობით გამოირ-
ჩეოდა საპატრიარქოს გუნდი, რომელმაც შესარულა
იოსებ კეჭაყმაძისა და ზვიად ბოლქვაძის ნაწარმოე-
ბები. გუნდის ხელმძღვანელი სვიმონ ჯანგულაშვილი
უდავოდ ნიჭიერი მუსიკოსია და აკადემიზმითაც გამო-
ირჩევა.

კარგი შთაბეჭდილება დატოვა თელავის ქალთა
კამერულმა გუნდმა „კახეთის ჰანგები“, რომელმაც
თავისი გამოსვლა ქართული კულტურის ღვანღმო-
სილ მოღვანეს, კომპოზიტორ რამაზ ქარუხნიშვილს
მიუძღვნა.

რუსთავის ქალთა კამერულ გუნდს გამოცდილი
ხელმძღვანელი ყავს – ბ-ნი მამუკა გულაღაშვილი.
გუნდმა მისი ხელმძღვანელობით კარგი შთაბეჭდი-
ლება დატოვა.

განსაკუთრებით მინდა ხაზი გავუსვა „თუთარჩე-
ლას“ და მის ნიჭიერ ხელმძღვანელს, ქ-ნ თამარ ბუ-
აძეს. მან გამოამჟღავნა სხვადასხვა სტილის ნაწარმო-
ებების გახსნისა და წარმოჩენის უნარი. ძალიან კარგი
იყო მისი სადირიჟორო ოსტატობა. „თუთარჩელას“
წევრებიც ნიჭიერად აყენენ ხელმძღვანელს და დამსა-
ხურებელი წარმატებაც მოიპოვეს. მსმენელმა გულთ-
ბილად მიიღო ისინი და შესაშური ოვაციაც გაუმართა.

ვაჟთა გუნდმა „მძღვევარმა“ კარგად შესარულა
კომპოზიტორ რუსუდან ხორავას ნაწარმოებები. მე
ქ-ნი რუსუდან ხორავას გვერდით ვიჯექი. მან კმა-

თელავის ქალთა კამერული გუნდი „თელავის
ჰანგები“, ხელმძღვანელი სვიმონ ჯანგულაშვილი
photo:Gography@2016

თელავის ქალთა კამერული გუნდი „თელავის
ჰანგები“, ხელმძღვანელი სვიმონ ჯანგულაშვილი

თბილისის მსახიობ ქალთა სამოყვარულო გუნდი
„კანაფისი“
photo:Gography@2016

თბილისის მსახიობ ქალთა სამოყვარულო გუნდი
„კანაფისი“

ყოფილება გამოქვა, როგორც ანსამბლის, ასევე მისი
ხელმძღვანელის, ბ-ნი კახა ონაშვილის მიმართ. აღ-
ბათ, კომპოზიტორს უნდა დავეთანხმობთ.

წარმატებული იყო გორის ს. ცინცაძის სახელობის
სემინარიის ბავშვთა გუნდი, რომელიც გამოირჩეოდა
ძრავალფეროვანი რეპერტუარით, აკადემიზმით, შეს-
რულების კარგი მანერით. გუნდის ხელმძღვანელი ნი-

ახალგაზრდული ჰარეული გუნდი „თეთარჩალა“, დირიჟორი თამარ ბუაჩიძე

ნო ნიკლაური ნიჭიერი მუსიკოსია. მსმენელმა გუნლ-თბილად მიილო გუნდი და ტაშით დააჯილდოვა.

სპეციალურად გვერდს ვუვლი თბილისის სახელ-მწიფო კონსერვატორიის ბაკალავრიატისა და მავისტ-რატურის გუნდების შეფასებას. ისინი ახალგაზრდები არიან, ყველაფერი წინ აქვთ. იმედი მაქვს, რომ მო-მავალში ისინი დაიმკვიდრებენ თავიანთ მყარ ადგილს ქართულ ხელოვნებაში.

გორის ქალთა კავერული გუნდი, ხელმძღვანელი თეონა ცირა-მუას

მალალი საშემსრულებლო ხელოვნება გვიჩვენა საქართველოს ეროვნულმა სიმფონიურმა ორკესტრ-მა, რომელმაც შესრულა ჯაკომო პუჩინის “Messa di Gloria” სოლისტების (ტენორი – თამაზ სავინაძე, ბას-ბარიტონი – ირაკლი მუჯირი), გუნდისა და ორკესტრისათვის, დირიჟორი მარიან მიტეა. თბილი ოვაცეები და აღტაცებული შეძახილები არც ამჟამად დაიშურა მსმენელმა.

ფესტივალზე კარგად აჩვენეს თავი ბათუმიდან ჩა-მოსულმა კოლექტივებმა, ბათუმის ქალთა კამერულმა გუნდმა და ბათუმის სახელმწიფო მუსიკალური ცენტრის კაპელამ. მათი გამოსვლა აკადემიური იყო, რი-თაც მსმენლის მოწონება დაიმსახურეს. ანსამბლებს კარგად უძღვებოდნენ მისი ხელმძღვანელები ქ-ნი ზაირა ვადაცკორია, ბ-ნი გელა ვადაცკორია და ქ-ნი ლელა დოლიძე.

თავისი ხასიათითა და არტისტულობით ფესტი-ვალის მშვენება იყო თბილისის მსახიობ ქალთა სა-მოყვარულო გუნდი. მაყურებელმა გულთბილი ტაშით მიილო და გააცვილა საყვარელი მსახიობები.

ზემოთ ვახსენე, რომ გორის ქალთა კამერულ გუნდს და მის არაჩვეულებრივ ხელმძღვანელს ზომამე მეტად არ შევაქებდი, მაგრამ ეს შესანიშნავად გააკეთა ქართ-ველმა მსმენელმა, ხალხმა, რომელთაც არ შემოიძლია არ დავეთანხმო. ფესტივალის დასკვნით კონცერტზე იმდენი კოლექტივი მონაწილეობდა, რომ ორგანიზა-ტორებს დასტირდათ გაეფრთხილებინათ ისინი შეეს-რულებინათ მხოლოდ ერთი ნაწარმოები, მაგრამ ნუ-რას უკაცრავად, გორის კამერულმა გუნდმა როგორც კი შესანიშნავად შესრულა ი. კეჭყმაძის არაჩვე-ლებრივი ნაწარმოები „კეკელ-ჯან“, მსმენელმა ემო-ცია ვერ შეიკავა და თითქოს დირიჟორის ხელის აქნე-ვით აღტაცებული შეძახილი აღმოხდა ისე ხმამალადა, რომ უცხად შიშიც კი მომგვარა. დარბაზმა კატეგორი-ულად მოითხოვა ნაწარმოების გამეორება. სწორედ აქ გამოჩნდა ანსამბლის სამხატვრო ხელმძღვანელის, უნიჭიერესი მუსიკოსის და დირიჟორის თეონა ცირა-მუას მსმენელთან ურთიერთობის ზუსტი ალლო. მან კი

არ გაიმეორა ნაწარმოები, არამედ ამ ოვაციის ფონზე, უცვლელად სამხრეთ-აფრიკული სიმღერა დაიწყო. გუნდს ხელი აუქნია და მოხდა საოცრება. თითქოს გადაჭედილი დარბაზი და ანსამბლი სულიერად გაერთიანდა. ასეთი რამ მხოლოდ დიდ ხელოვნებას ხელენიჭება. აღელვებულმა გადავხედე დარბაზს, მომეჩვენა, რომ ხალხი ანსამბლის წევრებთან მანანა გოგიჩაშვილთან და თამარ ილურიძესთან ერთად მხრებს აქნევდა და აფრიკულ ცეკვას ცეკვავდა. ოვაციამ, რომელიც მსმენელმა ანსამბლს გაუმართა, ყოველგვარ მოლოდინს გადააჭარბა და ქართული კულტურის ისტორიის

ხედება, რატომ არის კონსტანტინე გამსახურდია დიდი მწერალი ან ნოდარ დუმბაძე. ვერ ხედავს, რატომ უწოდა ერმა ილიას მამა და ასე შემდგომ. ამის შესახებ ჩემს აზრს მოგახსენებთ – ეს კრიტიკა არ არის, ეს ცილისწამებაა, როგორც თავის დროზე ბრძანა ბ-მა ზვიად გამსახურდიამ: „ერის თვითკრიტიკა ფრიად სასარგებლო საქმეა, მაგრამ ეს არ უნდა გადაიზარდოს

ფასტივალის მონაწილე კოლექტივების გაერთიანებული გუნდი, ღირსიპორო აზრილ უშვარიძე

ბრწყინვალე ფურცლები მომაგონა.

ფესტივალი დაავიწყებინა ჰენდელის ტრიუმფალურმა, ზეანულმა გუნდმა „ალილია“, ორატორიიდან „მესია“, რომელიც, შესარულა ნ. სულხანიშვილის სახელობის სახელმწიფო კაპელამ ფესტივალის ყველა მონაწილე კოლექტივთან ერთად, არჩილ უშვარიძის დირიჟორობით. დარბაზი აივსო მონაწილეებით და მსმენელებიც, გარშემორტყმულნი ჰენდელის გენიალური მუსიკით, შესრულების თანამონაწილენი გახდნენ.

მართალია, ზოგიერთისთვის, ჩვენ ხინკლის მეტი ეროვნული ფასეულობა არ გავგაჩნია, ზოგს „აბესალომ და ეთერი“ საშინელი ოპერა ჰგონია, ზოგი ვერ

ერისადმი ცილისწამებაში“.

მე ბედნიერი ვიყავი იმ შესანიშნავ საღამოს. მიხაროდა, რომ ქართველი ვარ (რაც ხშირად არ ხდება), ვინაიდან თვალნათლად დავინახე ჩემი ერისა და მისი გამორჩეული ადამიანების ნიჭიერება. მაღლობა მინდა გადავუხადო ფესტივალის ორგანიზატორებს. დიდი სურვილი მაქვს პროფესიონალებმა მოკიდონ ხელი ერის კულტურის აღორძინებას. ქართულმა სახელმწიფომ, პირველ რიგში, ხელი შეუწყოს ქართული კულტურას და მის ყველა დარგს, რამეთუ ქართველებს მსოფლიო საზოგადოების წინაშე არაფერი გვაქვს კულტურაზე უფრო მეტად თავმოსაწონი. ■

სიტყვა ზურაბ სოტკილავაზე

ლამარა გომლიჩიძე

თბილისის კონსერვატორიის დიდი დარბაზის სტენდზე გამოკრულმა 2016 წლის 9 აპრილის აფიშამ გვაიძულა შევჩერებულიყავით და გამოცხადებულ პროგრამას ჩავკვირვებოდით. უკეთეს დროებაშიც, ჩამოსული დიდი გასტროლიორებიც კი კამერულ-ვოკალური მუ-

ზურაბ სოსკილავა

სიკის კონცერტებში იშვიათად თუ მღეროდნენ ამგვარ გოლიათურ პროგრამებს. და ამ ყველაფრის გვერდით (ან სულაც ამ ყოველივეს ზემოთ?) – სახელი შემსრულებლისა.

ეს ორი ინგრედიენტი – პროგრამა და შემსრულებელი – ცალ-ცალკე, ორ სხვადასხვა კონცერტში რომ ყოფილიყო წარმოდგენილი, მაშინაც კი ეს იქნებოდა კონცერტი-მოვლენა. მაგრამ ერთ აფიშაზე ამას ჭეშმარიტად ამაფეთქებელი ძალა ჰქონდა.

3. ვოლფის სიმღერების ციკლი 3. ჰაინეს სიტყვებზე (თბილისში მთლიანად პირველად შესრულდა!), მ. მუსორგსკის „სიკვდილის სიმღერები და ცეკვები“ ა. გოლენიშჩევ-კუტუხოვის ლექსებზე (ტენორები უაღრესად იშვიათად რომ ასრულებენ), ო. თაქთაქიშვილის „მეგრული სიმღერები“ (საყვარელი და სასურველი, ვინც და როდესაც არ უნდა ასრულებდეს), ს. რახმანინოვის რომანსები და კიდევ სხვა კარგი მუსიკა.

მთავარი კი, რა თქმა უნდა, ისაა, რომ კონცერტში

მღეროდა მომღერალი, ვისი სახელიც ჩვენს აღქმაში მთელს აფიშას გადაფარავს. ჩემი სიტყვა – მასზეა. არც მუსიკისმცოდნეური გამოძიებანი და განხილვები, არც ქება ან ძაგება, არამედ სწორედ რომ სიტყვა, რომელიც უნდა გამოითქვას საყვარელი მომღერლისა და მშობლიური ადამიანისადმი სათქმელ მღელვარე საუბარში – მასთან დიდი ხნისა და საგანგაშო განშორების შემდეგ.

ჩვენ მისთვის უკვე დიდი ხანია რაც არ მოგვისმენია. არ მგონია, რომ აფიშაზე გაცხადებული პროგრამა თავისი მოულოდნელობით, მის მიერ ჩაფიქრებული იყო იმისათვის, რომ ჩვენ ყველანი შოკში ჩავეგდეთ – არა, უბრალოდ მომღერალი განაგრძობს საკუთარი პროფესიული გამოვლინებისათვის სულ ახალ-ახალი პროფესიული შესაძლებლობების ძიებას.

ზურაბ სოტკილავა ღვთის რჩეულია, მისი ნიჭი – კურთხეულია. იგი მღერის იმიტომ, რომ სუნთქავს, იგი სუნთქავს იმიტომ, რომ იმღეროს. იქნებ მავანს ეჩვენოს, რომ ეს ბანალური და მაღალფარდოვანი ფრაზაა. მაგრამ ეს ასეა და არ ექვემდებარება არც განხილვას და ვერც განმარტებას მოუნახავთ. და არცაა საჭირო. გავიმეორებ – ეს ღვთისგანაა. მაგრამ, ვიცნობ რა ზურაბ სოტკილავას უკვე ნახევარ საუკუნეზე მეტია, მე ვიცი თუ რამდენი რამაა მასში, ადამიანსა და მომღერალში და თავად საკუთრივ მასში.

3. ვოლფის ციკლს სოტკილავას დიდ შემოქმედებით ბიოგრაფიაში თავისი მკირე ბიოგრაფია აქვს. ამ მუსიკაში ლექსისა და ბგერის განუყოფლობამ თითქმის ნახევარი საუკუნის წინ გახადა იგი მისთვის მიმზიდველი. ეს მაშინ მოხდა, როდესაც, ჩვენთან, შინაური მუსიკირების პირობებში, მომღერალი გაეცნო ამ ნაწარმოებს – ეს ნოტები მან ჩემი სახლიდან წაიღო! უფალო, რა კარგია, რომ წაიღო! მან ეს ციკლი იმღერა პ. ჩაიკოვსკის კონკურსის II ტურში 1970წ. ვითარებათა გამო მოსკოვში მხოლოდ III ტურისათვის მომინია ჩასვლა, მაგრამ სოტკილავას II ტურისა და ვოლფის ციკლის მისეული სიმღერის თაო-

ბაზე ლაპარაკობდა ყველა — ეს ჭეშმარიტად ზათი იყო, მოულოდნელი და მძლავრი. იმ დროით დაწყებული სოტკილავა ვითარდებოდა, იცვლებოდა, ტრანსფორმაციას განიცდიდა — იპოვეთ კიდევ რაიმე სიტყვები!... დაბრძანებულმა და ტექნიკურად სრულყოფილმა სოტკილავამ, ჰანეს მჭახე ლექსის ვოლფის მიერ ამუშავებულ პლასტიკაში ახალ, ღრმა ლირიზმს მიაკვლია... ამასთან ერთად, ყველაზე „რუსი“ მძლავრფეხი მუსორგის ტრაგიკული ძალა, „მეგრული სიმღერების“ ფართო მშობლიური სივრცე — ო, რარივ ხელგეწიფება ეს ყველაფერი შენ, ზურაბ სოტკილავა!

მსურს მისი ვოკალიზაციის კიდევ ერთი ხარისხის თაობაზე ვთქვა. რახმანინოვისეული «Как мне больно»-ს გულლია, მგზნებარე ექსპრესიის შემდეგ სოტკილავა მღერის მისავე «Островок»-ს, კ. ბალმონტის ლექსზე პატარა, სულ ორგვერდიან მომხიბლავ შედევრს. რომანსში არაა არცერთი f (ფორტე), სამაგიეროდ მრავლადაა p-ს (პიანო) გრადაციები — ერთი p-დან სამ p-მდე. სოტკილავას p-ს ჩვენ დიდი ხანია და კარგადაც ვიცნობთ, მაგრამ აქ მის სიმღერაში არის ის, რაც უსათუოდ უნდა აღინიშნოს და მიეკუთვნოს ვოკალური ტექნიკის უზენაეს გამოვლინებათა რიგს — ამ გრადაციათა შორის უმცირესი ღრძობაც კი არაა! თქვენ გრძნობთ, რომ ხმოვანება ჩუმი კია, მაგრამ მიუხედავად ამისა, ცვლილება-საც განიცდის, არც ღირს გარკვევა — თუ რატომ, იმიტომ, რომ ხმის გამძვირვალობა ვიტაცებთ და ვაჯადოებთ. სოტკილავა ჯადოქრობს, იგი გაიძულეხტ სულგანაბულმა უსმინოთ და მასთან ერთად განქარვდეთ «Островок»- ის ბგერებში, სადაც «все дремлет, засыпает...» („ყოველივე სდუმს და იძინებს“). ამ უნარში, მიაგნოს და უხილავი გახადოს ზღვარი ბგერის დინამიკურ მდგომარეობათა შორის, აღმოცენდება კიდევაც ვოკალური ტექნიკის ყველაზე გამომსახველი ხერხი — ფილირება. ამისდა მიუხედავად სოტკილავა, ყველაზე უმთავრესი „მეტრის“ — მხატვრული სახის დიქტატით, არ ივიწყებს დიქციას: იგი გრძნობს და აღნიშნავს სიტყვის ყველა მახვილიანსა და უმახვილო მარკვალს, ამასთანავე სიტყვა რჩება მკაფიო, რელიეფური, აზრის მომტანი. და ჩვენ ამ ყველაფერს ვაფიქსირებთ მსმენელის აღქმით, ვოკალიზაციის ტექნოლოგიაში ზედმეტი ჩაღრმავების გარეშე. ასე იბადება სიმღერის უმაღლესი ხარისხი — ცოცხალი ინტონირება, რომელიც სოტკილავასთან ადამიანური მეტყველების დონეს აღწევს.

9 აპრილი, შაბათი, 2016

საბჭოთა კავშირის სახალხო არტისტის, მოსკოვის დიდი თეატრის სოლისტის, მოსკოვის კ. ჩაიკოვსკის სახ. სახელმწიფო კონსერვატორიის პროფესორის

ზურაბ სოტკილავას

კონცერტი

კონცერტმასტერი — საერთაშორისო კონკურსების ლაურეატი
ლარისა ბუნაპოვა (ფორტეპიანო)

კონცერტში მონაწილეობს ქართული ხალხური სიმღერისა და ცეკვის სახელმწიფო აკადემიური ანსამბლი

რუსთავი

სსრკ სახალხო არტისტი, სსრკ დიდი თეატრის სოლისტი, საერთაშორისო კონკურსების ლაურეატი, მოსკოვის კ. ჩაიკოვსკის სახელობის სახელმწიფო კონსერვატორიის პროფესორი, ზურაბ სოტკილავა — თავისი დიდი იუბილეს კარიბჭესთანაა.

ხმა მისი ახალგაზრდულია და თანაბარი, „მაღლები“ ნაჯერი და გვანცვიფრებს ფონაციის მარაგით. ხოლო მცირე კანტილენურ აბზაცებში ხანდისხან გვესმის კიდევ წმინდად იტალიური „ბელკანტოსები“ ლევატოები, განსაკუთრებულ შარმს რომ სძენს მის ნამღერს.

ვოკალური გზავნილი, სცენიდან ჩვენსკენ რომ მოედინება, ემოციურიცაა, ინტელექტუალურიც, ფიზიკურიც და კიდევ ერთვის სხვა მრავალი ენერგია. საბოლოო ნაზავში ეს გზავნილი არის — **შემოქმედებითი**. გავისენოთ ბრწყინვალე ჩანჩქერი და მოყიყინე დღესასწაული „მეგრული სიმღერებისა“, მათში ყველა ნოტი, რომელთაც სოტკილავა თავისუფალი, გულლია ადამიანური სიხარულით მღერის. ოთარ თაქთაქიშვილმა „სიმღერები“ მას უძღვნა და მე გაგბედავ ვიფიქრო, არავის და არასოდეს უწერია იმღეროს ისინი მასზე უკეთესად. ანსამბლ „რუსთავის“ კეთილი „ოჯახი“, რომელსაც მრავალი ნელია, შ. რუსთაველისა და ზ. ფალიაშვილის პრემიების ლაურეატი, საქართველოს სახალხო არტისტი ა. ერქომაიშვილი მეთაურობს და ჩვენი მუსიკალური კულტურის მშვენიერი ჯაჭვის ერთ-ერთ ყველაზე საუკეთესო რგოლად აქცია, თავდავინყებით მღეროდა ამ „სიმღერებს“ სოტკილავასთან ერთად.

მას კი შეუძლია ყველაფერი — გამღეროთ თქვენ მასთან ერთად, მუსიკის ტაქტის აყოლებით ტაში დაგაკ-

ჯარაბ სოსოიკიავა მიაფლესთან და ჰვილიჰვილთან ერთად

ვრევივით... ნუ ღელავთ, იგი მალალი რანგის კლასიკური მომღერალია და იცის, სად და როდისაა მისაღები ასეთი პატარა მომხიბლავი შოუ. მას არასდროს გამოუმჯღავნებია სოლისტის იმპოზანტური ქედმაღლობა, იგი ყოველთვის იყო მუსიკასთან და დარბაზთან, თქვენთან და თქვენთვის. მას აქვს მომხიბლაობა, რომელსაც ვერ მოუნახავ ახსნა-განმარტებას. ადამიანურ ჰიროვნებას აქვს უამრავი იპოსტასი. და აი ასე – ზურაბ სოტკილავა – ვოკალური **ჰიროვნება**. მისი მომღერლობის დანიშნულება – უზენაესიდანაა, მისი სასიმღერო მომხიბლაობა – იშვიათ რჩეულთა ხვედრია. თუმცა ამის თაობაზე დასაწყისშივე უკვე ითქვა.

ღარისა ბუნაკოვა მხოლოდ თანხლებას კი არ უწევდა სოტკილავას ამ კონცერტში, იგი მასთან ერთად მონაწილეობდა პროგრამის აგებაში და თავისი შემსრულებლობით „ახმოვანებდა“ სოლისტის მცირეოდენ „მდუმარე“ ვოკალურ ნიშებს. იგი ახალგაზრდაა, მას აქვს მშვენიერი ჰიანისტური მონაცემები (გავიხსენოთ როგორ უკრავდა იგი შუბერტ-ლისტის „ტყის მეფეს“, რარიგ თავისუფლად უმკლავდებოდა ოქტავურ რეპეტიციებს!), იგი ენერგიულია, მას აქვს შესაშური თავდაჭერა და, რაც უმთავრესია, აქვს სოლისტის ჩინებული გრძობა!

ზურაბ სოტკილავამ მართებულად შეიგრძნო მასში საყრდენი, ამოიციო პროფესიული პერსპექტივა. ბუნაკოვა უკვე ორი წელიწადია მის კლასში მუშაობს, დიდი მუსიკოსის კლასში. ძვირფასო ღარისა, თქვენ გავიმართლათ!

რაღ უნდა ითქვას კიდევ? და არც აღარაფერი, იმიტომ, რომ ყველაფერს ვერც იტყვი. უბრალოდ მდაბლად დავუხაროთ ზურაბ სოტკილავას თავი, მაღლიერებით მისი პროფესიული და ადამიანური გმირობისათვის. ■

24 აპრილს, ჯ. კახიძის სახ. მუსიკალური ცენტრის საკონცერტო დარბაზში შესრულდა კომპოზიტორ შავლეგ შილაკაძის სიმფონია №5 – „ფსალმონი“, დიდი სიმფონიური ორკესტრის, გუნდისა და სოლისტებისათვის. ნაწარმოებს საფუძვლად უდევს ოთხ ენაზე დანერგილი სიტყვიერი ტექსტი: ლათინურად, ბერძნულად, ებრაულად, სოლისტის პარტია კი სრულდება ქართულად. მონაწილეობდა თბილისის სიმფონიური ორკესტრი, სულხანიშვილის სახ. საქართველოს სახელმწიფო კაპელა (ხელმძღვანელი არჩილ უშვერიძე), სოლისტი – ზაზა ხელაია (ბარიტონი), დირიჟორობდა ავტორი.

ნაწარმოების ესკიზები ჯერ კიდევ 1988 წელს დაინერა. პარტიტურაზე მუშაობა დაასრულა მოგვიანებით, როდესაც კომპოზიტორს შესაძლებლობა მიეცა 2004 წელს ბრანდენბურგის კულტურის სამინისტროსა და DAAD-ის სტიპენდიის დახმარებით 7 თვე ემუშავა გერმანიაში, ხოლო 2005 წ. შვეიცარიული კულტურის ფონდის „Raum fur Kultur“ პრეზიდენტის პირადი მხარდაჭერით 3 თვე – ციურიხში.

პრემიერის შემდეგ ერთხმად აღინიშნა ნაწარმოების მასშტაბურობა, ღრმა, ფილოსოფიური შინაარსი, კომპოზიციური სირთულეები. ნაწარმოებზე თავის მოსაზრებებს გვიზიარებენ კომპოზიტორები: ვაჟა აზარაშვილი, რამაზ კემულარია, ზურაბ ნადარეჟვილი, გიორგი შავერზაშვილი; საფრანგეთში მოღვაწე ქართველი ალტისტი არჩილ (ტატო) ხარაძე, ქორმაისტერი არჩილ უშვერიძე, რეჟისორი გია ჭუბაბრია.

ვაჟა აზარაშვილი (კომპოზიტორი) – უდიდესი შრომაა ჩატარებული. ძალიან რთული ნაწარმოებია,

როგორც გუნდისთვის, ისე ორკესტრისთვის. მთლიანობაში კარგი შთაბეჭდილება დატოვა, ჩანს ავტორის დიდი პროფესიული ოსტატობა. კაპიტალური თხზულებაა. მიუხედავად იმისა, რომ გუნდისათვის რთული პარტია იყო, და მან

ქართული მუსიკის ახალი შენაძენი

კარგად დაძლია სირთულეები. გუნდი ფსალმუნებს სხვადასხვა ენაზე ასრულებდა, მაგრამ კომპოზიტორმა შეძლო გაემთლიანებინა და ოსტატურად შეეკრა სხვადასხვა ინტონაციურ-სამეტყველო პლასტი. ვულოცავ ავტორს და შემდგომ წარმატებებს ვუსურვებ.

რამაზ კეულარია (კომპოზიტორი) – როდესაც ვაგივე, რომ კონცერტზე სრულდებოდა შავლეგ შილაკაძის მე-5 სიმფონია, შექმნილი დავითის ფსალმუნების ტექსტებზე ავტორის დირიჟორობით, ძალიან გამეხარდა, მით უმეტეს, რომ წლების მანძილზე დიდი სიყვარულითა და კრძალვით ვმუშაობ დავითის ფსალმუნებზე საგუნდო უანრში. ვიფიქრე, ეს არ იქნებოდა ჩვეულებრივი კონცერტი, და არც შევძვდარვარ. მე

მოვუსმინე მუსიკოსს, დახვეწილი სადირიჟორო მანერებით, რომელიც იყო უშუალო მონაწილე, „ცოცხალი ინსტრუმენტი“ ჩაქსოვილი ამ შესანიშნავ პალიტრაში, რაც დიდ ნიჭს, ცოდნასა და გამოცდილებას მოითხოვს. თამამად შემიძლია ვთქვა, რომ შავლეგ შილაკაძე არის გლობალურად მოაზროვნე შემოქმედი, კომპოზიტორი, რომელმაც „იქადაგა“ დავითის ფსალმუნები ურთულესი სიმფონიური უანრის მუსიკალური ენით. ნაწარმოები ნამდვილად იმსახურებს დეტალურ განხილვას სულიერ თუ პროფესიულ დონეზე მაღალი კლასის მუსიკის-მცოდნეების მიერ.

კიდევ ერთხელ ვულოცავ შავლეგ შილაკაძეს წარმატებას და ვუსურვებ შემოქმედებით გამარჯვებებს, როგორც საკომპოზიტორო, ასევე სადირიჟორო ასპარეზზე. ღმერთმა გვიმრავლოს სიკეთისათვის მებრძოლი ადამიანები რეალურ ცხოვრებაში და ხელოვნების ნებისმიერ სფეროში.

ზურაბ ნადარეიშვილი (კომპოზიტორი) – ბატონი შავლეგის ყველა პრემიერას დიდი ინტერესით ველოდები, რადგანაც მის მუსიკაში ყოველთვის არის სიახლე და მაღალი პროფესიონალიზმი. ბოლო ხანებში მქონდა პატივი მომესმინა მისი ორი, სრულიად განსხვავებული ნაწარმოები: ორატორია „გალობანი სინანულისანი“ და კონცერტი ვალტორნისა და ორკესტრისათვის, რომ-

ლებმაც ძალიან დიდი შთაბეჭდილება მოახდინეს ჩემზე. პირველმა – თავისი ღრმა, ტექსტის შესაბამისი მედიტაციური მდინარებით და მეორემ – ვირტუოზული ბრწყინვალეებით!

ამჯერადაც, „სიმფონია – „ფსალმუნის“ სახით, ჩვენ მოწმენი გავხდით უაღრესად ღრმა და გრანდიოზული ფორმის ნაწარმოების შესრულებისა, რომელსაც თავად ავტორი უძღვებოდა! მოგეხსენებათ, ბატონი შავლეგი შესანიშნავი დირიჟორია და „შიგნიდან“ იცის ორკესტრი, ამიტომაც მისი ორკესტრობა ძალიან ორიგინალურია და მსმენელზე ძლიერ შთაბეჭდილებას ახდენს. ადვილი საქმე არ არის, მთელი საათის განმავლობაში მონუსხული გყავდეს დარბაზი! ჩემზე განსაკუთრებით იმოქმედა იმ

ენ. „გასხივოსნების“ ეპიზოდებმა, რომლებიც დაბ-ბული, რთული ჰარმონიებით გაჯერებულ მომენტებს მოსდევდა ხოლმე და რომელთა უმეტესობაც ავტორმა სოლო ინსტრუმენტებს მიანდო. ეს ყველაფერი ძალიან ლამაზი, რბილი და გამჭვირვალე ჟღერადობებით იყო გადმოცემული! ჩემი განსაკუთრებული ინტერესი გამო-ინვია ასევე ალექსანდრე კულმა ეპიზოდებმა, რომლებიც დიდი ოსტატობით და ორიგინალობით იყო გადაწყვე-ტილი, რისი ვაკეთებაც დიდ ორკესტრებში, საერთოდ, სირთულეს წარმოადგენს!

ურთულეს პარტიტურას ორკესტრმაც, სოლისტმაც და გუნდმაც ბრწყინვალედ გაართვეს თავი, რაც უსა-თუოდ ბატონი შავლევის დირიჟორული ოსტატობის დამსახურებაა! ვულოცავ მას ამ დიდ წარმატებას, ვუ-სურვებ ჯანმრთელობას და დიდ შემოქმედებით მიღ-წევებს! იმედია, კიდევ გავვანებივრებს ახალი, საინტე-რესო ნაწარმოებებით!

გიორგი შავრვაშვილი (კომპოზიტორი) – სიამოვ-ნებით მიიღა აღვნიშნო ის დიდი წარმატება, რომელიც წილად ხვდა შავლევ შილაკაძის ნაწარმოების, სიმფო-ნია №5 „ფსალმუნის“ პირველ შესრულებას. ეს ნამ-დვილად გამორჩეული, ყოველმხრივ გააზრებული და მეტად მასშტაბური ნაწარმოებია. აღსანიშნავია ბატონი შავლევის, როგორც ავტორის, მაღალი საკომპოზი-ტორო ოსტატობა. მის მიერ შერჩეული დავითის სამი

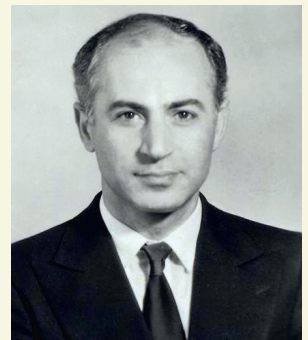
ფსალმუნის შინაარსი გარკვეულწილად გამოხატავს ავტორის პოზიციას ზოგადსაკაცობრიო პრობლემებისა და მსოფლიოში არსებული ძალადობის მიმართ.

აღსანიშნია აგრეთვე ნაწარმოების შესრულების მაღალი დონე. ეს ეხება, როგორც თბილისის სიმფონი-ურ ორკესტრს, საქართველოს სახელმწიფო კაპელას, ასევე, სოლისტს, ბარიტონ ზაზა ხელაიას, რომელმაც ამდღეობის გრძნობით შესრულა თავისი პარტია.

განსაკუთრებით მნიშვნელოვნად მიმაჩნია ის, რომ სადირიჟორო პულტთან თავად ავტორი იდგა. მისი უშუალო მონაწილეობა ნაწარმოების შინაარსობრივ სანყის უფრო მძაფრ და ემოციურ მუხტს ანიჭებდა.

სულით და გულით ვულოცავ ბატონ შავლევს ამ ბრწყინვალე ნაწარმოების შექმნას და წარმატებულ პრემიერას.

არჩილ ხარაძე (ალ-ტისტი, ფრანგული კვარ-ტეტის “Arpeggione”-ს წევრი) – 24 აპრილს, ჯ. კახიძის შესანიშნავ დარ-ბაზში შესრულდა შავ-ლევი შილაკაძის გრან-დიოზული ნაწარმოები სიმფონიური ორკესტრის,

გუნდისა და სოლისტისათვის, რომელსაც დირიჟო-რობდა ავტორი. ღრმა შთაბეჭდილებით გამოვედი დარბაზიდან. ჩემთვის ეს იყო უზარმაზარი ტილო, რომ-ლისთვისაც საათობით მიცქერია მუზეუმში, მაგრამ იმ განსხვავებით, რომ ეს ნაწარმოები არ არის ენ. „სამუ-ზეუმო ექსპონატი“, რადგან მასში გამოყენებულია თა-ნამედროვე საკომპოზიტორო ხერხები და მიესადაგება ჩვენი ნელთადრიცხვის ყველა საუკუნეს. მე, როგორც მსმენელი, „ფსალმუნების“ მუსიკამ გადამიყვანა იმ სამ-ყაროში, რასაც რელიგია ჰქვია, ე.ი. იმოქმედა (ჩემთვის ესაა მთავარი ხელოვნებაში). დიდი სურვილი მაქვს, რომ ეს ნაწარმოები შესრულდეს ევროპის დიდ სა-კონცერტო დარბაზში, რასაც ნამდვილად იმსახურებს. 20 წელზე მეტია ევროპაში ვცხოვრობ, კონცერტის მსვლელობის დროს ან დარბაზში ვზივარ, ან სცენაზე და ხშირად ისე ვტოვებ დარბაზს, რომ გულში არაფერი

პრემიერის პაილაჟი. გიორგი შავრვაშვილი ულოსავს პაილაჟი შილაკაძის ნაწარმოებზე პრემიერას

მრჩება. ამ ნაწარმოებმა კი გულგრილი ნამდვილად არ დამტოვა. მხურვალედ ვულოცავ შავლევ შილაკაძეს დიდ წარმატებას.

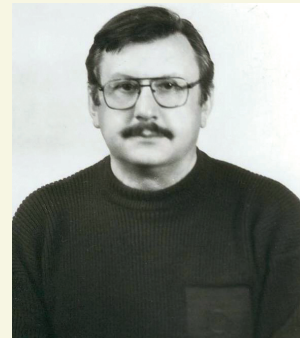
არჩილ უშვერიძე (ქორმაისტერი, საქართველოს ნ. სულხანიშვილის სახელობის სახელმწიფო კაპელის სამხატვრო ხელმძღვანელი) – პირველ რიგში მინდა აღვნიშნო, რომ ქართულ მუსიკაში ასეთი უნარის ნაწარმოები დიდ იშვიათობას

წარმოადგენს. ამიტომ, ბ-ნი შავლევის შემოთავაზება შეგვესრულებინა ეს ნაწარმოები, სწორედ ამ მიზეზითაც იყო განპირობებული. ვფიქრობ, რომ ნაწარმოები ძალიან საინტერესოა. მიხედავად იმისა, რომ ნაწარმოებში რამდენიმე მნიშვნელოვანი სირთულეა, მათ შორის, პირველი – ნაწარმოები ოთხ ენაზე დაწერილი: ლათინურად, ბერძნულად, ებრაულად, სოლისტი კი ასრულებს ქართულად; მეორე – XX-XXI საუკუნეების მიჯნის თანამედროვე მუსიკალური ენა, თავისი სახასიათო მეტრ-რიტმული, ჰარმონიული სირთულეებით. ნაწარმოებში გამოყენებულია თითოეულ ამ ენასთან შესაბამისობაში მოსული ინტონაციური მასალა. განსაკუთრებით ეს ეტყობოდა ბერძნულ და ებრაულ ნაწილებს. მიუხედავად ამისა, ნაწარმოები არ იყო ეკლექტური, არსად არაა გამოყენებული ციტატები, უბრალოდ, იგრძნობა ამ ხალხების მუსიკალური შემოქმედების სურნელი. ამ ხერხს კომპოზიტორმა შეგნებულად მიმართა, რაც შესაბამისობაში მოდიოდა ნაწარმოების ზოგადსაკაცობრიო თემატიკიდან. ამ სირთულეების გადალახვა მოითხოვს დიდ შრომასა და ოსტატობას. ჩვენთვის, კაპელისათვის, ამ სირთულეების დაძლევის სტიმული იყო ის, რომ ესაა ახალი ქართული ნაწარმოები, შესაბამისად, სირთულის გადალახვა და ამის სცენაზე წარმოჩენა ჩვენთვის ორმაგად უფრო საინტერესოა, ვინაიდან მონატრებული ვართ ახალ ქართულ საინტერესო ნაწარმოებებს. მინდა თქვენი ჟურნალის საშუალებით მივულოცო ბ-ნი შავ-

ლევს და ვისურვო, რომ ქართველმა კომპოზიტორებმა შემოგვთავაზონ არა უბრალოდ ახალი ნაწარმოებები, არამედ ღრმად გაანალიზებული, ღრმად ჩამოყალიბებული ოპუსები.

გია ჭუბაბრია (კინორეჟისორი) – შავლევ შილაკაძის სიმფონია №5 – „ფსალმუნნი“, ძალზედ საინტერესო და მასშტაბური ნაწარმოებია. მე თვითონ ვახლდით მუსიკოსი, სიმფონიური ორკესტრის ჩელისტი ვიყავი და კარგად ვიცი მუსიკა. შემძლია ვთქვა, რომ ეს ნაწარმოები არის მუსიკაში წარმოდგენილი ფილოსოფია. მეტად ფაქიზადაა წარმოჩენილი ადამიანის როლი, ის რაც მთავარია მასში – სწრაფვა სიკეთისაკენ. სიმფონიაში იხსნება ღმერთთან ურთიერთობის საკითხები და მისი სიკეთის დამკვიდრება ჩვენს საზოგადოებაში, რაც, სამწუხაროდ, დღეს ნაკლებადაა ჩვენში.

„ფსალმუნების“ თემაზე შუა საუკუნეებში შექმნილი ნაწარმოებები მრავლადაა და კარგად ვიცი: პალესტრინას, ლასოს, შიუტცის, ბახის ქმნილებები, მოგვიანებით, მოგეხსენებათ, ამ თემისადმი ინტერესი შენელდა, მით უფრო XX საუკუნეში, თუმცა არის პულენკის, ონეგერის ნაწარმოებები, ასევე სტრავინსკის ცნობილი „ფსალმუნების სიმფონია“, მაგრამ, ქართულ მუსიკაში, რამდენადაც ვიცი, ამ თემაზე ნაწარმოები არ არის (მე არ მახსენდება, ყოველ შემთხვევაში); შ. შილაკაძის „ფსალმუნნი“ ამ თემის გააზრების პირველი შემთხვევაა. მე მარტო მუსიკალური შთაბეჭდილება, აღქმა კი არ მივიღე, არამედ აზრობრივი: ესაა მიმართვა ჩვენი საზოგადოებისადმი სიკეთისა და ბოროტების განშორებისაკენ. მე მივესალმები ასეთ ტენდენციებს, რადგან მიმაჩნია, რომ ღმერთი სიყვარულია, და სამწუხაროდ, რის ნაკლებობასაც ვგრძნობ დღევანდელ საქართველოში, ყოველ შემთხვევაში, უმრავლესობაში დაკარგულია. ესაა ნაწარმოები გონიერი, მუსიკალურად განათლებული ადამიანისთვის. მასში იგრძნობა მცდელობა მოაბრუნოს ადამიანი სულიერი

პრეზიდენტი

დასეულობებისაკენ. ვიშორებ, ეს იყო „ფილოსოფია მუსიკაში“. მე მხოლოდ ერთხელ მოვისმინე, მაგრამ ეს აზრობრივად და მუსიკალურად იმდენად რთული ნაწარმოებია, რომ მიმაჩნია – მისი ერთი მოსმენა არაა საკმარისი. ვისურვებდი, მომავალში კიდევ შესრულდეს უფრო ფართო აუდიტორიაში და მიმაჩნია, რომ ჩვენ შინაგანად, სულიერად უფრო მომზადებულნი უნდა მივიდეთ დარბაზში, სადაც შესრულდება ეს მშვენიერი „ფსალმუნნი“. იმასაც გეტყვით, რომ ვიგი მუნჯიშვილი როცა ატარებს თავის კონცერტებს, განმარტებით სიტყვას წაუმძღვარებს ხოლმე კონცერტსა და ამა თუ იმ ნაწარმოებს; აქაც კარგი იქნებოდა თვითონ შავლეგს, ან მუსიკისმცოდნეს, რომელსაც ის ამ საქმეს მიანდობდა, სიტყვიერად წარედგინა ნაწარმოები, რაც ხელს შეუწყობდა მსმენელის ერთგვარ ადაპტაციას თხზულებისადმი. ამგვარი კონცერტის ერთ-ერთი პირველი მსმენელი ვიქნები მე, და ალბათ, ჩემზე უკეთესი მსმენელებიც იქნებიან. დღეს ასეთი ნაწარმოების აქლერება განსაკუთრებით საჭირო მგონია. მე, როგორც რეჟისორს, მუსიკა მაძლევს ხედვით, კინემატოგრაფიულ სახეებს და იერსახეებსაც. ამ ნაწარმოებმა ბევრი საფიქრალი გამიჩინა, აზრობრივად დამტვირთა, ამ სიტყვის კარგი გაგებით.

პრეზიდენტის შაჰაზა. მარჯვნიდან: მიხეილ დეიშვილი, არჩილ უშვერიძე, შავლაშვილი

თავარ ნულაქიძე

სრინ ადამიანები – არამუსიკოსები, რომელთათვის მუსიკა ცხოვრების განუყოფელი ნა-

დეიშვილი ნულაქიძე

წილია და ეს მათ ყოფაში, მათ მოღვაწეობაში ვლინდება. ასეთი პიროვნებათაგანი ცნობილი ჟურნალისტი და პუბლიცისტი დემიკო ნულაქიძეა, რომელსაც ღვაწლმოსილმა მუსიკისმცოდნემ, გულბათ ტორაძემ, „ფენომენალური დემიკო ნულაქიძე“ უწოდა – თავისი აქტიური და მრავალფეროვანი მოღვაწეობის გამო სხვადასხვა სფეროში, განსაკუთრებით პუბლიცისტიკასა და ფოტოჟურნალისტიკაში.

დემიკო ნულაქიძის ცხოვრებასა და შემოქმედებას მუსიკის სფეროშიც მნიშვნელოვანი კვალი დაამჩნია.

თავის მხრივ ბ-მა დემიკომ, როგორც მუსიკალური ფოტომატიანეს შემქმნელმა, ჩვენი მუსიკალური ცხოვრების არაერთი მნიშვნელოვანი მოვლენა აღბეჭდა ფირზე და შემოუნახა შთამომავლობას. იგი დემიკო სიამოვნებით იხსენებს ცხოვრების იმ გზას, რომელიც მუსიკის ზიარებისკენ იყო მიმართული, აგ-

ფოტოგაგატიანი

რეთვე ადამიანებს, რომლებიც ამ გზაზე გარკვეულ როლს ასრულებდნენ.

დემიკო ლოლაძე – ჩემთვის უბედნიერესი იყო ის დრო, როდესაც მოღვაწეობა მომიწია თბილისის ვანო სარაჯიშვილის სახელობის სახელმწიფო კონსერვატორიაში და ურთიერთობა მქონდა ისეთ დიდ ადამიანებთან, როგორებიც იყვნენ: სულხან ცინცაძე, ნოდარ გაბუნია, სულხან ნასიძე, ბიძინა კვერნაძე, ვაჟა აბარაშვილი, ჯემალ გოკიელი, ბაქარია ხუროძე, გულბათ ტორაძე, რევაზ ტაკიძე, ვახტანგ ფალიაშვილი, თამარ ჩხარტიშვილი, გულნარა ქავთარაძე, გიმი ამირეჯიბი, ედგარ დავლიანიძე, რევაზ თავაძე, გივი ლორთქიფანიძე, კახი როსტემაშვილი, კუკური ჭოხონელიძე... იმ დროს კონსერვატორიაში სწავლობდნენ ანზორ ერქომაიშვილი, გომარ სიხარულიძე, თემურ ქეჭვიშვილი, ბადრი თოიძე, ჯემალ მდივანი, ელდარ გენაძე, ლიანა კალმახელიძე, რუსუდან მექვაბიძე-ლი, მარიცა მალაფერიძე, შოია დავითაშვილი, რუსუდან წურნუშია, მარინა ქავთარაძე, იოსებ ბარდნაშვილი, თინა ლვინერია, თამარ აფაქიძე, თენგიზ შავლობაშვილი, თენგიზ ჩაჩავა, სევდია უგრეხელიძე, მანანა დოიჯაშვილი, მედეა ფანიაშვილი, მედეა ალთუნაშვილი, ლიზა ლეონსკაია და სხვ.

კონსერვატორიაში სულ სხვა სამყაროში აღმოვჩნდი. სწორედ ამ დროს ვიგრძენი საოცარი მადლიერების გრძნობა საკუთარი ოჯახისადმი, რომელიც პატარაობიდანვე მაიძულებდა მიმელო მუსიკალური განათლება, დიდი ბრძოლის შედეგად დამამთავრებინეს ზ. ფალიაშვილის სახელობის მეორე მუსიკალური სკოლა, შემდეგ მუსიკალური სასწავლებელი. კონსერვატორიის წიაღში, კიდევ მეტი, მადლიერების გრძნობით აღვივსე ადამიანებისადმი, რომელთა შემწეობითაც ვეზიარე მუსიკალურ ხელოვნებას.

დემიკო ლოლაძე, ნოდარ ანსალაძე

მიმაჩნია, რომ ერთი აგური მეც დავდე კონსერვატორიის ისტორიაში, ვინაიდან ჯაზის პირველი სალამოს ინიციატორი და ორგანოზატორი გახლდით: 1969 წელი იყო. თემურ ახობაძე, თენგიზ ვარდოსანიძე და გიორგი შავერმაშვილი უკრავდნენ იმპროვიზაციებს და ვთხოვე – მოდით, მთელი სალამო მივუძღვნათ ჯაზს, კონცერტი-სალამო ჩავატაროთ-მეთქი. – მეუბნებოდნენ – რა უნდა ჯაზს კონსერვატორიაში. ძლივს დავითანხმე ხელმძღვანელობა – რექტორი სულხან ცინცაძე, პრორექტორი გივი ლორთქიფანიძე. დაინიშნა კონცერტი მცირე დარბაზში, მაგრამ იმდენი ხალხი მოაწყდა, რომ სალამო ჩაიშალა. – მახსოვს, გივი ლორთქიფანიძე ამბობდა: – ეს რა ამბავია, ამდენი ხალხი კონსერვატორიას არ ახსოვსო, ამას დიდი დარბაზი სჭირდება, სხვა გზა არ არისო. მართლაც, დაინიშნა სალამო დიდ საკონცერტო დარბაზში, დანომრილი ადგილებით. ჩემთვის ეს, მართ-

დავითო ლოლაძის ფოსტო. ოპერა „აპასალომ და ეთერი“. პრემიერა. 2016

ლაც დაუვინყარი საღამო, ევგენი მაჭავარიანს მიჰყავდა.

მიხარია, რომ ფოტოჟურნალისტიკამ საშუალება მომცა მუსიკისადმი ჩემი დამოკიდებულება გამომეხატა. ფოტოაპარატი პირველად ხელში ავიღე 1965 წელს, როდესაც მეგობრებმა მაჩუქეს „სმენა“. მაშინ რას წარმოვიდგენდი, თურმე – სპორტის, განსა-

დავითო ლოლაძის ფოსტო. ლეონავალოს ოპერა „ჯავახიანი“. ზაზა აგვაიფარაშვილი, ზაალ ხეღია, ირინა თაბორიძე, გიორგი ალაფსი- მისხიშვილი, თამარ ჩხეიძე. 2016

კუთრებით კი, ქართული ფეხბურთის უდიდესი გულშემმატიკვარი – ერთ-ერთი დიდად ღირსშესანიშნავი მოვლენის – დიუსელდორფში თასის მფლობელთა

თასის ფინალზე თბილისის „დინამოს“ ტრიუმფული გამარჯვების, შეიძლება ითქვას, სკრუპულოზური ფოტომასალის ერთადერთი ავტორი ვიქნებოდი. სწორედ ამის შემდეგ დაიწყო ჩემი, როგორც ფოტორეპორტიორის კარიერა. აქედან მოყოლებული თავს მივიჩნევდი კულტურული თუ საზოგადოებრივი ცხოვრების ამსახველი მოვლენების არა ჩვეულებრივ დამსწრედ, არამედ ვცდილობდი ყველაფერი ფირზე აღმენუსხა და ისტორიისთვის შემომენახა.

ასე აღმოჩნდა დღეისათვის ჩემს არქივში 50 000-ზე მეტი ფოტოსურათი. ამ ფოტოების ფასს კიდევ უფრო მეტად ვგრძნობ, რადგან ბოლო ათწლეულებში უამრავი გამომცემლობა, რედაქცია გაუქმდა და და-

დავითო ლოლაძის ფოსტო. ზაზა სოსხილაშვილს 75 წლის იუბილე

იხურა, ხოლო ძველი ისტორიული ფოტოები განადგურდა.

მინდა აღვნიშნო ჩემი უკანასკნელი გატაცების შესახებაც. ბოლო ექვსი წელია ხატვამ შემეპყრო, რაც სრულიად მოულოდნელად დანყო. ერთხელ ვესტუმრე ზაალ სულაკაურს, ჩემი ერთ-ერთი წიგნისთვის ფეხბურთელის შარყი უნდა დაეხატა. ამ დროს ძველ თბილისს ხატავდა და მთხოვა რამდენიმე წუთი დამეცადა. მეც გავკადნიერდი და ფუნჯი ვთხოვე, გადავხატე მისი ნამუშევარი ჩემი ინტერპრეტაციით. ჩემმა „შედევრმა“ ზალიკოს მონონება დაიმსახურა და კიდევ ორი გაკვეთილი დამინიშნა,

დემიკო ლოლაძის ფერწერული ნამუშევრები

რის შემდეგაც მიიხრა, რომ არ დამენებებინა თავი ხატვისათვის და მეც, მას შემდეგ „აღარ ვუშვებ ფუნჯს ხელიდან. ორ თვეში საქართველოს მხატვართა კავშირის წევრი გავხდი. შემიძლია ისიც ვთქვა, რომ ამ ჩემს ფერწერულ ნამუშევრებში მუსიკისადმი სიყვარულსაც ვაქსოვ.

ყველა ჩვენთავანისათვის უდიდესი ბედნიერება იყო, როდესაც ვაიხსნა ზაქარია ფალიაშვილის სახელობის ოპერისა და ბალეტის აკადემიური თეატრის განახლებული შენობა, დაუვინყარი „აბესალომ და ეთერის“ ახალი დადგმით. ბედნიერი ვარ, რომ ჩემი ბოლო ნამუშევრებია ეს სპექტაკლი და „ჯამბაზები“ (1000-მდე კადრი). ფოტოებში ასახულია ოპე-

რის თეატრი, სცენები სპექტაკლიდან, მონაწილეები, დამსწრე საზოგადოება. აქ აღბეჭდილია ის საერთო უდიდესი სიხარული, რაც ქართულმა საზოგადოებამ განიცადა ამ დიდი მოვლენებით.

P.S. ჩვენ კი ყველანი მადლიერი უნდა ვიყოთ ბატონი დემიკო ლოლაძის, რომლის მიერ ათეული წლების მანძილზე აღნუსხული არაერთი მნიშვნელოვანი მოვლენა ფოტონამუშევრების სახით გადაეცემა თაობებს.

ვინ აგრძელებს მერი დავითაშვილის გზას

მამუკა ნაცვალაძე

გემოვნებიანი მსმენელის აღზრდა ქართული სამუსიკო სკოლის ერთ-ერთი მთავარი ამოცანაა. ამ საქმეს ემსახურება კომპოზიტორი თამარ ვაშაკიძე, რომლის შემოქმედებაც ხვავრიელადაა წარმოდგენილი დღეს მოქმედი საბავშვო ანსამბლების რეპერტუარში.

თამარ ვაშაკიძე

რამდენიმე დღის წინ კომპოზიტორმა სასიამოვნო საჩუქარი შესთავაზა ბავშვებს – საქართველოს პარლამენტის ეროვნულ ბიბლიოთეკაში მოენცო მისი საბავშვო სიმღერების ახალი კრებულის „მზის საგალობლის“ პრეზენტაცია, სადაც გაჯერდა თამრიკო ვაშაკიძის როგორც ახალი სიმღერები, ისე სხვადასხვა ჟანრის ნაწარმოებები.

საღამო გაიმართა რევამ ლალიძის სახელობის თბილისის მეოთხე ხელოვნების სკოლის ინიციატივით. კონცერტში მონაწილეობდნენ საბავშვო ანსამბლები „ბასტი-ბუბუ“, „ენკი-ბენკი“, იპოლიტოვ-ივანოვის სახელობის თბილისის მეექვსე ხელოვნების სკოლა, თბილისის ოცდამეათე ხელოვნების სკოლა, კომპოზიტორი გოგა შავერზაშვილი, საქართველოს კომპოზიტორთა შემოქმედებით კავშირთან არსებული ტრიოს წევრები – ია ბახტაძე, ქეთი თავაშაძე და მაია ჭინჭველაშვილი. გოგონათა ტრიო მაგდა კიკნაველიძის, მაგდა ხორავასა და ნინო გელაძის შემადგენლობით.

თამრიკო ვაშაკიძის ნაწარმოებების იშვიათი და სა-

ინტერესო მელოდიურობა დარბაზში საკმაოდ დადებით ემოციურ განწყობებს ქმნიდა.

გოგა შავერზაშვილი (კომპოზიტორი): „მამაჩემისგან (კომპოზიტორი ალექსანდრე შავერზაშვილი – მ. ნ.) ვიცოდი თამრიკო ნიჭიერი გოგოა... დღეს საკმაოდ დიდი დობით წარმოჩინდა ეს ნიჭიერება, რაც ჩემთვის მართლაც სასიამოვნო მოულოდნელობა იყო. მე და თამრიკო ერთ კურსზე ვსწავლობდით, სწავლის პერიოდში არსებულ სავალდებულო პროგრამებზე – სონატებსა და ვარიაციებზე მუშაობისას არ იყო საშუალება ამ ნიჭიერების წარმოჩენის, მუსიკოსისთვის ნიშანდობლივი რუტინა თავისას აკეთებდა, თუმცა, დღეს კიდევ ერთხელ დადასტურდა, რომ ნიჭი ისეთი რამაა, ვერაფერი დაუდგება წინ. თამრიკოს, როგორც კომპოზიტორის ტალანტი იმიტაც იგრძნობა, რომ შემსრულებლები სიამოვნებით ასრულებენ მის ნაწარმოებებს.

როდესაც თამრიკო კომპოზიტორთა კავშირი მივიღეთ, მისი შემოქმედების სავიზიტო ბარათი სწორედ ბუნებრივობა და სიხალასე იყო. ასეთი შემოქმედი ძალიან ცოტაა. თამამად შემიძლია ვთქვა, რომ თამრიკო დიდი ქართველი კლასიკოსის, ქალბატონ მერი დავითაშვილის გზას აგრძელებს. მისი ლამაზი ნაწარმოებები სწორედ იმ გზას ვადიან, ოდესღაც დეიდა მერის ნაწარმოებებმა რომ გაიარეს – გზას კომპოზიტორის სამუშაო ოთახიდან ბავშვების გულებადღე“.

რუსუდან ხორავა (კომპოზიტორი): „თამრიკო ვაშაკიძის შემოქმედებაში მთავარი აქცენტები მელოდიურობაზე კეთდება, ძალიან მორგებულია ამ მელოდიურობაზე საბავშვო ჟანრი. ნაწარმოებს, რომელსაც აქვს მხატვრული ღირებულება, ავტორისეული ინტონაციური ეკვივალენტი და ის ხიბლი, რაც მნიშვნელოვანია სულიერი სამრისით, დიდხანს სიოცოხლე უწერია. ამ ფორმულას სრულად აკმაყოფილებს თამრიკოს ნებისმიერი ნაწარმოები, ამიტომაც მისი შემოქმედება იოლად იხვეჭს მსმენელთა სიმპათიას“.

მანანა აღფაიძე (კომპოზიტორი): „თამრიკო ვაშაკიძის შემოქმედება, უპირველესად, ფორმის სრულყოფი-

ლებით გამოირჩევა, რასაც სასიამოვნო მელოდიურობაც ახლავს თან. ეს ყველაფერი ერთად საკმაოდ საინტერესოსა და სასიამოვნო მოსასმენს ხდის მის ნაწარმოებებს. თამრიკოს ნაწარმოებების ინტონაციები არის თბილი, მღერადი და რაც მთავარია, დასამახსოვრებელი. ნაწარმოებების რიტმული და ინტონაციური ბირთვი არის ძალიან მკაფიო, ამის მიღწევა დიდი ნიჭიერების გარეშე შეუძლებელია.

თამრიკო მრავალგზის პრემირებული კომპოზიტორია, 2012 წლიდან 2015 წლამდე დახურულ კონკურსებზე რვა პრემია აქვს მიღებული, ეს საკმაოდ წონადი დასტურია იმისა, რომ თამარ ვაშაყიძე, როგორც კომპოზიტორი შედგა. დღეს მსმენელმა ნათლად დაინახა მისი ნიჭიერება, მისი, როგორც შემოქმედის პოტენციალი. მე, როგორც მის მეგობარს, მეამაყება მისი და დარწმუნებული ვარ თამრიკოსგან ახალ-ახალ მაღალმხატვრულ შემოქმედებით სიურპრიზებს უნდა ველოდეთ.

ხშირად კომპოზიტორებში გენდერული გრადაციაა – არის ცნება ქალი კომპოზიტორისა და კაცი კომპოზიტორისა. ამ გრადაციას ვეთანხმები, თუმცა, ხანდახან არის გამონაკლისი – ქალ კომპოზიტორს უფრო ემოცია, ლირიკა, პოეტურობა მართავს, რაც დღესაც გამოჩნდა თამრიკოს შემოქმედებაში, თუმცა, მისი საფორტეპიანო „პრესტო“ სულ სხვა ნაწარმოებია, მას იმხელა დინამიკა, ძლიერი ტემპი აქვს და იმხელა ენერჯიას ითხოვს, მხოლოდ მამაკაცი თუ შეასრულებს სრულყოფილად. ეს არის მე-პროფესიონალური საფორტეპიანი ნაწარმოები“.

შორენა გიგნაძე (რევაზ ლალიძის სახელობის თბილისის მეთხე ხელოვნების სკოლის პედაგოგი): „თამრიკო ჩვენ სკოლაში მუშაობს, პედაგოგები ადფრთვანებულები ვართ მისი შემოქმედებით. თამრიკოს საფორტეპიანო ნაწარმოებები არის უცხო, განსხვავებული, აქ არის მელოდიაც, და რაც მთავარია, მორგებულია თანამედროვეობასაც. სწორედ ამიტომაც სიამოვნებით ვთავაზობ ამ ნაწარმოებებს ჩემ მოსწავლეებს შესასრულებლად. სულ სხვა თემაა თამრიკოს საბავშვო სიმღერები – ასეთი მელოდიური და დასამახსოვრებელი სიმღერები ბავშვებისათვის დღეს იშვიათად იწერება. ეს სწორედ ის შემოქმედებაა, რომელიც ბავშვებს გემოვნებიან მსმენელებად აყალიბებს“.

ია გორგიშელი (საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკის თანამშრომელი): „მოვიხიბლე ქალბატონ თამარის შემოქმედების უშუალოდ, მელო-

საპარტოვლოს კომპოზიტორთა კავშირის სერიოზია ზახსაძე (ფლეიტა), ქეთევან თავაძე (ვიოლინო), ანია ჩინჭავაძე (ფ-ნო)

დიურობით. ასეთი სტილის საბავშვო ნაწარმოებები საჭიროა ბავშვების ჰარმონიული განვითარებისთვის. მიხარია, რომ პირადად გავიცანი კომპოზიტორი, ჩვენთვის სასიამოვნო იყო ისიც, რომ ამ ღონისძიებას ეროვნულმა ბიბლიოთეკამ უმასპინძლა. ველით ახალ-ახალ ნაწარმოებს ქალბატონი თამარისგან, მინდა მას წარმატებები ვუსურვო“.

თამარ ვაშაყიძე: „ძალიან პოზიტიური და მრავალმხრივ დატვირთული საღამო გახლდათ, ვერ ვმაღავ ემოციებს. ახალი კრებულის გამოცემა ძალიან ჰგავს ახალი სიცოცხლის დასაწყისს. ქართულ ჰანგს განსაკუთრებული მადლი და ხიბლი აქვს, ბავშვობაში ნასწავლი სიმღერა ადამიანს მთელი ცხოვრება სასიამოვნო მოგონებად მიჰყვება ხოლმე. ჩემი აზრით, ხელოვნების დანიშნულებაა ადამიანში აღძრას სიკეთის, სილამაზის, ბედნიერების განცდა. ძალიან დაძაბულ და რთულ დროში გვიწევს ცხოვრება. ამ ურთულესი რეალობისას უნდა გავიანთროთ, რომ ვართ ქართველები, უძველესი კულტურისა და ტრადიციების ქვეყანა და რომ ქართული სიმღერა ის ფენომენია, რომელმაც თავისი როლი შეასრულა ქართული ცივილიზაციის ფორმირებაში. ამიტომაც ვცდილობ ჩემ მოსწავლეებს ქართული მუსიკის მიმართ ჩავუნერვო განსაკუთრებული მონივნება და პატივისცემა.“

როდესაც ვქმნი ახალ ნაწარმოებს, ვცდილობ იყოს ინტონაციურად გამართული, ადვილად დასამახსოვრებელი და გასაგები. აუცილებელი პირობა გახლავთ ის, რომ მსმენელს ჰქონდეს მისი არაერთხელ მოსმენის სურვილი. ჭეშმარიტი ხელოვნების ნიმუში მხოლოდ ასე თუ გაუძლებს დროს და დაიმკვიდრებს ადვილს საშემსრულებლო რეპერტუარში“.

„სამყაროში არის კიდევ რაღაც, რის გამოც ღირს ცხოვრების გაგრძელება...“

22-24 აპრილს თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიაში ჩატარდა VII საერთაშორისო სამუსიკისმცოდნეო სტუდენტური კონფერენცია-კონკურსი. წლევეანდელ კონფერენცია-კონკურსში მონაწილეობდნენ სტუდენტები საქართველოდან, აშშ-დან, ავსტრიიდან, პოლონეთიდან, სერბეთიდან, რუსეთიდან, უკრაინიდან, დიდი ბრიტანეთიდან, ბელგიიდან და ჩეხეთიდან. ჟიურიში შედიოდნენ ქართველი და უცხოელი პროფესორები. კონფერენცია-კონკურსის ფარგლებში 18 აპრილიდან თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიაში გაიმართა ლექციების სერია.

ჟურნალი „მუსიკა“ ვთავაზობთ ინტერვიუს ჟიურის წევრთან, რუსეთში მოღვაწე ქართველ პიანისტთან, ორგანისტთან, „პარიზის უნივერსიტეტი-8“-ს მუსიკისმცოდნეობისა და ესთეტიკის დოქტორთან, საფრანგეთის ხელოვნებისა და ლიტერატურის კავალერის ორდენის მფლობელთან, მოსკოვის სახელმწიფო კონსერვატორიის პედაგოგთან, ნინო ბარკალაიასთან, რომელმაც თბილისის კონსერვატორიის მუზეუმში 21 აპრილს ლექცია-კონცერტი თემაზე: „ნიკოლაი ობუხოვი — ახალი დროის კომპოზიტორი“ გამართა.

ინტერვიუს უძღვება მუსიკისმცოდნე მზია ჯაფარიძე

ვიდრე მკითხველს ქ-ნ ნინოსთან ინტერვიუს შევთავაზებ, მინდა გავიხსენო, თუ როგორ შევიტყე მისი მოღვაწეობის შესახებ. პირველად შემთხვევით წავაწყდი ტელეარხზე «Россия – Культура» გადაცემას, სადაც მიწვეული იყო ქ-ნი ნინო. ამ გადაცემიდან ჩემთვის ცნობილი გახდა მუსიკალურ სარბიელზე ჩვენი თანამემამულის წარმატებებისა და მიღწევების შესახებ. ამის შემდეგ დავინტერესდი ნინო ბარკალაიას მოღვაწეობით, წავიკითხე მასალა მის შესახებ და სწორედ ამ ძიებაში წავაწყდი ინფორმაციას, რომელმაც სასიამოვნო შოკი მომგვარა — ეს იყო მისი ღია წერილი საქართველოს პრეზიდენტ გიორგი მარგველაშვილისადმი. გამოცა მისმა მოქალაქეობრივმა პოზიციამ, გაბედულებამ, რომელიც დღევანდელი რუსეთის პოლიტიკუ-

რი სიტუაციის გათვალისწინებით, ვფიქრობ, გმირობის ტოლფასია. დიდია ცდუნება ეს შესანიშნავი წერილი მთლიანად წარმოვადგინო, მაგრამ, ვინაიდან ჟურნალის ფორმატი ამის შესაძლებლობას არ მაძლევს, მოვიხმობ მხოლოდ ამონარიდს:

«Уважаемый Господин Президент,

«Я, Баркалая Нино Оттовна, Гражданка Российской Федерации, Кавалер искусств и литературы Франции, Доктор Университета Париж 8, в апреле 2013 года получила из Парижа мой докторский Диплом с наивысшей оценкой «очень почетно» с поздравлением жюри, где место моего рождения было указано следующим образом «Sukhumi/Russie».

ენიო გარკალაია

В ответном письме в Университет Париж 8, куда я приложила выданный мне подлинник данного Диплома и указала, что произошла ошибка, и мне необходим новый Диплом, поскольку: Город Сухуми последние 20 веков находится на территории Абхазии и Грузии. Границы Грузии включают Абхазию. Они признаны ООН и Европейским Союзом. В настоящий момент я ожидаю получения другого Диплома, где место моего рождения будет указано точно»...

ამის შემდეგ ქ-ნი ნინო საქართველოს პირველი პირისაგან მოითხოვს პასუხებს რიგ მწვავე პოლიტიკურსა და საქართველოსთვის სასიცოცხლო საკითხებზე. და-

მეთანხმებით, არ შეიძლება არ მოვენუსხე ასეთ პიროვნებასა და ასეთ მუსიკოსს!

ფესტივალმა-კონკურსმა შესაძლებლობა მომცა პირადად გამეცნო იგი, მომესმინა მისი კონცერტი-ლექცია, რამაც კიდევ ერთხელ დამარწმუნა მის მაღალ ინტელექტში, პროფესიულ ღირსებებსა და პიროვნულ მომხიბლაობაში.

მ. ჯ. — ქ-ნო ნინო, როგორ შეაფასებდით თბილისის კონსერვატორიაში გამართულ ფესტივალ-კონკურსს?

ნ. ბ. — ფესტივალის ძალიან მომეწონა. უნდა ვაღიარო, რომ ამ ფესტივალზე, როგორც ყოველი წევრი, პირველად არ ვარ, მაგრამ, როგორც სტუმარი, ფესტივალზე 2 წლის წინ მოვხვდი, ხოლო პროფესორი, რომელთანაც პარიზში დავიცავი სადოქტორო დისერტაცია, ქ-ნი ივანკა სტოიანოვა, 2014 წელს მონაწილე იყო ჟიურის წევრად. არ შემეძლო არ მესარგებლა შემთხვევით და არ ჩამოვსულიყავი არა მხოლოდ ჩემი პედაგოგის სანახავად, არამედ გამეგო თუ რას წარმოადგენს ეს ფორუმი. მინდა ვითხრა, მაშინ თბილისის კონსერვატორიაში პირველად მოვხვდი.

მ. ჯ. — საქართველოში თუ ყოფილხართ მანამდე?

ნ. ბ. — იცით, ძალიან იშვიათად. ჩემი ოჯახი 100 წელზე მეტია ცხოვრობს მოსკოვში. ბაბუაჩემი ქიმიური ქარხნის დირექტორი იყო. მამაჩემიც იქ მუშაობდა, ის გეოფიზიკოსი იყო. დედას აქვს მუსიკალური განათლება, თავის დროზე სოხუმის მუსიკალური სასწავლებელი დაამთავრა, ხოლო შემდეგ, მისდია ოჯახურ ტრადიციას და ქირურგის პროფესია აირჩია. ჩემს ირგვლივ ყველა ქირურგია. ბიძაჩემი, ვახტანგ ნემსაძე, თითქმის 40 წელი მოსკოვის ბავშვთა მთავარი ქირურგი იყო. ასე გამოვიდა, რომ ჩემი ოჯახის უმეტესობა დიდი ხანია მოსკოვში დამკვიდრდა, ხოლო 1991-1992 წლის ომის შემდეგ, ჩვენ აფხაზეთში, სოხუმში, ბეზიაჩემის სახლი დავკარგეთ. ბავშვობაში თბილისშიც ჩამოვდიოდით, შემდეგ იყო დიდი შუალედი და ბოლო წლებში კვლავ დავიწყე ჩამოსვლა. ბედნიერი ვარ, რომ სწორედ ამ ფესტივალის წყალობით მოვხვდი თბილისის კონსერვატორიაში, გავიცანი საოცარი ადამიანები, პროფესურა, შევეხე კონსერვატორიის სულს, ვმეცადინეობდი კლასებში, სადაც ვხედავდი ქართველი მუსიკოსების —

დირიჟორების, კომპოზიტორების და სხვ. პორტრეტებს. იმდენად, რამდენადაც ამ ადამიანების შესახებ ძალიან ბევრი ვიკოდი დედაჩემისგანაც, რომელმაც თბილისში დაამთავრა სამედიცინო ინსტიტუტი და თითქმის ყველა კონცერტზე დადიოდა. გარდა ამისა, საკონცერტმანტერო ოსტატობის განხრით მოსკოვის კონსერვატორია დავამთავრე ვაჟა ჩაჩავასთან, რომელსაც პატივს ვცემდი, როგორც პიროვნებას და უდიდეს პატრიოტს. ერთად დავდიოდით ხოლმე 9 აპრილისა და სხვა მიტინგებზე საქართველოს დასაცავად. საერთოდ, მოსკოვის კონსერვატორიის პროფესორის ნახევარზე მეტი წარმოშობის თბილისიდან იყვნენ (ივინის). ამიტომ ეს ყველაფერი ვიკოდი, მაგრამ პირველად, ასე ვთქვათ, ამ სახლში, მხოლოდ ორი წლის წინ შევედი.

რაც შეეხება კონკრეტულად ფესტივალს. პირველ ყოვლისა, მიმაჩნია, რომ ესაა შესანიშნავი იდეა. ასეთი იდეა — კონკურსი-ფესტივალი ახალგაზრდა მუსიკისმკვლევებისათვის — არსად არ შემხვედრია. არის ან კონკურსი, ან ფესტივალი, მაგრამ, ორივე — კონკურსი და ფესტივალი — გავრთიანებული არ შემხვედრია, თანაც ასეთ საერთაშორისო დონეზე. ფესტივალზე ყოველი სკოლა, ყოველი ტრადიცია, სხვადასხვა მუსიკალური მიმდინარეობები თავის თავს წარმოაჩენს. საქართველოში ძლიერია ფოლკლორისტიკა, მაგრამ, მინდა ვთქვა, რომ ძალიან საინტერესო მოხსენება იყო თანამედროვე მუსიკაზეც, სამხუხაროდ, კონკურსგარეშე, თუმცა მე სიამოვნებით მივანიჭებდი პრიზს.

მ. ჯ. — როგორ შეაფასებდით თბილისის კონსერვატორიის სტუდენტების პროფესიულ დონეს?

ნ. ბ. — სტუდენტების დონე საკმაოდ დამაკმაყოფილებელია. ერთადერთი რაც არა მხოლოდ თბილისის, არამედ სხვა ქვეყნების წარმომადგენლებსაც ეხებათ, ესაა მულტიდისციპლინარული საკითხების წინ წამოწევის ტენდენცია და აქ ძალიან ძნელია დაიცვა ზღვარი — ერთი მხრივ, მოიცვა სხვა დისციპლინები, ამასთანავე არ დაშორდე მუსიკალურ ანალიზსა და მუსიკისმკვლევობას. თავისთავად საინტერესოა თუ როგორ ხდება სხვადასხვა თემების შერჩევა სოციალური, პოლიტიკური საკითხებიდან... მუსიკა ხომ არ ცხოვრობს „უპაერო სივრცეში“? მაგალითად, ქართული ჰიმნების

ისტორია, ის ხომ არა მხოლოდ მუსიკის, არამედ საქართველოს პოლიტიკური, სოციალური ცხოვრების ისტორიას ასახავს. აქ ძალიან ბევრი სხვადასხვა კუთხეა და მოიცვა ყველა ეს კუთხე ისე, რომ ყურადღება ძირითადად ფოკუსირებული იყოს მუსიკაზე, არცთუ იოლი ამოცანაა. მომწონს, რომ წარმოდგენილია სრულიად სხვადასხვა სკოლები, სხვადასხვა იდეები, სხვადასხვა მიმართულებები, დაკავშირებული, მაგალითად, რელიგიასთან, ამასთან, არა მხოლოდ ქრისტიანულ, არამედ მუსულმანურთან. აქ ერთმანეთს ხვდება არა მხოლოდ დასავლეთი და აღმოსავლეთი, არამედ ჩრდილოეთი და სამხრეთიც. მომწონს, რომ საქართველოს გარშემო არსებული ყველა ქვეყანაა წარმოდგენილი. ძალიან ბევრი ევროპული ქვეყანა მონაწილეობს, იყვნენ ამერიკიდანაც, ჟიურიში ჩიკაგოს უნივერსიტეტიდან იყო ქ-ნი ინა ნაროდიცკაია, ასევე ამერიკელები მონაწილეობდნენ კონკურსში. კონკურსი-ფესტივალი იმ კუთხითაცაა მნიშვნელოვანი, რომ ამ სახით საქართველოს გავლით იხსნება ფანჯარა მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაში, როგორც ეს ტრადიციულად იყო საქართველოში, არ არის არავითარი საზღვრები. მომწონს, რომ არაა იდეოლოგიური და სხვა სახის ბარიერები იმისათვის, რომ მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნიდან ჩამოვიდნენ სტუდენტები, გაიცინონ ერთმანეთი, მოხდეს იდეათა გაცვლა. ეს, რა თქმა უნდა, უნიკალურია. ამან მე მაგრძნობინა, რომ თბილისი ხდება ძალიან სერიოზული კულტურული ცენტრი.

თავისთავად ის, რომ იდეა წამოაყენეს ახალგაზრდებმა, რომლის ღერძია თბილისის კონსერვატორიის კურსდამთავრებული სამი ახალგაზრდა (ისინი უკვე ასწავლიან კიდეც კონსერვატორიაში): ქეთი ჩიტაძე, ნანა კაცია, მაია სიგუა და რომ მათ ხელში აიღეს არა მხოლოდ საორგანიზაციო საქმე, არამედ მოიზიდეს ფინანსები, რაც საკმაოდ რთულია არა მხოლოდ საქართველოში, არამედ მსოფლიოს ნებისმიერ ქვეყანაში, მისასალმებელია. ძალიან მნიშვნელოვანია დაასაბუთო, რომ ეს საჭიროა, აუცილებელია და დააფუძნო ასეთი რამ, რაც ქმნის გარკვეულ კულტურულ ფონს, რომლის წყალობითაც თბილისის კონსერვატორია და ის, რაც ხდება ქართულ მუსიკალურ სამყაროში, ცნო-

ბილი ხდება მთელი მსოფლიოსათვის, ეს დიდი მიღწევაა. რაც მთავარია — ესენი სწორედ მუსიკისმცოდნეები არიან. რატომ? იმიტომ, რომ საქართველო, ტრადიციულად, ცნობილი იყო თავისი საშემსრულებლო სკოლით, შესანიშნავი მომღერლებით, პიანისტებით, მევიოლინეებით და ა.შ., საქართველომ თავი წარმოაჩინა კლასიკური მუსიკის ყველა სფეროში, მაგრამ, შედარებით ნაკლებად მუსიკისმცოდნეობაში. ჩვენი მუსიკისმცოდნეები ახლა კულტურული ფონის ფორმირებას ახდენენ მსოფლიოს ყველა ქვეყანაში, იმიტომ, რომ შემსრულებლები მუდმივად დაკავებულნი არიან მეცადინეობით, საკონცერტო მოღვაწეობით, მათ არ აქვთ ამის შესაძლებლობა და დრო.

მ. ჯ. — თქვენ როგორ ახერხებთ საშემსრულებლო და სამუსიკისმცოდნეო საქმიანობის შეთავსებას, ხართ ფესტივალების ორგანიზატორი, მათ შორის, არა მხოლოდ რუსეთში, არამედ საფრანგეთში, ეწვევით საკონცერტო მოღვაწეობას და ა.შ.?

ნ. ბ. — უპირველესად პიანისტი ვარ. ვსწავლობდი იაკობ ზაკის ასისტენტ მიხაილ მეჟლუმოვთან. მას დედა ქართველი ჰყავდა, გაიზარდა ბათუმში. საინტერესო ფაქტია ის, რომ როდესაც მოსკოვის კონსერვატორიაში ვაბარებდი, კომისიის თავმჯდომარე ოყო ლევ ვლასენკო. მეორე გამოცდა ყოველთვის კოლოკვიუმია და მან გადაწყვიტა კითხვები ქართულად დაესვა და როგორც აღმოჩნდა კომისიის დიდმა ნაწილმაც იცოდა ქართული (იციან). იქ იყო ვლასენკო, ბაშკიროვი, ელისო ვირსალაძე. მე საშინლად უხერხულად ვიგრძენი თავი, რამდენადაც ამ ბატონებმა ბევრად უკეთ იცოდნენ ქართული ენა, ვიდრე მე. შემიძლია თამამად ვთქვა, რომ მოსკოვის კონსერვატორიაშიც ქართული კულტურისა და ტრადიციის გარემოცვაში ვიყავი. ჩემთვის ყველაფერი ეს მშობლიურია. თუ რატომ ავირჩიე ერთდროულად რამდენიმე დისკიპლინა? ჩემი პროფესორები ხუმრობდნენ, რომ ძალიან კარგი სტუდენტი ვიყავი და ამიტომ, მოსაწყენი იყო მხოლოდ ერთ ფაკულტეტზე სწავლა. ჩემთვის საინტერესო იყო ლექციების მოსმენა საკომპოზიტორო ფგუფთანაც, მუსიკისმცოდნეებთანაც; ორგანი კი ბავშვობიდან მიყვარდა. იმდენად, რამდენადაც ყველა ეს შესაძლებლობა იყო მოსკოვის კონ-

თბილისის კონსერვატორიის მუხაზაი. ლაქსია- კონცერტი

სერვატორიაში, გადავწყვიტე ყველა ამ დარგში მიმელო განათლება. თუმცა, ბიუროკრატიულად, სირთულეს წარმოადგენდა — მაშინ სამ ფაკულტეტზე სწავლა არ იყო ნებადართული.

მ. ჯ. — პარალელურად სწავლობდით?

ნ. ბ. — არა. ჩავაბარე ჯერ საფორტეპიანოზე, შემდეგ, მეორე კურსიდან დავიწყე ორგანზე სწავლა, როგორც ფაკულტატიური საგნის (მაშინ არ იყო ცალკე საორგანო-საკლავისინო ფაკულტეტი), ხოლო მესამე წელს უკვე დავიწყე მუსიკისმცოდნეობაზე სწავლაც, რასაც სასტიკად ეწინააღმდეგებოდა სწორედ ბიუროკრატიული მანქანა. რამდენჯერაც შევდიოდი პრორექტორთან სასწავლო საპროგრამო ნაშრომით, იმდენჯერ ძველი საბჭოთა კარადიდან გამოიღებდა ხოლმე წითელყდიან საქაღალდეს, ამოაძვრენდა კანონებს, რომ მე არ მქონდა უფლება მესწავლა ორ და სამ ფაკულტეტზე. ეს სისტემატურად მეორდებოდა. მე ამას წყნარად ვისმენდი და ბოლოს დამნებდა. მომიწია ჩაბარება უამრავი საგნის, რომელიც საფორტეპიანოზე არ იყო, მაგრამ, ამის წყალობით გავეცანი მუსიკალური ხელოვნების იმ სფეროებს, რომლთა შესწავლა საფორტეპიანო ფაკულტეტზე რთული იქნებოდა (ჩვენთან, საფორტეპიანოზე, ხომ ძირითადად კლასიკურ-რომანტიკული რეპერტუარი ისწავლება). ამის წყალობით მე საკმაოდ ღრმად შევისწავლე ბაროკოც, უახლესი, თანამედროვე მუსიკაც.

ჩემთვის განსაკუთრებით სასიამოვნოა, რომ ამ

მარცხნივ: კომპოზიტორი ლეონიდ ზოგილივი, თურქმენი კომპოზიტორი მარალ ნაჰიევა, ნინო ზარაკალია, კომპოზიტორი იური პასაროვი

ნუთმი ვართ საქართველოს კომპოზიტორთა სახლში, იმიტომ, რომ მთელი ცხოვრება ვმეგობრობ თანამედროვე კომპოზიტორებთან რუსეთში და არა მხოლოდ რუსეთში.

მ. ჯ. — იცნობთ ქართველ კომპოზიტორებს?

ნ. ბ. — ძალიან კარგად ვიცნობ მერაბ ვაგნიძეს. მე დამიკრავს მისი ნაწარმოებები. ის უკვე დიდი ხანია მოსკოვშია.

მ. ჯ. — ვიცი, რომ რეპერტუარში ყანჩელის ნაწარმოებებიც გაქვთ. სხვა ქართველ კომპოზიტორთა ნაწარმოებები თუ დაგიკრავთ?

ნ. ბ. — დიას, ვუკრავდი ყანჩელს, მაგრამ მის ვარდა ბავშვობიდან ვუკრავდი თაქთაქიშვილის, ლადიძის ნაწარმოებებს, ანსამბლში შემისრულებია ა. მაჭავარიანი, ს. ცინცაძე. ყოველთვის დიდი სურვილი მქონდა შემესრულებინა ქართული მუსიკა. ჩემი პედაგოგებიც, რომელთა უმრავლესობა საქართველოდან იყო წამოსული, ყველანაირად ხელს მიწყობდნენ და მხარს მიჭერდნენ ამაში.

მინდა დაგუბრუნდე კიდევ ერთხელ ფესტივალს. ამას ყველაფერს აკეთებენ ახალგაზრდები, რომლებიც შესანიშნავად ფლობენ არაერთ უცხო ენას და რომ მათ აინტერესებთ ყველაფერი, რაც მსოფლიოში ხდება, ეს შესანიშნავია. მე ვესაუბრე ჟიურის სხვა წევრებსაც, ფრანგებს, გერმანელებს, ამერიკელს და უნდა ვითხრათ, რომ ყველა აღფრთოვანებულია, იმიტომ, რომ

ფესტივალის საშუალებით ისინი ეცნობიან ქართულ კულტურას. ყოველწლიურად აქ ჩამოსვლის მსურველთა წრე სულ უფრო იზრდება და უკვე ვხედავ შედეგსაც. როგორც წყალზე რგოლები, ეს წრე ისე ფართოვდება და იქმნება საოცარი აურა. წელს უკვე 15-ზე მეტი ქვეყანა იყო წარმოდგენილი: დიდი ბრიტანეთი, აშშ, ლიტვა, დასავლეთ და აღმოსავლეთ ევროპა, სასომხეთი, თურქეთი... გამაოგნებელია.

მ. ჯ. — ცოტა მეუცხოვება თქვენი გაოცება, რადგან მოსკოვი და მოსკოვის კონსერვატორია ათწლეულების მანძილზე იყო ის ცენტრი, სადაც, განსხვავებით სსრკ-ს სხვა რესპუბლიკებისაგან, სწორედ მსოფლიო მუსიკალური კულტურასთან, მის წარმომადგენლებთან უშუალო კონტაქტის ყველაზე მეტ შესაძლებლობას იძლეოდა. მოსკოვის გარეშე არამცთუ უცხოელ ხელოვანთა შემოსვლა, ჩვენი მუსიკოსების გასვლაც ხომ შეუძლებელი იყო. მიკვირს უკანასკნელ წლებში ეს რომ შეიცვალა, რადგან რკინის ფარდაც თითქმის აღარაა, სამყაროც უფრო ღია გახდა... წესით, პირიქით არ უნდა მომხდარიყო?

ნ. ბ. — იცით, მოსკოვში, დიდწილად იმ ატმოსფეროს გამო, რომელიც დღეისათვისაა შექმნილი, სამწუხაროდ, აღარ ჩამოდიან. ისინიც კი არიდებენ თავს ჩამოსვლას, ვისაც ამის სურვილი აქვს. გარდა ამისა, იმდენად შემცირდა კულტურისა და კონსერვატორიის დაფინანსება, რომ მონვევის შესაძლებლობაც არაა. მასიურად ხურავენ მუსიკალურ სკოლებს, შესანიშნავ უმაღლეს სასწავლებლებს, ბიბლიოთეკებს... სამწუხაროდ, ეს ის რეალობაა, რომელშიც ჩვენ დღეს გვიწევს მოღვაწეობა. რუსეთი, ტრადიციულად, უმდიდრესი კულტურის ქვეყანაა და ჩვენ ახლა ერთგვარად ვიბრძვით იმისათვის, რომ გადავრჩეთ, შევინარჩუნოთ ის მაინც, რაც გაგვარჩნია და გადავცუთ მომავალ თაობას. მოსკოვი, როგორც კულტურული ცენტრი, ჩემი აზრით, კვარცხლბეკიდან ჩამოვიდა. ვერ ვიტყვი, რომ მთლიანად, რადგან ზოგიერთები მაინც ჩამოდიან, რომ აღარაფერი ვთქვა მსოფლიო დონის ჩვენს შემსრულებლებზე, ამიტომ არ ვგრძნობთ თავს მსოფლიო მუსიკალური პროცესებისგან მოწყვეტილად, მაგრამ, საერთო ატმოსფეროსა და ეკონომიკური სიტუაციის გამო, ბევრს,

ვის ნახვასაც ვისურვებდით, ვერ ვნახულობთ. დავსძენ, რომ ეს ჩემი, კერძო შეხედულებაა. ხდება შემოქმედებითი ძალების გადინება. რკინის ფარდის პირობებშიც კი მოსკოვში ე.წ. პირველი ათეულის დონის შემსრულებლები ჩამოდიოდნენ და არა მხოლოდ რუსული წარმოშობის. 90-იანი წლების კრიზისის დროსაც კი (რომლის გინებაც ახლა ძალიან მიღებულია, მე კი, მიუხედავად სიტუაციის სიმძიმისა, ძალიან მიყვარს), ბევრად მეტი გასტროლიორი ჩამოდიოდა და ცხოვრებაც ძალიან საინტერესო იყო — მოსკოვი დუღდა, იმდენად საინტერესო ამბები ხდებოდა. ახლა ეს ყველაფერი, თითქოსდა ნელ-ნელა შენელდა. არის, აგრეთვე, ერთგვარი მსოფლიო ტენდენციები — ჩვენ უნდა ვიყოთ ხალხთან ახლოს... ამიტომ, პოპულარული მუსიკა უნდა ჟღერდეს აკადემიურ დარბაზებში...

მ. ჯ. — დიან, უკვე დიდი ხანია არის ეს ტენდენცია, რომელსაც ჯერ კიდევ გასული საუკუნის 50-70-იან წლებში ჩაეყარა საფუძველი. შემთხვევითი არაა, რომ მერკურისთან ერთად გამოდიოდა მონსერატ კაბალიე, ლუჩანო პავაროტი არაერთ პოპ-მუსიკის ვარსკვლავთან ერთად და ა.შ. ასევე ხდება კლასიკის არანჟირებები პოპ-მუსიკის სხვადასხვა ჟანრში... თქვენ როგორ მიგაჩნიათ, არ არის ეს კლასიკის პოპულარიზაციის ეფექტური საშუალება?

ნ. ბ. — მოსკოვის კონსერვატორიის დიდ დარბაზში გამოსულან ჯაზური მუსიკის ძალიან დიდი შემსრულებლები, მაგრამ, ვფიქრობ, რომ იკარგებოდა დარბაზიც და იკარგებოდნენ ეს მუსიკოსებიც, იმიტომ რომ ეს აკუსტიკა და ანტურაჟი შექმნილია სრულიად სხვა გარემოებებისათვის, განსაზღვრული ჟანრებისათვის და ეს არ შეიძლება არ გაითვალისწინო. ეს იმას არ ნიშნავს, რომ მე დემოკრატიულობის წინააღმდეგი ვარ და არ ვაღიარებ სხვა ჟანრის მუსიკას, უბრალოდ, არსებობს ზომიერების და გემოვნების გრძნობა, რომელიც უნდა გაითვალისწინო.

მ. ჯ. — ეს კომერციული მიზნებიდანაც მოდის, მოგხსენებთ, აკადემიურ მუსიკას უჭირს არსებობა, განსაკუთრებით ახლა.

ნ. ბ. — აკადემიურ მუსიკას ყოველთვის უჭირდა ფინანსური კუთხით. ამჟამად კითხვაც კი ჩნდება: „საჭიროა

კი აკადემიური მუსიკა?“, ეს ისეთივე საკითხია, როგორც „საჭიროა კი აკადემიური ფილოსოფია“, ან „ფუნდამენტური მეცნიერება“? ახლა აქვთ შეგრძნება, რომ თითქოსდა კომპიუტერის ლილაკზე ხელის დაჭერით, ყველა ინფორმაციის მიღება შეიძლება. ეს უბრალოდ ასეთი პერიოდი. ადამიანებმა უნდა დააფასონ სწორედ უშუალო კონტაქტის აუცილებლობა განათლებულ, ინტელექტუალურ ადამიანებთან. ამჟამად ყველა ქვეყანაში იერიში მიდის განათლებაზე, ინტელექტზე, მათ შორის, ევროპულ ქვეყნებშიც, მე ამის მონმე ვარ. მხარდაჭერა ხდება გარკვეული სეგმენტების, მაგალითად, მხოლოდ თანამედროვე ხელოვნების (თანამედროვე ფერწერის, ერთი-ორი თანამედროვე ხელოვნების მუზეუმის), ხოლო ყველაფერი დანარჩენი შედარებით ნაკლებადაა მხარდაჭერილი. მაღალი ხელოვნების და ფუნდამენტური მეცნიერების დაქვემდებარება, გათანაბრება საბაზრო ინტერესებთან ყოვლად დაუშვებლად მიმაჩნია, რადგან ეს ამწუთიერია და არაა ხანგრძლივ ინტერესებზე გათვლილი, არამედ სწრაფ ინვესტიცია-ამოგებაზე...

მ. ჯ. — ამ პრობლემის დაძლევის რა გზებს ხედავთ?

ნ. ბ. — ეს შეიძლება დაიძლიოს მხოლოდ განათლებით და იმით, როგორც ჩვენი ფესტივალის ორგანიზატორი გოგონები აკეთებენ, იღებენ თავის ხელში სიტუაციას, ისინი იბრძვიან თვითონ, რა თქმა უნდა, მათ მხარს უჭერს კონსერვატორია, პროფესურა. ამის გარეშე ვერაფერს შეძლებდნენ. მეორეს მხრივ, უნდა ავითვისოთ ინტერნეტთან დაკავშირებული ახალი ტექნოლოგიებიც, თუნდაც იმიტომ, რომ არის ინტერნეტით კონცერტების ტრანსლაციის შესაძლებლობა, რაც ხელს უწყობს მეტი ადამიანის ჩართულობას მუსიკის შესახებ დისკუსიაში. აი, მაგალითად, ჩაიკოვსკის სახელობის ბოლო კონკურსმა დაადასტურა ეს. ამ კუთხით ყველაფერი შესანიშნავად იყო ორგანიზებული ფრანგული ინერნეტ-ტელევიზიის “Medici.tv”-ის დახმარებით. ამის შედეგად უზარმაზარი გამოხმაურება მოჰყვა კონკურსს, რაც აჩვენა რეიტინგებმა ინტერნეტში. ჩართულნი იყვნენ ისინიც კი, ვისაც არასდროს მოესმინა აკადემიური მუსიკა. ამას, ცხადია, კომერციული შედეგიც აქვს. ასე რომ, არც ისე უიმედოაა საქმე (იციან).

მ. ჯ. — მინდა შევეხო აგრეთვე თქვენ ლექცია-კონცერტს, რომელმაც დამსწრე საზოგადოებაში დიდი ინტერესი გამოიწვია. ლექცია ეხებოდა XX საუკუნის I ნახევრის მივინყებულ, ძალიან საინტერესო კომპოზიტორსა და მოაზროვნეს ნიკოლაი ობუხოვს (1892–1954). ამ პერიოდის მუსიკას კვლავ მოიხსენიებენ თანამედროვედ, თუმცა გასული საუკუნის I ნახევრის მუსიკა აღარც ითვლება თანამედროვედ.

ნიკოლაი ობუხოვი

ნ. ბ. — ჩემთვის ობუხოვის მუსიკა უფრო თანამედროვეა, ვიდრე ზოგი თანამედროვე კომპოზიტორის, იმიტომ, რომ ძალიან ხშირად, ასეთი კომერციული კონიუნქტურის გამო, ადამიანები იფონებენ ხოლმე ველოსიპედს (იკინის)... ძალიან ხშირად მემკვიდრეობითობა დარღვეულია, დავინყებულისა, არადა ადამიანებმა უკვე გაიარეს ეს გზა. საინტერესოა გაიგო როგორი იყო ეს გზა, რა გაკეთდა და შემდეგ ამ ბაზაზე შექმნა რაღაც ახალი. განსაკუთრებით, როდესაც უცხოეთიდან ჩამოდიან ადამიანები და მათი აზრით, ახალი იდეების მოყოლას იწყებენ. არადა, ეს იდეები ჩემთვის ცნობილია, ისინი კი წარმოადგენენ ისე, თითქოს მათი გამოგონილი იყოს. მერე აღმოჩნდება ხოლმე, რომ ეს მათ მიერ კი არაა გამოგონილი, უბრალოდ განსხვავებული ინტერპრეტაციაა.

მ. ჯ. — ჩვენმა მკითხველმა ცოტა რამ თუ იცის ობუხოვის შემოქმედებაზე, ამიტომ იქნებ მოკლედ მოგვითხროთ მის შესახებ, გვიამბოთ თუ რამ განაპირობა თქვენი დაინტერესება?

ნ. ბ. — მე მის შემოქმედებას გავეცანი 10 წლის წინ, როდესაც გასტროლებით ვიყავი საფრანგეთში. ერთ-ერთი კონცერტის შემდეგ, ჩემთან მოვიდა კომპოზიტორი და მუსიკისმცოდნე ჟან-მიშელ ბარდე, ის იყო საფრანგეთის „მუსიკალური ანალიზის საზოგადოების“ პრეზიდენტი და მთხოვა შეხვედრა. შევხვდი და მან მამბო კომპოზიტორ ობუხოვზე. მთელი ცხოვრება გავატარე რუსეთში და ობუხოვის, როგორც კომპოზიტორის შესახებ არაფერი მსმენოდა. ჩემთვის ცნობილი იყო მხოლოდ მომღერალი ობუხოვა, რომელიც მისი ნათესავი აღმოჩნდა. რუსეთში ნიკოლაი ობუხოვის შესახებ შეიძლება 3–4 ადამიანმა იცოდა, მაგალითად, პროფესორმა ედისონ დენისოვმა. მისი მუსიკით, ფაქტობრივად, არავინ დაინტერესებულა, რადგანაც კომპოზიტორის მემკვიდრეობა ინახება საფრანგეთში. მართალია, ადრეული პერიოდის ნაწარმოებები რუსეთში დაინერა, მაგრამ არასდროს გამოქვეყნებულა. ის ძალიან ახალგაზრდა გაემგზავრა საფრანგეთში და დარჩა ემიგრაციაში (გარდაიცვალა პარიზთან ახლოს, სენ-კლუში). ბევრი მისი ნაწარმოები ხელმოწერილია ფრანგულად Nicholas l'Extasié (ნიკოლას ექსტატიური). მის ძიებებს მხარს უჭერდა რაველი, მას უდიდეს პატივს სცემდნენ ონეგერი, ბულეზი და სხვ. 1957 წელს არტურ ონეგერმა დააარსა კიდევ ნ. ობუხოვის პრემია, გაიმართა მისი სახელობის კონკურსი, მაგრამ, რამდენადაც ვიცი, ამას გავრძელება არ მოჰყოლია და მხოლოდ ერთხელ ჩატარდა.

ის მიეკუთვნებოდა პირველ ემიგრაციას. მას ცოლად ჰყავდა ყირიმის კომენდანტის გერი, ასე რომ, გასაბჭოების მერე, ძალიანაც რომ სდომებოდა, რუსეთში ვეღარც დაბრუნდებოდა. ასეთი ხელოვნები ძალიან ბევრია, რომლებიც გაემგზავრნენ ევროპაში და იქ განაგრძეს მოღვაწეობა, იქ ქმნიდნენ, ცხადია, არქივებიც იქაა. ზოგს მტვერი ედება, ზოგს ვიღაც შეისწავლის, მეტწილად კი, არავინ ინტერესდება... როდესაც მე დავინყე ობუხოვის მუსიკის გაცნობა, მივხვდი, რომ ეს ძა-

MON SYSTEME DE NOTATION

LEGENDE

<p>⋮ indique le commencement ou la fin des mouvements</p> <p>I II III indique le nombre de mouvements</p> <p>Les mouvements n'existent pas pendant la durée du silence musical sauf les cas spécialement indiqués</p> <p>▼▲ indique la force et la direction des mouvements</p> <p>(ps = 1/2) indique la durée de l'arrêt du mouvement</p> <p> sépare les mesures</p>	<p> sépare les facettes (émotions)</p> <p>⊠ indique le numéro d'ordre des facettes</p> <p>⋮ sépare les phrases réciproquement subordonnées</p> <p> sépare les phrases coordonnées</p> <p>⋮ sépare les périodes</p> <p>⋮ sépare les groupes des périodes</p>
--	---

ოპერის მომზადების სისტემა

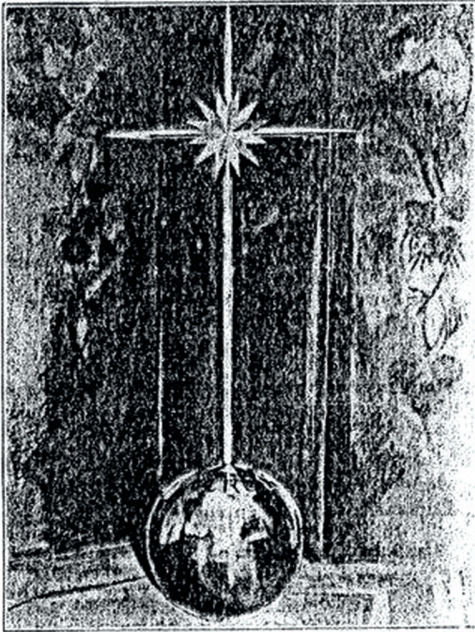
ლიან საინტერესო მუსიკაა და ის დიდი კომპოზიტორია; დავფიქრდი მის ბედზე, იმიტომ, რომ ის მოხვდა თავისი შემოქმედებისთვის არახელსაყრელ დროში. გარდა ამისა, დავინტერესდი მიზეზებით თუ რატომ აღმოჩნდა ასეთი რანგის კომპოზიტორი და მისი მუსიკა აბსოლუტურად მივიწყებული, უცნობი. ამ კითხვაზე პასუხის მოსაძებნად დავიწყე დისერტაციის წერა და კიდევ უფრო დიდი სურვილი გამიჩნდა შემესრულებინა მისი მუსიკა.

ნიკოლაი ობუხოვმა დაამთავრა პეტერბურგის კონსერვატორია. მანამდე სწავლობდა მოსკოვის კონსერვატორიაში. მან იმთავითვე წარმოაჩინა თავი როგორც ავანგარდისტმა, ნოვატორმა კომპოზიტორმა. ვინაიდან იმ დროისათვის მუსიკალური ენა უკვე ძალიან გართულდა, გაფართოვდა ალტერაციებით, გაფართოებული ტონალობები და ა.შ., მან მოიგონა ახალი მუსიკალური ნოტაცია, სისტემა, რომელშიც ალტერაციის ნიშნები არ იყო საჭირო. მისი ნოტაცია ასახავდა ჰარ-

მონიის ახალ მდგომარეობას, კერძოდ, სისტემა, სადაც ცენტრალური ტონი უკვე არ თამაშობს იმ როლს, რომელსაც თამაშობდა კლასიკურ ტონალურ სისტემაში. ფაქტობრივად, ეს უკვე მოდალურობაა და იმდენად, რამდენადაც აქ ყველა ბგერა თანაბარუფლებიანია, მიზიდულობა, რომელიც კლასიკური ტონალური ჰარმონიული სისტემის ქვაკუთხედი იყო, არ თამაშობს გადამწყვეტ როლს, მან მოხსნა ალტერაცია და ალტერაციის ნიშნები. მათ ნაცვლად შემოიტანა ახალი ნიშნები და ბგერების ახალი დასახელებები, კერძოდ, დო დიეზ, რე დიეზ და ა.შ. დიეზების ნაცვლად, მან შემოიღო ლო, ტე, რა, ტუ, ბი და ისინი დიეზების ნაცვლად ფერებით აღინიშნება. ამ ნოტაციას ის უწოდებდა გამარტივებულს. როდესაც მე ამ ნოტაციას მივეჩვიე, მინდა ვთქვა, რომ მართლაც, ამარტივებს საქმეს. როდესაც უყურებ 10 დიეზს, 8 ბეკარს და ა. შ., მაშინ ხვდები, რომ მართლაც, ეს უფრო გამარტივებული ნოტაციაა.

მ. ფ. — XIX-XX საუკუნეების მიჯნაზე ასეთი ნოვაციები უცხო არ იყო, იგივე ექსპრესიონისტები, ახალი სისტემების შექმნა, მოდალურობა და სხვ.

ნ. ბ. — დიახ, რა თქმა უნდა, ბევრი იყო, ედემ გოლიშევი (1891-1970), მაგალითად, მაგრამ ობუხოვი იყო პირველი, ვინც ამით გაითქვა სახელი. შემდეგ მან თვითონ დაიწყო თავისი ნაწარმოებების შესრულება ჟურნალ „სოვრემენიკის“ სალამოებზე, პეტერბურგში. ამ სალამოებს ესწრებოდნენ ყველანი, პროკოფიევიც, საერთოდ ამის ორგანიზება დაიწყო პიოტრ სუეჩინსკიმ, რომელიც ასევე წავიდა ემიგრაციაში, საფრანგეთში. ობუხოვის ნაწარმოებები ერთი მხრივ, აღფრთოვანებას იწვევდა, მეორე მხრივ, აბსოლუტურ შოკს, იმის გამო, რომ მასთან სრულიად განსხვავებული სახეობრივი წყობა, ვიდრე იმ დროისათვის მიღებული იყო რუსულ მუსიკაში. ჩემი აზრით, ის უფრო მეტად უახლოვდებოდა ევროპულ სიმბოლიზმს. ობუხოვის მუსიკა, ესაა ერთგვარი სინთეზი ევროპული ექსპრესიონიზმის და სიმბოლიზმის. მასთან არის ის, რაც 20-30 წლის შემდეგ გახდა პოპულარული ევროპაში. ეს სახეობრივი წყობა გამოხატული იყო არა მხოლოდ ძალიან საინტერესო ჰარმონიაში, არამედ იმაშიც, რომ მან დაიწყო ახალი მუსიკალური ფორმების გამოგონება, არადა მუსიკალუ-

La Croix Sonore

„ჟღერადი ჯვრის“ გამოსახელება

რი ფორმა, ეს მუსიკალური ენის ყველაზე კონსერვატიული ელემენტია. ამიტომაც, ყველა ეს ნოვაცია რომ მიეღოთ, საჭირო იყო კიდევ 50 წელი, განსაკუთრებით ეს ეხება ფორმებს. დასავლეთ ევროპულ მუსიკაში ამგვარ ფორმებს მხოლოდ 50-იან, 60-იან წლებში მიმართეს. ამასთანავე, ის რუსი კომპოზიტორია, პირველ ყოვლისა, თავისი ინტონაციით, რომელიც დაკავშირებულია რუსული დატირების ინტონაციურ წყობასთან. გარდა ამისა, როგორც ეს მოგვიანებით გავიზრე, საუკუნის დასაწყისის რუსულ მუსიკაში, პირობითად, ორი ძირითადი მიმართულება იყო: ესაა პროკოფიევი-შოსტაკოვიჩიდან მომდინარე ხაზი, რომელიც მოდის რომანტიზმიდან, კლასიციზმიდან, ნეოკლასიციზმიდან; და მეორე – სკრიაბინის შემდგომი პერიოდი, რომელიც დაკავშირებული იყო რელიგიურ, სასულიერო ძიებებთან, წმინდა მუსიკასთან და არა რეალურ ცხოვრებასთან – არც ჰარმონიულად, არც ჟანრულად, არც ფორმებით. სკრიაბინი იმდენად ძლიერად მოქმედებდა გარემოზე-

ველ წრებზე, რომ იწყებდნენ მის მიბაძვას და შემდეგ თავს ანებებდნენ, ისე, როგორც, პასტერნაკი, რომელიც თვითონ წერდა: მე გავხდი პოეტი მხოლოდ იმიტომ, რომ როგორც კომპოზიტორი სკრიაბინმა დამწრდილა.

მ. ჯ. – თქვენ ლექცია-კონცერტში აღნიშნეთ, რომ სხვა კომპოზიტორებთან გვხვდება ნოვაციები ან მელოდიკის, ან ჰარმონიის, ან ფორმის სფეროში, ხოლო თქვენთან ნოვაციამ მოიცვა ყველაფერი ერთად, რითაც ის გამოირჩევა ყველასაგან. კერძოდ, რაში და როგორ გამოიხატა ეს?

ნ. ბ. – რაც შეეხება მელოდიას, აქ ის, შეიძლება ითქვას, უფრო კონსერვატიულია. მასთან შენარჩუნებულია სასიმღერო ინტონაცია, სტრუქტურები, კითხვა-პასუხის, ხშირად კუპლეტური სტრუქტურა. მელოდიის სფეროში, ჩემი აზრით, ის XX საუკუნის კალაპოტშია, იმდენად, რამდენადაც ეს მელოდია ძლიერაა დაკავშირებული ჰარმონიასთან, ფაქტობრივად, ეს მელოდია არის კიდევ ჰარმონია, ისევე, როგორც სკრიაბინთან. მოდალურობას მიყავს იქამდე, რომ რაც ჰორიზონტალშია, ვერტიკალშიც ის ჟღერს, მხოლოდ მასთან ამას ერწყმის დატირების წმინდა რუსული ინტონაცია, რომელიც დიდწილად მოდის მუსორგსკისგან, ნაწილობრივ რიმსკი-კორსაკოვისგან, გარკვეულწილად ჩაიკოვსკისგან... თუბოვის მუსიკა, ამ მუსიკიდან მთავალი პატარა ხილია. რაც შეეხება ჰარმონიას, მან შექმნა ძალიან საინტერესო ჰარმონიული სისტემა. მაგალითად, შონბერგთან წარმოუდგენელია ნახოთ დიატონური ფრაგმენტი, თუბოვთან კი ეს ნორმაა. ის აერთიანებს ყველა სახის ჰარმონიულ ტექნიკას და ამას უწოდებს „ტოტალურ ჰარმონიას“. მაგალითად, მასთან შეიძლება სიმებიანების პარტია დანერვილი იყოს თავისუფალ 12 ბგერიან სისტემაში, ხოლო ვოკალი, ან – „ჟღერადი ჯვარი“ (“Croix Sonore”. XXს. 20-იან წწ. შექმნილი ელექტრონული ინსტრუმენტი, რომელიც მან ფრანგ ფიზიკოსებთან ერთად შექმნა) – იყოს დიატონიკაში, სხვა ხმები – გაფართოებულ ტონალობაში, ანუ, მასთან გვეძლევა ერთგვარი „ჰარმონიული მოზაიკა“. ეს ჰარმონიული სტრუქტურები ძალიან ინდივიდუალური და მრავალფეროვანია. ჰარმონიული მრავალფეროვნების წყალობით, ის ქმნის თავის ფორმებს. ეს

ყველაფერი ძალიან საინტერესოა, მე ვუნოდებ ხოლმე „კოლაჟს“. როდესაც ეს მოზაიკა აენწყობა, ძალიან საინტერესო შედეგს ვიღებთ.

მ. ჯ. — კიდევ ერთი საინტერესო საკითხი, რომელზეც თქვენ ისაუბრეთ — ფორმა იქმნება ახალ-ახალი ემოციური ბლოკების ჯაჭვის მეშვეობით. მუსიკაში, როგორც დროში განფენილ ხელოვნებაში, განმეორებადობა, ფორმის (განსაკუთრებით დიდ ფორმებს ვგულისხმობ) ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ელემენტია — ეს იქნება რეპრიზულობა, ლაიტმემატივში თუ ლაიტმეტონაცია, ტემბრული თუ რიტმული, ჰარმონიული, სისტემური, სახეობრივი და ა.შ. რა ამთლიანებს ფორმას?

ნ. ბ. — ადრეულ ნაწარმოებებში ეს ყველაფერი არის, რა თქმა უნდა, განსაკუთრებით მინიატურებში. ხშირად იყენებს მარტივ 2-3 ნაწილიან ფორმებს, მაგრამ შემდეგ ის გადადის ფორმებზე, სადაც არაფერი არ მეორდება. მასთან თუ რაიმე მეორდება, ესაა სიმბოლური მეთოდი, მაგალითად, ის ექსპონირებს ციტატებით, როგორცაა რუსეთის ჰიმნები, მაგრამ ეს საკმარისი არაა, რომ შეადგულებო ასეთი მსხვილი ფორმები. მასთან ეს ხდება დინამიკის წყალობით, სადაც ფორმის ყველა მონაკვეთი მიდის კულმინაციის რაღაც დონემდე და ყოველი მომდევნო კულმინაცია უფრო და უფრო ძლიერია. ამ სახით იქმნება ეს უზარმაზარი ფორმა და ბოლოში უნდა იყოს ყველაზე მძლავრი კულმინაცია, რომლის წყალობითაც, როგორც ეს მას ნარმოედვინა, უნდა შეცვლილიყო სამყარო (იციინის). მის დაუმთავრებელ, გრანდიოზულ ნაწარმოებში „ცხოვრების წიგნი“ (შესრულება უნდა დაწყებულიყო აღდგომის ღამეს და მეორე დღით დასრულებულიყო), ჩანაფიქრი ასეთი იყო, რომ მისტიკურ ქმედებაში მონაწილე მსმენელი მუსიკას უნდა მიეყვანა უზარმაზარ ემოციურ ძვრასთან, რის შედეგადაც სამყარო შეიცვლებოდა. დიალექტიკა აქ არის ამ კულმინაციების მზარდობაში.

მ. ჯ. — ასეთი სიახლეები, გლობალური, რელიგიური-მისტიკური იდეები, პრინციპში, ძალიან დამახასიათებელია XXს. დასაწყისისთვის. გავიხსენოთ თუნდაც სკრიაბინი და მისი გრანდიოზული ჩანაფიქრი „მატერიისა და მსოფლიო სულის შეერთების“ იდეა „მისტერიებში“ და ა.შ. როგორ ფიქრობთ, რამ განაპირობა ასეთი

ცვლილებების მოთხოვნილება XXს. დასაწყისში?

ნ. ბ. — არის გარეგანი და შინაგანი მიზეზები. პირველი ისაა, რომ მოხდა მუსიკალური ენის კრიზისი, როდესაც ეგონათ რომ ყველაფერი საუკეთესო უკვე დაწერილია, რაღაც ახლის გამოგონება შეუძლებელია, დაიწყეს ახალი ფორმების ძიება სხვადასხვა ქვეყანაში, სხვადასხვა კუთხით და საბოლოოდ მივიდნენ იქამდე, რომ ეს უნდა იყოს სინთეზურთან ახლოს მყოფი ფორმები. შემთხვევით არ წარმოიშვა სწორედ ამ პერიოდში კინემატოგრაფი. ესაა ხელოვნების სხვადასხვა დარგების სინთეზის იდეა, პლუს ტექნოლოგიები, რაც ახასიათებს ამ პერიოდს. მუსიკა ხშირად წინ უსწრებს მოვლენებს, ყოველ შემთხვევაში, ობუხოვთან ასეა. ყველა მისი სიახლე 1914-1917 წლებს უკავშირდება, ეს ეხება ყველაფერს — ფორმას, ჰარმონიას, ახალ ინსტრუმენტს. მან რამდენიმე ელექტრონისტრუმენტი გამოიგონა, მაგრამ, მხოლოდ ერთი შეიქმნა — „ულერადი ჯვარი“, რომელზეც უკრავდა ბარონესა დე ბროგლი... ფილმში, რომელიც მე მოვიძიე, სწორედ ის ასრულებს „ჯვარზე“. ობუხოვმა ეს ინსტრუმენტი გამოიგონა მხოლოდ თავისი მუსიკისთვის, თავისი ნაწარმოებებისთვის. შემთხვევით არა აქვს მას ასეთი ფორმა, რომელიც დაკავშირებულია მისი ნაწარმოებების სიმბოლიკასთან — ჯვრის სიმბოლოსთან. საერთოდ, ეს ძალიან საინტერესოა. როდესაც ვნახე პარტიტურა, ყველა ლაპარაკობდა, ადარებდა ანდრეევსკის, გიორგევსკის ჯვრებს, მაგრამ ისეთი კონფიგურაცია, როგორიც ობუხოვთანაა, დაკავშირებულია ისეთ ადრექრისტიანულ სიმბოლიკასთან, როგორიც გვხვდება, მაგალითად, ქართულ ტაძრებში. რუსულ კულტურაში, მართალი გითხრათ, არ შემხვედრია. ობუხოვი კი სწორედ ასეთს გამოსახავდა, ეს იყო მისი მუსიკალური ფორმის ბოლოს, ისინი გამოიყოფა ერთმანეთისაგან სწორედ ასეთი ნიშნები-ჯვრებით. ჩემი ერთ-ერთი აქ ყოფნის დროს დავინტერესდი ამ საკითხით და მივმართე ადრექრისტიანული სიმბოლიკის სპეციალისტს, ასმათ ოქროპირიძეს, რომელიც სასულიერო და სამხატვრო აკადემიაში ასწავლის. როდესაც მან ნახა ობუხოვის პარტიტურა, მისი ნოტაცია, ადამიანმა, რომელმაც მანამდე ობუხოვისა და მისი შემოქმედების შესახებ არაფერი იცოდა, მო-

მიყვა ობუხოვის ნაწარმოებების შინაარსი, იმის შესახებ თუ რა ანტერესებდა კომპოზიტორს, რა მასალი-საგან იყო დამზადებული „ჟღერადი ჯვარი“, როგორ გამოიყურებოდა... მან ნამიკითხა წმინდა იოანეს „აპოკალიფსის“ ტექსტები, სადაც საუბარია მთის ბროლზე (ობუხოვის ჯვრის ცენტრში სწორედ ბროლის დიდი თვალი იყო განთავსებული), ახალი იერუსალიმის მოვლინებაზე და ა.შ. ეს სიმბოლიკა არამცთუ შემთხვევითია, არამედ ისაა მისი შემოქმედების არსი. ამიტომაც ის სრულიად უცხო აღმოჩნდა საბჭოთა ესთეტიკისთვის და ასევე ომისშემდგომი ევროპული ესთეტიკისთვის, რადგან იმ პერიოდისთვის კომპოზიტორების ინტერესი სრულიად სხვა საკითხებისკენ იყო მიმართული და რელიგია სრულიადაც არ შედიოდა მათი ინტერესების წრეში, ობუხოვისთვის კი ეს საკომპოზიტორო ტექნიკის ფუნდამენტია. ამ ინფორმაციამ გამაოგნა. დავინტერესდი, იქნებ იგი პარიზში შეხვედრია კავკასიელებს, ვინმეს საქართველოდან, მაშინ ხომ აქედანაც დიდი ემიგრაცია იყო, ან იქნებ სიყმანვილეში ნამყოფი იყო საქართველოში, რაც სავსებით შესაძლებელია, მაგრამ, ასეთი ფაქტები შემონახული არაა, თვითონაც ამის შესახებ არაფერს ამბობს. აი, ასეთი საინტერესო ფაქტია, მასთან ვხვდებით ჯვარს, რომელიც გვხვდება ბიზანტიასა და საქართველოში და არა რუსეთში. რასთანაა ეს დაკავშირებული, ჩემთვის დღემდე გამოცანაა.

მ. ჯ. — ობუხოვის ნაწარმოებების შესრულების ჩანაწერები თუ არსებობს?

ნ. ბ. — დიახ, ძირითადად ეს არის საფრანგეთის რადიოფონდში არსებული ჩანაწერები, დანერვილი „ჟღერადი ჯვრისა და ფორტეპიანოსათვის“, რომელსაც სწორედ ბარონესა მარი ანტუნეტა ბროგლი ასრულებს. ნაწილი საფორტეპიანო ნაწარმოებებისა ჩაწერე მე, ამერიკელმა პიანისტმა ჯეი გოტლიბმა. იმის გამო, რომ მისი ნაწარმოებები მოითხოვს დიდ სარედაქციო სამუშაოებს და საჭიროებს გაშიფვრას, მათი დიდი ნაწილი გაუშიფრავია დღემდე. ჟან მიშელ ბარდუზი მთელი ცხოვრება ამით იყო დაკავებული, ზოგი მე გაუშიფრე. მაგრამ დღემდე, დიდი ნაწილი მაინც რჩება „ენიგმა“. მე ვცდილობ მისი შემოქმედების პოპულარიზაციას: 2007წ., საფრანგეთის საელჩოს მხარ-

დაჭერით, რუსეთში გავმართე ფესტივალი „ნიკოლაი ობუხოვის დღეები“. მეც ბევრი მისი ნაწარმოები მაქვს შესრულებული, აგრეთვე ვკითხულობ ლექციებს მის შემოქმედებაზე. შარშან მისი სიმფონიური ნაწარმოების შესრულების ორგანიზატორი ვიყავი პეტერბურგში, ფესტივალზე „ავანგარდიდან ჩვენს დღეებამდე“.

მ. ჯ. — წიგნის დაწერას ხომ არ აპირებთ?

ნ. ბ. — დიახ, ამჟამად სწორედ ამით ვარ დაკავებული. ის ძალიან საინტერესო პიროვნებაა, ის ასახავს ეპოქას, მას ძალიან ბევრ ადამიანთან ჰქონდა შეხების წერტილები. ძალიან საინტერესოა მისი კავშირები კინოსთან, თეატრთან, რადიოსთან, მეცნიერებასთან და მათ წარმომადგენლებთან. ისინი ერთ სოციალურ სივრცეში თანაარსებობდნენ, ურთიერთობდნენ და გრძობდნენ აუცილებლობას შეექმნათ რაღაც ახალი. ისინი იყვნენ უდიდესი ჰუმანისტები და ამასთან იდეალისტები. ჰუმანისტები, იმიტომ, რომ მათ რელიგიათა ტოლერანტულობის, სხვადასხვა სულიერი პრაქტიკის, სხვადასხვა საკომპოზიტორო ტექნიკის გაერთიანების იდეა აკავშირებდათ. ამ კუთხით ობუხოვი და ვიშნეგრადსკი, პირველ ყოვლისა, მათი მაღალი ინტელექტის წყალობით, განყენებულად დგანან. სკრიაბინს, ობუხოვს, ვიშნეგრადსკის აქვს ბევრი საერთო, ესაა მისტერიის იდეა, ახალი ჰარმონია და საზოგადოდ, ბგერის ესთეტიკა — ბგერა, როგორც კოსმოსის ანაბეჭდი, კოსმიური ჰარმონია, როგორი დამოკიდებულება აქვთ ობერტონებთან, როგორ ახდენენ მათ კომბინირებას....

მ. ჯ. — სკრიაბინის ცნობილი პედალიც ხომ აქედან მოდის...

ნ. ბ. — დიახ, თუ ამ რევერბერაციას არ მოისმენ, მაშინ საერთოდ ვერ გაიგებ რის შესახებაა ეს მუსიკა. ამიტომაც, რომ ობუხოვის შესრულება ძალიან ძნელია. ძალიან ბევრი ჭვრეტაა, პაუზაა და უხეზად რომ ვთქვათ, არაა ისეთი ქმედითობა, როგორც, მაგალითად, ბეთჰოვენთან. პაუზები საჭიროა იმისათვის, რომ გაიზნო ეს ჰარმონია, შეიგრძნო ერთი ჰარმონია თუ როგორ გადადის მეორეში. ეს ჰარმონია იბადება სიჩუმიდან და მიდის სიჩუმეში. ეს სრულიად განსხვავებული ესთეტიკაა და მოითხოვს დიდ ტექნიკურ ჩვევებს პიანისტი-საგან, ეს არაა უბრალოდ სწრაფად და ხმამაღლა, ეს

სულ სხვა ტექნიკაა. ჩემმა პროფესორმა მეჟღერებდა მაჩვენა თუ როგორ უნდა მემუშავა ამ პედალთან. მან აიღო პატარა მონაკვეთი სკრიაბინის IV სონატის I ნაწილიდან და მთლიანად პირველი ორი თუ სამი ხაზი ერთ პედალზე დაუკრა და ეს არ ჟღერდა „ჭუჭყიანად“. მითხრა — „ნინა, ხომ გესმის, ეს ხომ მთლიანად ერთი ჰარმონიაა, აქ არა მხოლოდ არ უნდა შეცვალო, არამედ არ შეიძლება შეცვალო პედალი, სხვაგვარად ეს სკრიაბინი არაა“. სწორედ ბგერის ჟღერადობის, როგორც რაღაც კოსმოსის, ობერტონული სმენადობის შეგრძნებაზე მუშაობდა ჩემთან ჩემი პროფესორი. თუმცა ეს უნდა გქონდეს არა მხოლოდ სკრიაბინთან, არამედ მოცარტთანაც (იციან). ის მიხსნიდა სად უნდა ამელო და სად არა პედალი, იმიტომ, რომ ეს არის ინსტრუმენტი, რომელიც დაკავშირებულია იდეალისტურ, რომანტიკულ ესთეტიკასთან და ბგერები (რომელიც არაა არც კლავესინზე, არც ორგანზე) თავისი ობერტონული შლეიფით, რომელიც როიალიდან წარმოიქმნება, ეს აკუსტიკასთან თამაში — არის ოსტატობა. უნდა ითქვას, რომ მოსკოვის კონსერვატორიაში თუ სკრიაბინის საკომპოზიტორო ხაზი დაჩრდილული იყო (დიდნილად იდეოლოგიური მიზეზებით), პიანინოში სკრიაბინი დარჩა ნეიჰაუზის, სოფრონიცკის, ნაუმოვის ხაზით. ეს სკოლა აგრძელებს არსებობას. ნეიჰაუზის სკოლამ ძალიან ბევრი აიღო სკრიაბინისაგან. კერძოდ, „სმენადობის“ კულტურა, არა მხოლოდ თანამედროვე, არამედ თანამედროვე მუსიკის გავლით ძველი მუსიკის მოსმენა. ამ კუთხით ისინი საოცარ რაღაცეებს აკეთებდნენ თავიანთ კლასში, ისინი შოპენს უხსნიდნენ არა როგორც რარიტეტულს, არა როგორც რაღაც მონუმენტს, არამედ ისინი შოპენს გაიაზრებდნენ სკრიაბინის გავლით, მოცარტს — შოპენის და ა.შ. ეს არ ნიშნავს, რომ სხვა მიმართულებები უარესი იყო. ცხადია, ძალიან ბევრია დამოკიდებული ინსტრუმენტის ხარისხზეც. რუსული საფორტეპიანო სკოლა განვითარდა ძირითადად „ბეხშტეინზე“. შემთხვევითი არაა, რომ თბილისის კონსერვატორიის მუზეუმში რახმანინოვის როიალი სწორედ „ბეხშტეინია“. რატომ? იმიტომ, რომ „ბეხშტეინს“ აქვს მდიდარი ტონი, მდიდარი ფერი... ტექსტურა, ფერი, ფაქტურა XX ს. დასაწყისის საშემსრულებლო ხელოვნებაშიც

ჩეხოსლავის ოლივიე მისინის ღარაგაში „რაფიო ფრანსის“ ფასტივალისათვის „მულტიფონია 2008“. ფრანგი კომპოზიტორი გაი რეიჯელი და ნინო ბარაკალია

და საკომპოზიტორო ტექნიკაშიც ძალიან დიდ როლს თამაშობდა, აი, აქ ხდება რეკოლუცია. რასაც რუსეთში უწოდებენ სონორიკას, სონორულობას, დასავლეთ ევროპაში იწოდება ტექსტურად, ტექსტურის განსაკუთრებულობა ან ფაქტურის, იმიტომ რომ ფაქტურა — ესაა ჰარმონია, ფაქტურა — ესაა მელოდია და ეს მთავარია არა მხოლოდ კომპოზიტორისათვის, არამედ შემსრულებლისთვის. ამიტომაც, რომ ხშირად კომპოზიტორები ქმნიან თავის შემსრულებლებთან ერთად. ყოველ კომპოზიტორს თავისი შემსრულებელი სჭირდება.

დაბოლოს, მინდა ვთქვა, რომ სკრიაბინი, ობუხოვი, ივან ვიშნეგრადსკი (1893-1979), იყვნენ კომპოზიტორები, რომელთაც უნდოდათ თავიანთი შემოქმედებით ადამიანი და საკუთარი თავი ეხსნათ მსოფლიო კატასტროფისგან, ეჩვენებინათ, რომ ამ სამყაროში არის კიდევ რაღაც დარჩენილი, რის გამოც ღირს ცხოვრების გაგრძელება, მოღვაწეობა...

მ. ჯ. — ჩვენ დაძაბულ დროში, მინდა ასეთი ოპტიმისტური ნოტი და ასეთივე იმედით დავასრულოთ საუბარი. ვიმედოვნებ, რომ თქვენი ისტორიული სამშობლოს სტუმარი კიდევ არაერთხელ გახდებით. დიდი მადლობა!

* საუბარი ჩანერილია 2016 წ. 30 აპრილს, თბილისში, საქართველოს კომპოზიტორთა კავშირის შენობაში.

ხსოვნის საღამო და ასოციაციები...

ნათელა არგელაძე

ანტონ ნულუკიძეს უკვე მერამდენედ ვიხსენებთ სა-
ჯაროდ. კონსერვატორიის მცირე დარბაზი და მუზეუ-
მისათვის გამოყოფილი ეს სივრცე გადაჭედულია მისი
თაყვანისმცემლებით, ყოფილი სტუდენტებით, კათედ-
რის წევრებით, მეგობრებით, ნათესავებით... მიუხედა-
ვად იმისა, რომ მისი თანამოაზრეთა, სპეციალისტთა,
მისი თაობის კომპოზიტორთა უმეტესობა ჩვენ შორის
ალარ არის, მისი ღვანლის დაფასებისთვის შემარ-
თულნი არიან ისინი, ვისაც კი მასთან ურთიერთობის
სიხარული შემორჩენილი აქვს, ვისაც სათქმელი აქვს
მასზე, როგორც ადამიანზე, პიროვნებაზე, მოქალაქეზე,
პატრიოტზე, მუსიკისმცოდნეზე... ასეთი პატივი იშვია-
თობაა ჩვენი სადღესო ყოფისთვის, ჩემებურად ავხსნი
ამ ფაქტს.

მიუხედავად ასეთი აჭრილი, მღვრიე, მეტისმეტად
დაძაბული სოციოპოლიტიკური ცხოვრებისა; მიუხედა-
ვად რელიგიური, სოციალური პრობლემებით მანიპუ-
ლირებისა, ზესახელმწიფოების ინტერესთა დაპირის-
პირებისა; მიუხედავად მშფოთვარე დაპირისპირებისა
მსოფლიო თანაცხოვრების გლობალური მიზნით; მი-
უხედავად აღმოსავლეთ-დასავლეთის კულტურუ-
ლი დიალოგის მიხედვით — ერთი მნიშვნელოვანი
ფაქტი უკვე ხელშეშახებად გამოიკვეთა. ჩემი აზრით,
ეს დადებითი ფაქტორი ბევრად განაპირობებს ცივი-
ლიზაციის განვითარების მომავალს. მხედველობაში
მაქვს ერთი, მეტად საგულისხმო მომენტი — ცივილი-

ზაციის განვითარების დღევანდელ ეტაპზე შეინიშნება
კერპთაყვანისმცემლობის, უფრო ზუსტად, ფსევდო-
კერპების ზეობის დაძლევისათვის ადამიანთა მზაობა.
მხედველობაში მაქვს არა რელიგიურ-საკრალური,
ეროვნულ-რიტუალური ძირძველი ფორმების ადაპტა-
ცია-ალორძინება, არამედ ფსევდოკერპების თაყვანის-
ცემის ის მანკიერი თვისება, რომელიც განსაკუთრებით
ყოფილი საბჭოეთის საზოგადოებისათვის იყო ნიშან-
დობლივი. ამ მოვლენის მიზეზი მრავალია, მათ შორის
დავსახელებდი პოსტმოდერნული ეპოქის ერთ-ერთ
ასპექტს: ინტელექტუალებმა ბუნების გვირგვინი —
ადამიანი — მოისროლეს საუკუნეების მანძილზე აღ-
მართული კვარცხლბეკიდან და ის განიხილეს „ბუნების
კაპრიზად“ (ფოკმა). მართალია ამ მკაცრ მიდგომას
თავისი ნეგატიური მხარეც ახასიათებს, მაგრამ ახლა
ნათელია, რომ მხოლოდ პიროვნული თვისებებით,
მხოლოდ პიროვნული ღვანლით, მხოლოდ რეალური
და არა ყალბი დამსახურებით დაიბრუნებენ ტყუპმარი-
ტად ღვანლმოსილი ადამიანები მათთვის განკუთვნილ
კვარცხლბეკებს. ეს ბუნებრივი პროცესი უკვე მოქმე-
დებს და მომავალში კიდევ უფრო მეტ დინამიკას შე-
იძენს, ვინაიდან თავად ფსევდოკერპების გაკოტრების
პროცესმაც მეტად თვალსაჩინოდ გამოიკვეთა მათი
მოქმედების ხელოვნურობა: კეკლუცობა ხელისუფლე-
ბასთან, ამით კი კეთილმონყოფისა და ძალაუფლების
მოხელთება. ამ ცდუნებას ვერ გაუძლო არაერთმა ნი-

ჭიერმა პიროვნებამაც კი და ასეც შევა იგი XX საუკუნისა და XXI საუკუნის დასაწყისის ისტორიულ, გაუყალბებელ გამოკვლევებში.

კომუნისტური პარტიის ჰეგემონიის პირობებში, როგორც ცნობილია, გაიწირა არაერთი მაღალი რანგის სპეციალისტი და გამორჩეული პიროვნება. თვით პარტიის რიგებშიც კი შეუცდომლად მიმდინარეობდა ე.წ. „წმენდა“. რეპრესიებს, სახელმწიფო ტერორს შეენირა თითქმის ყოველი დარგი და ასე შეიქმნა ერთ ყალიბზე აჭრილი, რუხი და ერთგვაროვანი „მონინავე ფლანგი“ საზოგადოებისა. ისინი ჩაენაცვლნენ პირველ განდობილთა, სოციალური თანასწორობის იდეით მონუსხულთა არმიას. შიშით დათრგუნული მასითა და ყოველი დარგის ოპონენტთა ჩამოშორებით, საბჭოთა ხალხებს შემორჩათ ერთადერთი გამორჩეული პიროვნება — მშრომელთა მამა, ბელადი! მაგრამ...

საბჭოთა კავშირი ერთადერთი იმპერია არ იყო დედამიწის ზურგზე. მის ბელადსაც და ახალგანდობილთა გუნდსაც, ჩვევადქცეული, საუკუნეთა მანძილზე გამობრძმედილი ლიქნის გარეშე არსებობა და მსოფლიო არენაზე პრიორიტეტული მდგომარეობის შენარჩუნება გაუჭირდებოდათ. თანაც ცხოვრება მეტად მოსაწყენი იქნებოდა ფავორიტ-მლიქვნელთა, ფარისევლთა ხოტბის გარეშე. საერთაშორისო ასპარეზზეც და თვით რუსეთის წითელი იმპერიის შიგნითაც, დიტირამბების გარეშე მმართველმა „ელიტამ“, კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის წევრებმა, მეტროპოლიამ მასებზე ზემოქმედების გაძლიერება შეუძლებლად მიიჩნია. მათ საკუთარ პერსონებზე, პარტიასა და მის ბელადებზე მითებისა და ლეგენდების შექმნა მოინადინეს. ფავორიტ-მედროვეთა მზადყოფნითაც ისარგებლეს.

ასე „გადაინერა“ ისტორია, შეიქმნა ახალი მითები და ლეგენდები. სამეფო კარის მასხარა-პამპულებს ჩაენაცვლნენ ახალი ტიპის მეცნიერთა და ხელოვანთა, დანინაურებულ-დასაჩუქრებულ ფავორიტთა ლეგიონები. მოდერნიზებული „სასახლის კარის“ „გულმხურვალე“ ფარისევლები ერთმანეთს ეჯობებოდნენ მხურვალე დიტირამბების შექმნასა და ხოტბა-დიდებ-

ანტონ ნულუპიკი

ბით ბელადების, მათი უპირველესი ქვეშევრდომების შემკობაში. ნიჭიერ მეცნიერთა და ხელოვანთა შორის აღმოჩნდნენ ფსევდომეცნიერები, ფსევდოხელოვანთა წარმომადგენლები. მათ თანდათან გამოკვეთეს საკუთარი პერსონისათვის კვარცხლბეკი და ჩამოყალიბდა ხელისუფლების მხარდაჭერით გადიდგულებული ფსევდოკერპები. ეს არმია თავისი ზემდეგებით, ოფიცრებით, გენერლებით, მარშლებით სახელმწიფო უშიშროების თანამშრომლებისა და სუკის აგენტებზე ნაკლებად საშიში როდი იყვნენ. მათი შიშის, შურის, კომპლექსების მსხვერპლი აღმოჩნდნენ ტექნიკური მეცნიერები, ხელოვანები, სხვადასხვა დარგის პროფესიონალები. ფსევდოკერპების დოღს შეენირნენ პიროვნებები, მათ მიერ დაარსებული სკოლები, მიმდევრები, მონაფეხები. სავალალო აღმოჩნდა ისიც, რომ ფსევდოკერპების სამეცნიერო ნაშრომებზე, შემოქმედებაზე აღიზარდნენ თაობები! უმცირესობამ შეძლო სიყალბისა და რუტინის დინებისათვის დაეღწია თავი.

მარცხნიდან: რევაზ ლალიძე, გუგული თორაძე, ანსონ ნულუკიძე, გიძინა კვიციანი, ლეოსო თორაძე, ალექსი გაჭავჭავაძე

ახლა კი, დადგა ნეტარი ჟამი ფსევდოკერპების ნიღბების მსხვერვისა. მით უფრო, რომ ისინი თავად აღმოჩნდნენ გაშიშვლებულნი მათი მხარდამჭერ ხელისუფალთა გარეშე.

რეალური, მკაცრი და უკომპრომისო სინამდვილის წინაშე, ისინი გაკოტრებულნი აღმოჩნდნენ. დროებამ მათ დაუნდობლად გამოუტანა განაჩენი. აი, ამ პროცესის შემყურე-მონაწილენიც ვართ ამჟამად... ჭეშმარიტად რჩეულთა დაფასება თავად დროებამ მოითხოვა. ჩვენ ვემორჩილებით და დროების კარნახით ვარჩევთ ტალახისა და ბალღამისაგან მარგალიტებს. მათ არ ესაჭიროებათ ფსევდოოდები. მათი ღვანლის აღნიშვნა ისეთივე მართალი სიტყვითა და მოქმედებით ხდება, როგორებიც თავად იყვნენ! ისინი, მართალნი,

სიტყვითა და საქმით მართალნი იყვნენ თავიანთი სამშობლოს, ოჯახის, ერის, პროფესიის, საქმიანობის წინაშე, ამიტომაც გულწრფელ შეფასებას იმსახურებენ, ყოველგვარი გაზვიადების გარეშე.

ასეთად შემორჩა ეროვნულ სამუსიკო ხელოვნებას მისი უებრო მკოდნე და თავგადაკლული ქომაგი – ანტონ (ტატული) ნულუკიძე. შემთხვევითი ხომ არ არის, რომ მისი გარდაცვალების შემდეგ უკვე მეხუთედ გაიმართა მისი ხსოვნის საღამო. მაღლიერებას გამოვხატავ კონსერვატორიის ხელმძღვანელობის, განსაკუთრებით მუზეუმის გამგის მარინე ჩიხლაძის, დამსწრე საზოგადოების, გამომსვლელების, საღამოს ორგანიზატორების, მისი ქალიშვილისა და კოლეგის, თამარ ნულუკიძის მიმართ. ჭეშმარიტად, ტატული ნულუკიძე

იმსახურებს ასეთ ხანგრძლივ ხსოვნას.

იშვიათად მეგულება კრიტიკოსი, რომელიც ასეთი სათუთი გრძნობით, ყოვლისმომცველი, დაკვირვებული გულისყურით შესტრფოდეს მუსიკას, ასეთი გულმხურვალებით აფასებდეს ეროვნულ საგანძურს და ასეთი უშურველობით მსახურებდეს პროფესიას. ის უღალატო კაცი იყო, მეტისმეტად გულუბრყვილო, ალტაცების უნარით შემკობილი, კეთილშობილი და მოყვარული ადამიანი. მას ოჯახიდან დაჰყვა პიროვნული კულტურა, განათლებულსა და მოფიქრალ პიროვნებას „სამშობლოს გრძნობა გასაკვირველი“ ძვალსა და რბილში ჰქონდა გამჯდარი. ის ჭეშმარიტი პატრიოტი გახლდათ, საქართველოს დამოუკიდებლობაზე მეოცნებე მოქალაქე და ეროვნული კულტურის თავყვანისმცემელი მოღვაწე.

გარდა პროფესიული თვითშეგნებისა, მან საკუთარი, განსაკუთრებული მისიაც შეასრულა ჩვენს საზოგადოებრივ ცხოვრებაში. მან, თუ შეიძლება ასე ითქვას, დააკავშირა ხელოვნების ორი დარგი – ელიტარული სამუსიკო ხელოვნება და „დემოკრატიული“ დრამატული ხელოვნება! ის წერდა მუსიკაზე, მეგობრობდა მუსიკოსებთან, კოლეგებთან და ასეთივე გულმხურვალებით წერდა დრამატულ თეატრზე, მეგობრობდა თეატრმცოდნეებთან, სცენის ხელოვანთა თავყვანისმცემელიც გახლდათ. მან მჭიდრო კავშირით შეკრა ამ ორი დარგის კრიტიკოსთა გილდია. შესაძლოა ამიტომაც ასე ორგანულად „შემოვიჭერთ“ თავდაცვ თქვენს სამუსიკო ოჯახში. ესეც ტატული წულუკიძის დამსახურება მგონია.

ჩვენ კეთილგანწყობილი უთიერთობა გვქონდა, მიუხედავად იმისა, რომ დრამატული თეატრის ანმეოსა და რუსთაველელთა სასცენო ძიებათა თაობაზე განსხვავებული მოსაზრება გავგაჩნდა, ჩვენ ზოგჯერ ვკამათობდით, საჯარო გამოსვლების დროს მკაცრად ვაფასებდით ერთმანეთის პოზიციას, როგორც თავად ამბობდა, ბრძოლის ველზე უკანასკნელ ამოსუნთქვამდე „ვიწნევდით ხმლებს“, ვიდექით ბარიერის სხვადასხვა მხარეს, მაგრამ... როგორც ჭეშმარიტ რაინდებს სჩვევიათ, პატივისცემით ვუპყრობოდით ერთუერთს და,

ჩემი უფროსი კოლეგებისაგან განსხვავებით, პირად ურთიერთობას ამით ჩრდილს არ ვაყენებდით. ბარიერის ერთ მხარეს ვიდექით ჩვენი ქვეყნის ურთულეს პერიოდში! ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის ახალი ტალღის აბობოქრების ყამს, ერთნაირი გულისფეთქვით განვიცდიდით საქართველოს ბედ-ილბაღს.

ქუჩაში შეხვედრისას ის გულმხურვალედ, ძალზე ემოციურად აფასებდა „ქუჩის აქციებს“, თავდაჯერებით მსჯელობდა საქართველოს მომავალზე და სწამდა... ამ რწმენით, იმედითა და ნუხილით დაატანა უკანასკნელ ამოსუნთქვას ყველაზე სათაყვანო სიტყვა – **საქართველო!**

ტატული წულუკიძე ერთხანობას კულტურის სამინისტროს სარეპერტუარო პოლიტიკას „განაგებდა“. ძალზე კარგად იცოდა ლიტერატურა და ფლობდა სიტყვის მადლს. მიუხედავად ასეთი მაღალი ჩინოსანი ცნებისა, ის არ ჰგავდა ჩვეულებრივ მოხელეს, არღვევდა ამ მდგომარეობისათვის აგრერიგად ჩამოყალიბებულ ფორმას, ვერ თავსდებოდა შესაბამის ყალიბში. მან შეინარჩუნა პიროვნული ღირსება, არ უსარგებლია კეთილმონყობის ჟინით, ლიქნით არ გაჰქონდა „თავისი ლელო“ (მის ოჯახს ლამის თავზე ჩამოეწვრა მამა-პაპისეული სახლი ქიაჩელის ქუჩაზე). კეთილდღეობის ცდუნებას არ აჰყოლია ჩვენი საზოგადოებრივი ცხოვრების ყამიანობის დროს. თუ რამ ჯილდო, ან წარჩინების სხვა რეგალიები სრულიად დამსახურებულად ჰქონდა მიღებული. არც თავად და არც მის ახლობლებს აუტალახებიათ მაშინდელი პარტიის ცენტრალური კომიტეტის მდივანთა კაბინეტები.

ის უმთავრეს ღირებულებას ერთგულებდა – საქართველოს კეთილდღეობას. ამიტომაც, ასეთი წრფელი განცდით ვსაუბრობთ მასზე, ასეთი სიმხნევითა და სიკეთით არის აღსავსე ამ საღამოს ეს დარბაზი. ჩვენ ხომ ვიხსენებთ ჭეშმარიტ პატრიოტს, ჭეშმარიტ პროფესიონალს, ჭეშმარიტ მოღვაწე-მოქალაქეს. ამ საღამოს ჩვენს თავყრილობას, ფსევდოკერპების მსხვრევის კიდევ ერთ გაბრძოლებას შევარქმევდი. ■

სულხან ცინცაძის სახელობის სახელმწიფო კვარტეტს 2016 წელს იუბილე ჰქონდა – ამ შემადგენლობით მათ 50 წელი შეუსრულდათ! მართლაც ღირსეული თარიღია ანსამბლისთვის. არის კი მსოფლიოში ასეთი ხანგრძლივი ანსამბლი? როგორც ამბობენ, არა, ამიტომ მათ გინესის რეკორდების წიგნში უნინასწარმეტყველებენ მოხვედრას. ფერფერობით ამაზე არავის უზრუნია, მაგრამ მათ საიუბილეო თარიღზე მუსიკალურმა საზოგადოებამ იზრუნა და არაერთხელ.

დიდი „საჩუქარი“ იყო კვარტეტისთვის და მაყურებლისთვისაც ჩვენი ბრწყინვალე და პირადად ჩემთვის მსოფლიოს №1 მევიოლინე, ლიზა ბათიაშვილის და მისი მეუღლის, სახელგანთქმული ჰობოისტის, ფრანსუა ლელუს სპეციალურად ამ კონცერტისთვის ჩამოსვლა. მეორე განყოფილებაში ლიზამ და ფრანსუამ რამდენიმე ნაწარმოებში მიიღეს მონაწილეობა. თავიდან ლიზამ შეასრულა შოსონის კონცერტი ვიოლინოს, ფორტეპიანოსა და კვარტეტისათვის. ფორტე-

სახელმწიფო კვარტეტი – 50

ნარგიზა გარფაფხაძე

პირველად ვახტანგ კახიძემ 7 მარტს, ჯ. კახიძის მუსიკალურ ცენტრში, უმასპინძლა კვარტეტს. მასპინძლობას მხოლოდ სიმბოლური ხასიათი არ ჰქონია – დირიჟორი და კომპოზიტორი ვახტანგ კახიძე მთელი საღამოს განმავლობაში კონფერანსიეს როლში მოგვევლინა. ეს მას ძალიან შინაურულად და ელეგანტურად გამოსდის ხოლმე და ამჯერადაც მისმა ენაწლიანობამ მთელ კონცერტს კიდევ სხვა, საზეიმო ეშხი შემატა. დარბაზში, მგონი, უმეტესად ის პუბლიკა იმყოფებოდა, რომელიც მთელი 50 წელი ჩვენი სახელმწიფო კვარტეტის გვერდით იყო. ეს იგრძნობოდა არამართო ნაცნობი აკადემიური სახეების სიმრავლით, არამედ დარბაზის რეაქციით ვახტანგ კახიძის ამა თუ იმ ხუმრობისას და დოკუმენტური ვიდეოკადრების მსვლელობის დროს. თავად სახელმწიფო კვარტეტის წევრები კვლავ შესანიშნავ ფორმაში არიან. საიუბილეო საღამოსთვის ძალიან საინტერესო პროგრამა ჰქონდათ მომზადებული: პირველ განყოფილებაში შეასრულეს ჰაიდნის სერენადა (სოლ მაჟორი), ჰაიდნისვე „ფვარცმული ქრისტეს 7 სიტყვა“ (ორი ნაწილი) და ბოლოს, მათი მუდმივი რეპერტუარის ყველაზე ძვირფასი მარგალიტები – სულხან ცინცაძის 4 მინიატურა.

პიანოს პარტიას ბრწყინვალე, ნიჭიერი პიანისტი თათა ლიჩელი ასრულებდა. მომდევნო ნომერი, კრუსელის „დივერტისმენტი“, ფრანსუა ლელუმ კვარტეტთან ერთად დაუკრა. აი, სად ვეზიარეთ ჩვენ თბილისისთვის საკმაოდ იშვიათ მოვლენას – მაღალი კლასის სასულე სოლისტი ტკბობას! მის დაკრულში არამართო ინსტრუმენტის უზადო ფლობა ჩანდა, არამედ მაღალი ინტელექტის შერწყმა ბავშვურ სისადავესთან. არა და არ განვითარდა ჩვენში ეს დარგი. ახალი კადრები არ ჩანან, ან თუ გამოჩნდება ვინმე ნიჭიერი სასულე ფაკულტეტზე, ის უეჭველად ორკესტრში სამუშაოდ საზღვარგარეთ „გარბის“ ხოლმე. თემას გადავუხვიე და მიინდა კონცერტის პროგრამას დაეუბრუნდე. მომდევნო ნომერი – არგენტინელი კომპოზიტორის, პიაკოლას „წელიწადის დრონიდან“ პირველი ნაწილი, „გაზაფხული“, ლიზა ბათიაშვილმა უკვე ორი კვარტეტის მონაწილეობით შეასრულა. ლიზას შესრულება ყოველთვის გვზიზივს და გვაოცებს – როგორ ახერხებს ეს ელეგანტური, ნაზი ქალიშვილი ამ სიძლიერის ბგერისა და ემოციის მოზიდვას ინსტრუმენტიდან! ამჯერადაც ეს მოლოდინი შეგვივსო ლიზამ თავისი მრავლისმთქმელი, და, მე

ვიტყოდი, ბრძნული ქედრადობით. ეს ნომერი მართლა პროგრამის „ოქროს კვეთი“ გახდა თავისი მნიშვნელობით!

ამის შემდეგ ლიზამ და ფრანსუამ ცალკე დუეტის შესრულებს მოცარტის „ჯადოსნური ფლეიტის“ თემებზე. ჰობოი და ვიოლინო ასე, მართლა ჯადოსნურად აქლერებული, იშვიათობაა საზოგადოდ და ჩვენც, იმ საღამოს, ამ მსოფლიო და ამავე დროს საოჯახო მუსიკალური ზემის მომსწრენი გავხდით. დასასრულს კი ჩვენმა იუბილარმა კვარტეტმა, მათი ყველაზე პოპულარული, საბისო რეპერტუარით დაავიზივინეს საღამო. თითოეული პიესა საოცარი ოსტატობითა და საანსამბლო შესრულების მრავალწლიან გამოცდილებასთან ერთად შესისხლხორცებული სიბრძნით იყო გაქლერებული. მართლაც, თითქოს ყველა მელოდია თითოეული მსმენელის გულის სიმეზზე იყო დაკრული! საბოლოო ჯამში, კონცერტი ძალიან ჰაეროვანი, სადღესასწაულო, მხიარული და შინაურულ-ოჯახურისკი გამოვიდა, ამ სიტყვის საუკეთესო გაგებით!

ვიხილეთ კვარტეტზე გადაღებული ორი დოკუმენტური ფილმის ფრაგმენტები. ავტორები – დიმიტრი ბათიაშვილი და ია საკანდელიძე. გავიხსენეთ როგორები იყვნენ მუსიკოსები 50 წლის წინ და როგორ ხუმრობენ დღესაც. მოკლედ, უაღრესად თბილი და ნოსტალგიური კონცერტი გამოვიდა. დასასრულს, კვარტეტისთვის სიურპრიზად კულტურის მინისტრმა, მიხეილ გიორგაძემ ოთხივე ღვანღმოსილ მუსიკოსს საქართველოში ყველაზე საპატიო, „ხელოვნების ქურუმის“ ჯილდო გადასცა. როგორც მოგვიანებით გაირკვა, საკმაოდ ძვირფასი, ოქროთი და ბრილიანტებით შესრულებული ორდენები ყოფილა! ეს საპატიო ჯილდო მიემატება მათ სხვა, არანაკლებ პრესტიჟულ ჯილდოებს: რესპუბლიკის სახალხო არტისტის, ფალიაშვილის პრემიის ლაურეატის და რუსთაველის პრემიის ლაურეატის. როგორც ვახტანგ კახიძემ იხუმრა: „თუკი რამე ჯილდო არსებობს საქართველოში, ყველაფერი კვარტეტს უკვე აქვს მიღებული!“

სიმბოლურია, რომ ოთხივე მუსიკოსს, პიაცოლას „გაზაფხულის“ შესრულების დროს, გაორმაგებულ კვარტეტში, მათი აღზრდილები უმშვენებდნენ გვერდს.

სულხან ცინცაძის სახ. საქართველოს სახელმწიფო სიმპონიანი კვარტეტის საიუვილეო კონცერტი ა. კახიძის სახ. მუსიკალურ ცენტრში

როგორც თამაზ ბათიაშვილმა თავის გამოსვლაში აღნიშნა, თავად კვარტეტი ძალიან მონდომებულია ახალგაზრდებს გადაულოცონ ასპარეზი. სამწუხაროდ, ეს ფერფერობით არ ხერხდება. რა ხდება, რატომ ვერ იზრდება საქართველოში ახალი საკვარტეტო ძალები? ამაზე და კიდევ ცოტაოდენ სხვა თემებზეც, კონცერტის შემდეგ ჩემს მეგობარს და უსაყვარლეს პიროვნებას, კონსტანტინე ვარდელს, ჩვენთვის კი უბრალოდ, კოტიკას, გავესაუბრე.

ნ. გ. – დავიწყეთ ტრადიციულად – რა არის შენთვის კვარტეტი?

კ. ვ. – კვარტეტი ჩვენთვის არის მთელი ცხოვრება! სხვანაირად ვერ წარმოგიდგენია ჩვენი თავი! როგორც ჟანრი, ასეთი სრულყოფილი ჟანრი სხვა არ არსებობს! მაგალითად, როგორ შემიძლია შევადარო საკვარტეტო მუსიკა სოლო ნაწარმოებს? ეს უკანასკნელი რომანსია, კვარტეტში კი თუხთუხებს ნამდვილი მუსიკა, სადაც არცერთი ზედმეტი ბგერა არ არის! აი, როდესაც უკრავ ბეთჰოვენის, მოცარტის, შუბერტის კვარტეტებს – ეს რაღაც ფანტასტიკური შეგრძნება! ჩვენ ბედნიერები ვართ, რომ ბედმა გვარგუნა ერთმანეთთან შეხვედრა, ხასიათებითაც შევეთვისეთ ერთმანეთს; თუმცა ეს ყოველთვის იოლი არ იყო, მაგრამ,

როგორც ამბობენ, ეს ჩემი დამსახურებაა! (ილიმება)

ნ. გ. – რას გულისხმობ?

კ. ვ. – მე კვარტეტის წევრებს ყველაფრის გამოთქმის უფლებას ვაძლევ, შემდეგ კი როგორც საჭიროდ

ლიზა ბათიაშვილი, ფრანსუა ლელუ

მიმაჩნია, მაინც ისე ვაკეთებ. იმიტომ, რომ მე პირველი ვიოლინო ვარ, მე მევალება გადანწყვეტილების მიღება. შეიძლება ამბიციამ ჩამითვალოთ, მაგრამ სხვანაირად არ შეიძლება – ეს პირველი ვიოლინოს მოვალეობაა! მთელი კონცერტი მასზეა დამოკიდებული. ეს სულაც არ ნიშნავს იმას, რომ მე რომელიმე კვარტეტის მუსიკოსის როლს ვაკნინებ! თამაზ ბათიაშვილმა სწორედ თქვა კონცერტზე: – „როდესაც კვარტეტში დავინყე მუშაობა, ჩემი ახლობელი ასე „მანყნარება“, – შენ ხარ პირველი, მეორე ვიოლინოებშიო“. კვარტეტში ყველას თავისი როლი აკისრია და ესაა საინტერესო! გადანწყვეტილებებს ერთად ვიღებთ, მაგრამ ცხოვრებაში მე უნდა გავატარო ეს გადანწყვეტილება!

ნ. გ. – ძნელია ეს?

კ. ვ. – საკმაოდ რთულია, მაგრამ, როცა გვერდით გყავს ისეთი მაღალი რანგის მუსიკოსები, როგორებიც არიან თამაზ ბათიაშვილი, ნოდარ ჟვანიას და ოთარ

ჩუბინიშვილი – უდიდესი სიამოვნებაა! ესაა მთელი ცხოვრება! კვარტეტში უნდა იყოს ოთხი დიპლომატი! ამიტომაც ძალიან ცოტაა მსოფლიოში კვარტეტები, რომლებიც ერთი შემადგენლობით დიდხანს მოღვაწეობენ, რადგან სულ ჩხუბობენ! ამიტომ დაფრინავენ სხვადასხვა თვითმფრინავებით, სძინავთ სხვადასხვა სასტუმროში. ასეთი იყო მაგალითად, ბეთჰოვენის სახელობის კვარტეტი, სადაც პირველი ვიოლინო და ჩელისტი ერთმანეთს არ ელაპარაკებოდნენ 25 წლის განმავლობაში! ისინი ერთმანეთთან ურთიერთობდნენ მეორე ვიოლინოს მეშვეობით! ჩვენს კვარტეტში კი ყველა დიპლომატია, ნოდარ ჟვანიას ჩათვლით!

ნ. გ. – ეს ხუმრობაა?

კ. ვ. – კი, ასე ვხუმრობთ ხოლმე! (იცინის)

ნ. გ. – რას უსურვებდი კვარტეტს მომავალში?

კ. ვ. – კვარტეტს ვუსურვებდი, რომ აღმოჩნდეს საქართველოში ოთხი ისეთივე შეშლილი მუსიკოსი, როგორებიც ჩვენ ვართ. იმისათვის, რომ ჩვენ მათ გადავცეთ არამართო ინსტრუმენტები, არამედ მთელი ჩვენი ცოდნა და გამოცდილება. სამწუხაროდ, ასეთები ჯერ არ ჩანან, მაგრამ ჩვენ სულ ვეძებთ, ვცდილობთ.

ნ. გ. – რა იგულისხმე „შეშლილი“?

კ. ვ. – კვარტეტის მუსიკოსი სულ სხვა ფსიქიკური ნიშნის ადამიანი უნდა იყოს. ჯერ ერთი, ძალიან უნდა უყვარდეს კვარტეტი და უნდა მიაჩნდეს, რომ ეს არის ყველაზე მთავარი მის ცხოვრებაში. კვარტეტი უფრო მთავარი უნდა იყოს, ვიდრე შენი ოჯახი. კვარტეტი შეიძლება შენს შვილებთან და შვილიშვილებთან მეტოქეობდეს, მაგრამ შენ პირველ ადგილზე მაინც კვარტეტი უნდა დააყენო! ჩვენთვის, ყველასთვის, ასე იყო ყოველთვის, მაგრამ ჩვენ საყვედური არ გვეთქმის, შესანიშნავი ცხოვრება გამოვიარეთ! ძალიან ბევრი კონცერტი ჩავატარეთ, ძალიან ბევრ გასტროლზე ვიყავით; მსოფლიოს უმეტეს პრესტიჟულ დარბაზში, ბევრ საინტერესო ფესტივალზე გამოვსულვართ. ყველა მუსიკოსს აქვს ასეთი წარმატებების თავისი ბიოგრაფია. ჩვენ, ჩვენი გვაქვს, რომელსაც ძალიან ვაფასებთ! ჩვენ პატიოსანი, კარგი გზით ვიცხოვრეთ, რომელიც ძალიან კარგ, ტკბილ მოგონებად დავვრჩა. მომავალს რაც შეეხება, ერთ სასაცილო მომენტს ვავისხენებ: ერთ რე-

პეტეციაზე ვუთხარი ბიჭებს – „ესა და ეს უნდა ვისწავლოთ, ესა და ეს უნდა გავაკეთოთ, ეს ჩვენი მომავლისთვისაა“. თამაში, რომელიც სულ ოხუნჯობს, მიპასუხა: „რა დროს შენი მომავალიაო?!“? ამაზე მაშინ გავიციანეთ, მაგრამ, რასაკვირველია, ჩვენი აქტივობა ისეთი აღარ არის, ახლა ჩვენ უფრო მეტ დროს პედაგოგიურ მოღვაწეობას ვუთმობთ – ვამზადებთ სოლისტებს, კვარტეტის კლასიკ ვვაქვს, რაც ძალიან საინტერესოა.

ნ. გ. – რეპერტუარის გაზრდას ახერხებთ?

კ. ვ. – ამჟამად ვაპირებთ ახალი ანსამბლების შესრულებას. მაგალითად, ბრუკნერის კვინტეტი ორი ალტით, მოცარტის კვინტეტი, ესეც ორი ალტით. სავარაუდოდ, ამ მიზნით, ერთ-ერთი ჩვენი მოწაფე ალტისტი დაემატება კვარტეტს. ზოგადად ჩვენ, რეპერტუარის სიმცირეს არ ვუჩივით. მართო ის, რომ ჩვენ რეპერტუარშია ბეთჰოვენის მთელი გვიანდელი კვარტეტები, მოცარტის და ჰაიდნის უამრავი კვარტეტი... ძალიან მნიშვნელოვანია! ამასწინ, ჩვენ დავუკარით ბეთჰოვენის მე-14 კვარტეტი, უფრო ადრე, მისივე მე-15 კვარტეტი. მერე რა არის იგი საინტერესო? 15 წლის წინ, როდესაც ვუკრავდით ბეთჰოვენის მე-15 კვარტეტს, სულ სხვა იყო, ვიდრე წელს როგორც დავუკარით! ახლა განსხვავებული ინტერპრეტაციით შევასრულეთ. მე ტექნიკურ მხარეს არ ვგულისხმობ. ღვთის წყალობით, ხელები და თითები გვემორჩილება და ჩვენ მიზანს ტექნიკურ ასპექტში ისევე ემსახურებიან, როგორც ადრე, მაგრამ, თვითონ შესრულებაში, ზოგიერთი მომენტი სხვანაირად გვინდა რომ დავუკრათ!

ნ. გ. – თქვენ ასე უფრო მოგწონთ ახლა?

კ. ვ. – კი, ასეა! მახსოვს, იყო ასეთი გამოჩენილი ვიოლონჩელისტი, დანიელ შაფრანი. ერთხელ ის ჩამოსული იყო თბილისში და დაუკრა ბახის ყველა სიუიტა ვიოლონჩელოსთვის. ჩვენ ვიყავით მის კონცერტზე. კონცერტის შემდეგ მან გვაჩვენა ნოტები და გვითხრა: „აი, ამ ნოტებს მე ვყიდულობ ყოველ წელს. ანუ, ყოველ წელს ახალ ნოტებს ყიდულობდა“.

ნ. გ. – რატომ?

კ. ვ. – იმიტომ, რომ ყოველ წელს მე რაღაცას ვცვლით, ინტერპრეტაციას გულისხმობდა, აპლიკატურას, ნიუანსებს და ყველაფერს ნოტებში აღნიშნავდა.

ერთი წლის შემდეგ, მას სხვანაირად მოუნდებოდა შესრულება! ძველს ინახავდა, როგორც იმ წლის ინტერპრეტაციას და ახალ ვერსიას ქმნიდა. როცა ხელშეუხებელ ნოტებს უყურებდა, ახლებურად აღიქვამდა. ჯერ ეს ერთი, ისევე სუბტექსტთან, ანუ კომპოზიტორის მასალასთან ჰქონდა შეხება. ასეთ დროს, თითქოს კომპოზიტორს ელაპარაკები. შეიძლება ჰკითხო – „ასე შეიძლება?“ – კომპოზიტორი გიპასუხებს – „კი, შეიძლება!“

ნ. გ. – თქვენც ასე აკეთებთ?

კ. ვ. – ჩვენ ახალ ნოტებს არ ვყიდულობთ, მაგრამ ნიუანსებს სულ ვამატებთ, ან ვცვლით. აი, ადრე ვიბრაციას სხვანაირად ვაკეთებდით, ძალიან მოდაში იყო მარცხენა ხელით ვიბრაცია. მერე, გერმანიაში დავაკვირდი, რომ ძალიან ბევრი მუსიკოსი უკრავდა ვიბრაციის გარეშე. სამაგიეროდ ვიბრაცია შეიძლება გააკეთო ხემით, მარჯვენა ხელით და არა მარცხენა ხელით! უფრო ღრმად უნდა ჩაუშვა ხელი და გამოვივა. ეს განსაკუთრებით უხდება ძველებურ მუსიკას. მე ახლა ასე დაკვრა ძალიან მომწონს! ამას ჩემს სტუდენტებსაც ვასწავლიდი და ვასწავლი. ეს არც ისე ადვილია, იმიტომ, რომ ამ დროს ძალიან ემოციურად უნდა დაუკრა. ეს ნიშნავს, რომ უკრავ არა მარცხენა, არამედ მარჯვენა ხელით. მარჯვენა ხელი ყველაზე მთავარია! მარცხენა მხოლოდ ძრავია – ტრრრრ! მარჯვენა კი – სულია! მარჯვენა ხელით თითქოს ფსკერზე უნდა დაუკრა, ფსკერზე! ბოლომდე უნდა ჩაუშვა ხელი, პიანოს დროსაც კი. აი, მაგალითად, როდესაც ვუკრავთ ჰაიდნის სერენადას, ბოლო რიგებში ისმის ხმა, თუმცა პიანოზე ვუკრავთ; იმიტომ, რომ ხელით ძირს თითქოს ბოლომდე ვაჭერ. ეს არის ის საიდუმლო, რომლითაც მიაღწევ იმას, რომ ჩუმი ბგერაც კი ბოლო რიგში ისმოდეს!

ნ. გ. – მართლაც შესანიშნავი იყო ამ ნაწარმოებში პიანოზე დაკრული მელოდია! ამას თქვენ გასწავლიდნენ, თუ?

კ. ვ. – არა! ჩვენ თვითონ მივედით აქამდე და ახლა უკვე ჩვენც ვასწავლით! რასაკვირველია, გვყავდა ძალიან ძლიერი მასწავლებელი, როსტისლავ დუბინსკი. ის იყო ბოროდინის კვარტეტის პირველი ვიოლინო. დუბინსკი ორი წლის განმავლობაში გვაძეკადინებდა

ხან თბილისში, ხან მოსკოვში, ხანაც აფხაზეთში ვისვენებდით ერთად. ის გვაძმადებდა კონკურსისთვის. პირველად ჩვენ მისგან გავიგეთ: «*Достань звычай!*», ანუ, „ამოიღე ბგერა!“ აი, თუ დაუფიქრდები, როგორ უნდა „ამოიღო ბგერა“, მიხვდები, რომ ამისთვის უნდა ჩახვიდე ფსკერზე და იქიდან ბგერა ამოიღო! ის იყო დიდებული პედაგოგი და ეს ხერხი მაშინ შეგვასწავლა. მან შეგვასწავლა ბეთჰოვენის გვიანდელი კვარტეტები, მოცარტის კვარტეტები და ასეთი განძი დავვიტოვა!!

ნ. გ. — შენ ასხენე, რომ თქვენი ცხოვრება სავსეა საინტერესო მოგონებებით? ხომ არ დააკონკრეტებდი?

კ. ვ. — ყველაზე მნიშვნელოვანი ქართველ კომპოზიტორებთან ურთიერთობა იყო. ჩვენ გვქონია შვედ, ნორვეგიელ, გერმანულ კომპოზიტორებთანაც ურთიერთობა, მაგრამ, რასაკვირველია, ყველაზე ახლობლური ურთიერთობა ქართველ კომპოზიტორებთან გვქონდა. პირველ რიგში მე დავასახელებდი სულხან ცინცაძეს, შემდეგ სულხან ნასიძეს, ნოდარ გაბუნას, ვაჟა აზარაშვილს, იოსებ ბარდანაშვილს, თემო ბაკურაძეს. სულხან ცინცაძესთან ჩვენ ძალიან ვმეგობრობდით; ის სულ გულშემატკივრობდა კვარტეტს; როდესაც ბიჭიკო ბარნაბიშვილი ტოვებდა კვარტეტს (თავისი ჯანმრთელობის და ასაკის გამო), სულხანმა თავისი ალლოთი გვირჩია, რომ აგვეყვანა ოთარ ჩუბინიშვილი ანსამბლში, და მართლაც, ის ძალიან მოუხდა კვარტეტს! საქართველოში მაშინ ბევრი კარგი ჩელისტი იყო, მაგრამ საკვარტეტო მუსიკას განსაკუთრებული სპეციფიკა აქვს და ყველას არ შეუძლია.

ნ. გ. — რა სპეციფიკაა ეს, შეგიძლია გვითხრა?

კ. ვ. — კვარტეტი — ეს არის ოთხი ადამიანის საუბარი. თუ ეს საუბარი დაემსგავსება იმას, რაც დღეს ჩვენ პარლამენტში ხდება, როდესაც ადამიანები ცდილობენ სხვაზე უფრო ხმამაღალი ტონით ილაპარაკონ, მაშინ ანსამბლი არ შედგება! აქ უნდა უსმინონ ერთმანეთს. ეს არის ყველაზე მნიშვნელოვანი კვარტეტში! როცა უკრავ შენ, უნდა იცოდე, რომ ისიც უკრავს, ისიც ლაპარაკობს შენთან ერთად. ისევე, როგორც სიმფონიური ორკესტრის დირიჟორი უნდა უსმენდეს ყველა მუსიკოსს, ასევე კვარტეტის პირველი ვიოლინო უნდა უსმენდეს თავის თავსაც და დანარჩენ სამ მუსიკოსსაც. ეს ეხება

სხვებსაც — ალტი უნდა უსმენდეს დანარჩენ სამს და ა.შ. აი, ასეთ შემთხვევაში გამოდის ერთიანი ხმოვანება. თუ არ არის ეს ერთიანი ხმოვანება, მაშინ კვარტეტი არ არის! თუ თითოეული ბრწყინვალედ დაუკრავს საკუთარ პარტიას, ეს მანაც არ იქნება კვარტეტი! კიდევ იცი რა? თუ კვარტეტისტი ორკესტრშიც უკრავს, ეს უკვე მას სხვა თვისებებს მიაჩვევს და მისგან კვარტეტისტი არ გამოვა! იქ სხვა ინტონაციაა, ბგერის სხვა წარმოშობაა. ჩვენ, ოთხივეს, ორკესტრში არასდროს დავვიკრავს!

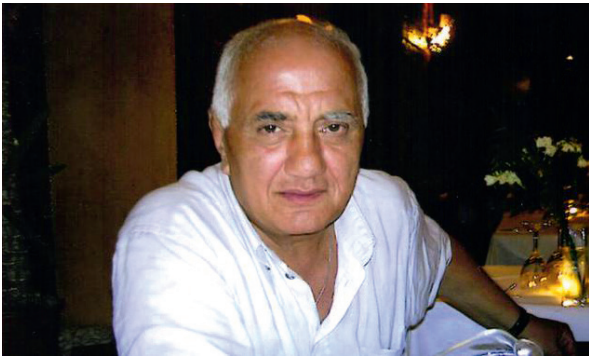
ნ. გ. — ინგოლშტატში ხომ უკრავდით ლიანა ისაკაძესთან?

კ. ვ. — ლიანასთან ვიყავით კამერულ და არა სიმფონიურ ორკესტრში, სადაც სულ 15 მუსიკოსი იყო. ეს სულ სხვა არის! მერე ჩვენ, მაგ დროისთვის უკვე შემდგარი კვარტეტი ვიყავით და ჩვენს ბგერაზე ამას არ უმოქმედია. დღესაც, როდესაც ჩვენ ვიკრიბებით, ვინცუბოთ გამების და სპეციალური სავარჯიშოების დაკვრას, იმისთვის, რომ ერთიანი ბგერა მივიღოთ. ასე რომ, საკვარტეტო ინტონაცია სულ სხვა რამეა. ამაშია მთელი საიდუმლოება!

ნ. გ. — გამებსაც ერთად უკრავთ?!

კ. ვ. — კი, რასაკვირველია! იმისთვის, რომ ერთიანი, დაბალანსებული ბგერა მივიღოთ რეპეტიციაზე! მართალია, როდესაც ვამბობ, აბა, გამები დავუკრათ! დანარჩენები ამ დროს მიჯანყდებიან: „აა, ისევ დაინყო ამან გამები!“, მაგრამ მერე თვითონ ატყობენ, როგორ გვეხმარება ეს! ჯერჯერობით, ჩვენ ვეძებთ ისეთ მუსიკოსებს, რომლებსაც ასეთი საკვარტეტო თვისებები აღმოაჩნდებათ, რათა მომავალში მათ გადავულოცოთ სახელმწიფო კვარტეტი. მე მყავდა რამდენიმე სტუდენტი, ნამდვილი კვარტეტისტი, მაგრამ წავიდნენ უცხოეთში სამუშაოდ. მაგალითად ალექსანდრე ხატიკაყვი, ანა ხუბაშვილი, თათია გვანცელაძე. პირველი ახლა უკრავს ნორვეგიის ორკესტრში, მეორე და მესამე გერმანიაში მუშაობენ. როდესაც გავიგე რომ მიდიოდნენ, ძალიან მენწყინა, მაგრამ რას იზამ, ასეთი მდგომარეობა დღეს ჩვენს ქვეყანაში!

ამ ინტერვიუს ჩაწერის შემდეგ, 22 მარტს, კვარტეტის კიდევ ერთი საიუბილეო საღამო ჩატარდა. ამაჟამად, მას საქართველოს სახელმწიფო ეროვნული

კონსტანტინე ვარდელი

სიმფონიური ორკესტრის ხელმძღვანელი, ნიკოლოზ რაჭველი მასპინძლობდა. სახელმწიფო კვარტეტიც მათ დაქვემდებარებაში არის იურიდიულად და ამიტომ ანსამბლს, თითქოს სახლში მოუწვევს დაბადების დღე. თუმცა საკუთარი დარბაზის რემონტის გამო, ეს საღამო სტუმრად, რუსთაველის სახელობის თეატრის მცირე დარბაზში გაიმართა.

ამ საღამოს, კვარტეტთან ერთად მონაწილეობდა თბილისში გაზრდილი, სახელმწიფო პიანისტი ავსტრიიდან, ლიზა ლეონსკაია. მინდა პირდაპირ ვთქვა, რომ მთელი საღამო, თავისი პროგრამითა და შემსრულებელთა უმაღლესი საანსამბლო დონით, თავისუფლად შეიძლება იყოს ტელეარხების „ლაივ“ კონცერტების მშვენება გამხდარიყო, როგორცაა „მეცო“ ანდა „მედიჩი“. კიდევ კარგი, რომ დაუღალავი მუსიკოსის, ია საკანდელიძის დახმარებით, ეს კონცერტი ჩაინერა „ერთხულოვნების“ ტელევიზიამ და ის დავიწყებას არ მიეცემა. ძალიან სამწუხაროა, რომ ტექნიკური მიზეზების გამო, კვარტეტის პირველი საიუბილეო კონცერტი არცერთ ტელეარხს არ გადაუღია და ის საღამო არ შემორჩება ისტორიას!

პირველ განყოფილებაში კონცერტის პროგრამა მოიცავდა შუბერტის სამ ტრიოს სიმებიანი კვარტეტი-სათვის და რაველის კვარტეტს. ეს ნაწარმოებები დიდი ხანია არ დაუკრავს კვარტეტს და ჩვენ მონმენი ვაგზდით მათი სასწაული არტისტული გარდასახვისა შუბერტის კლასიკური პერიოდის მუსიკიდან, რაველის იმპრესიონისტულ ფერთა გამამდე. კოტიკა ვარდელთან ინტერვიუს შემდეგ, მე გაფაციცებით ვუსმენდი ყო-

ველ მის შტრიხს, რათა აღმომჩინა ყველა ის ნიუანსი, რომლის საიდუმლოებაც მან გაგვიმხილა. მართლაც, რა საინტერესო დიალოგი ჰქონდა ოთხივე მუსიკოსს, რა დიპლომატია საუბრისას, რა ელეგანტური, შეუმწეველი აქცენტები, რა გამომსახველობა! ეს მთელი კონცერტის განმავლობაში იგრძნობოდა, მაგრამ განსაკუთრებით გამოჩნდა რაველის კვარტეტში. რაველის მუსიკამ იმ საღამოს მხატვრული ტემპერატურა ისეთ სიმაღლეზე აიყვანა, თითქოსდა რა სასწაული უნდა მომხდარიყო მეორე განყოფილებაში, რომ ეს დაგვიწყებოდა! მაგრამ...

გამოვიდა ლიზა ლეონსკაია და სასწაულიც მოხდა! სიმართლე გითხრათ, მე არ ვარ მაინცა და მაინც დვორჟაკის დიდი მოყვარული, მაგრამ იმ საღამოს, ანსამბლის წევრების შესრულებამ, ეს სრულიად გამიქარწყლა. ლეონსკაიას თბილისში ხშირად ვაუმართავს კონცერტი და ბევრჯერ მომისმენია. მისი ნიჭიერება უდავოა და პიანისტური შესაძლებლობები უსაზღვრო, მაგრამ მისი, როგორც ანსამბლისტის (არც ისე იოლი, როგორც მე კოტიკას ინტერვიუდან შევიტყე) თვისებები, მართლაც გასაოცარი იყო! ისეთ დროს ვაიწყებდა გამომსახველად და ისე გაქრებოდა მისი ინტონაცია, რომ თითქოს მოლანდებლავით ჩაიქროლა დარბაზში ვიღაც სულიერმა და მერე გაფაციცებით ისევ ელოდებოდი მის დაბრუნებას. ასევე იყო ნოდარ ჟვანიას, ოთარ ჩუბინიშვილის, თამაზ ბათიაშვილის და კონსტანტინე ვარდელის თანამონაწილეობა ამ რთულ და მასშტაბურ ნაწარმოებში. მოკლედ, ტრიუმფი გარდაუვალი იყო! ამჯერად დარბაზში აკადემიურ, ნაცნობ სახეებთან ერთად, ბევრი მუსიკის მოყვარულიც იყო. რა კარგია, როდესაც ასეთი, ცოტა რთული, კამერული პროგრამა ფართო აუდიტორიამდე სიხარულით მიდის და მთელ კონცერტს ერთ-ერთ დაუვწყობარ მოგონებად გადააქცევს!

ვუსურვებ ჩვენს სახელოვან კვარტეტს კიდევ ბევრ ასეთ გამარჯვებას, დიდხანს სიცოცხლეს, ახალგაზრდული შემართებით ცხოვრებას და მათი სანუკვარი ოცნების – ახალგაზრდული კვარტეტის რაც შეიძლება მალე დაარსებას, რათა მათი გამოცდილება და ნიჭი საქართველოში კიდევ დიდხანს გაგრძელდეს! ■

ახალი ქართული ნაწარმოებები

ვიქტორია ჩაპლინსკაიას — პიანისტ-კონცერტმანს-ტერს კარგად იცნობს ქართველი საზოგადოება. განსაკუთრებით დასაფასებელია მისი, როგორც ქართული მუსიკის პროპაგანდისტის მოღვაწეობა.

ვიქტორია ჩაპლინსკაია კონსერტში მონაწილე მოსწავლეებთან ერთად

ამას წინათ საქართველოს პარლამენტის ეროვნულ ბიბლიოთეკაში გაიმართა კამერული მუსი-

დგანან: ვახტანგ ზაალიშვილი, დავით ძეგაია, სერგო მარკოსიანი
სხედან: ვიქტორია ჩაპლინსკაია, დინარა ჯანდიერი

რუსუდან კიკნაძე, ვილი გრიგორიანი, ვიქტორია ჩაპლინსკაია, რევაზ ჩიხაშვილი, გალინა ჩაპლინსკაია

კის კონცერტი, სადაც წარსდგნენ ვ. ჩაპლინსკაიას მოსწავლეები: ს. ლომიძე, ზ. ცირეკიძე, ლ. ზარიძე, მ. ჭანკვეტაძე, ე. მეგრელიშვილი, თ. კუპატაძე, ს. გოგატიშვილი, ე. შავერზაშვილი, თ. ნიქარიშვილი, ვ. ზაალიშვილი, რ. ხაინდრავა, ს. მარკოსიანი, დ. ქეცბაია); კონცერტში აგრეთვე მონაწილეობდნენ მომღერალი ვილი გრიგორიანი და მევიოლინე რუსუდან კიკნაძე. აქ კიდევ ერთხელ წარმოჩნდა მაღალპროფესიული სკოლა, რომელსაც ჩაპლინსკაია-პედაგოგი წარმართავს. შესრულდა ბეთოვენის, ვებერის, ვერდის, ვაგნერის სენ-სანსის, ჩაიკოვსკის, გლიერის და სხვათა ნაწარმოებები.

კონცერტის ერთ-ერთ ღირსშესანიშნავ მხარეს წარმოადგენდა აქ აუღერებული თანამედროვე ქართული კომპოზიტორების ქმნილებები, მეტადრე, რომ ეს იყო მათი პირველი შესრულება. ეს ნაწარმოებები გახლდათ: რევაზ ჩიტაშვილის „მეგრული სახუმარო სატრფიალო“ ვიოლინოს, სოპრანოსა და ფორტეპიანოსათვის (შემსრულებლები: სალომე ლომიძე, ლელა ზარიძე, მარიამ ჭანკვეტაძე), ასევე დინარა ჯანდიერის ვალსი ოთხ ხელში (ასრულებდნენ სერგო მარკოსიანი, დავით ქეცბაია). აღნიშნული თხზულებები განსაკუთრებული სითბოთი მიიღო მსმენელმა. როგორც თავად ვ. ჩაპლინსკაიამ ბრძანა: „ჩემი მიზანია მოსწავლე-ახალგაზრდობამ თავიდანვე გაითავისოს ქართველი კომპოზიტორების ნაწარმოებები. აქედანვე შემოვა მათში ქართული მუსიკის სიყვარული და ასე ჩამოყალიბდებიან ეროვნული მუსიკის პროპაგანდისტებად“.

ჟურნალი „მუსიკა“ პერიოდულად აქვეყნებს თბილისის ვ. სარაჯიშვილის სახელობის სახელმწიფო კონსერვატორიის სტუდენტების წერილებს, რათა ახალგაზრდა თაობას მისცეს ვასაქანი და ამასთანავე ხელი შეუწყოს მუსიკალური კრიტიკის განვითარებას საქართველოში.

ამჯერად მკითხველს ვთავაზობთ თბილისის ვ. სარაჯიშვილის სახ. სახელმწიფო კონსერვატორიის ვოკალური ფაკულტეტის მაგისტრატურის დიპლომანტის, ალექსანდრე დეკანოზის სტატიას და ჟურნალისტიკის ფაკულტეტის II კურსის სტუდენტის ნინო ჯაფარიძის ინფორმაციას თბილისის ზ. ფალიაშვილის სახელობის ოპერისა და ბალეტის სახელმწიფო აკადემიურ თეატრში, 23 აპრილს, გამართული საღამოს – „In Memoriam“ – შესახებ, რომელიც ეძღვნებოდა საფრანგეთის ტერაქტების უდანაშაულო მსხვერპლს და 2008 წლის ომში დაღუპულ ქართველ ბიჭებს. კონცერტში ორი რეკვიემი – მოცარტის „რეკვიემი“ და ეკა ჭაბაშვილის „რეკვიემი უდანაშაულო მსხვერპლისთვის“ შესრულდა.

რეკვიემი ქართული მინერალებით

ალექსანდრე დეკანოზი

23 აპრილს თბილისის ზ. ფალიაშვილის სახელობის ოპერისა და ბალეტის თეატრში შესრულდა მოცარტისა და ეკა ჭაბაშვილის რეკვიემები. მინდა მცირე წერილით გამოვხმაურო ამ საღამოს. ცხადია, მოცარტზე საუბარს არ ვაპირებ, ეკა ჭაბაშვილის რეკვიემზე მინდა დავწერო. სტატუსის სახით ვფიქრობდი ჩემს ფეისბუქ-გვერდზე გამომეთქვა აზრი, მაგრამ გამახსენდა, რომ ჟურნალმა „მუსიკამ“ შემომთავაზა დამენერა რაიმე ჩვენში მუსიკალური პროცესების შესახებ. კრიტიკის-მაგვარი რამის გაკეთება არც მიფიქრია, ამ ქვეყანაში ასეთი რამ რომ გაბედო, თუნდაც გულშემატკივრის ტონით ამბობდე რაიმე შენიშვნას, ქუდი უნდა დაიხურო და კარგახნით გაერიდო აქაურობას. სამწუხაროდ, მე და ჩემს ირგვლივ მყოფი მუსიკოსები არ ვართ ასე გამბედავები, ალტრუიზმით შეპყრობილი არტისტები, რომ არსებობის ყინი, სიმშვიდის მოთხოვნილების ეგოისტური სურვილები დავამარცხოთ. ამის გამო ჩვენს, ტოტალიტარულ, მარგინალურ, თვითდესტრუქციურ-ბად გარემოს ვქმნით ჩვენს ირგვლივ. თუმცა ეს სხვა

საუბრის თემაა... (რაზეც კი არ უნდა დავიწყო საუბარი, ყოველ წინადადებაში, უგვანო სიტუაციით გამოწვეული დარდი უონავს).

ამჯერად მინდა ვისაუბრო ე. ჭაბაშვილის რეკვიემის ირგვლივ, რომლის შესრულებაში მეც ვმონაწილეობდი. ამ მუსიკის მიმართ თითქოს ირონიანარევი, ზოგჯერ აგრესიულად ეგზალტირებული ადამიანების კოალიცია ჩამოყალიბდა, რაც ჩემში რეფლექსიას ბადებს – ამოვხსნა როგორც ხელოვანმა – მეორე ხელოვანი, ჩემი აზროვნების, ფანტაზიის სივრციდან, ვიპოვო მეორე არტისტში საყრდენი წერტილები, გავერკვიო მის კოსმოსში და ავავო ჩემეული აღქმა.

რეკვიემამდე კომპოზიტორი ეკა ჭაბაშვილი უცხო იყო ჩემთვის. როგორც კი ჩავხედე პარტიტურას, მის, ერთი შეხედვით, მარტივ ფაქტურას, სანოტო ჩანანერის უცნაურმა ხერხებმა დამაბნია: *susurando, quasi whistle as wind sound*, გლისანდოები, საგუნდო კლასტერები და ა.შ. ეს ჩემი ინტერესის პირველი რიგის ინსპირაცია იყო, ამომეხსნა ეს სიმბოლოები. არადა, სწორედ ეს უცნაური, არატრადიციული ხერხები და ჟღერადობა

აღმოჩნდა მუსიკოსების მხრიდან ჭაბაშვილის კრიტიკის მიზეზი, თუმცა ესეც თავისებური ინტერესის მაუნყებელია ხელოვნებაში. ნაწარმოებმა უნდა გამოიწვიოს ალგზნება, ერთგვარი პროტესტიც კი, ყურისმომჭრელიც შეიძლება იყოს, კითხვის ნიშნებს აჩენდეს, რათა მსმენელს დარბაზიდან ამოხსნის სურვილი გაჰყვეს, გაჩნდეს ნარატივები, ინტერპრეტაციები, დისკუსია მის შესახებ. ჰოდა, მე სწორედ ამ ნაწარმოების ირგვლივ ამგვარი დისკუსიის შემსწრე აღმოვჩნდი. შემხვდნენ რელიგიურ ფანატიზმამდე მისული ბურჟუა-მუსიკოსები, ყველაფერ ახალს ტრადიციული ფესვებიდან მოგლეჯად რომ აღიქვამენ და სალანძღავ სიტყვებს არ იშურებენ, ისეთებიც, ხბოს ალტაცებით რომ აფახურებდნენ თვალებს ცნობილი ნაწარმოების დასრულებისას (ასეთ დროს სულ მახსენდება პერსონაჟი ნანა მჭედლიძის ფილმიდან „გასეირნება თბილისში“ — ბოდლერის სულის ქალიშვილი...). ჩვენი მსმენელები, ძირითადად, შოპენის, ვერდის სულის ქალიშვილები არიან. მათზე დახვეწილად, აუღელვებულად მოსაუბრეები. აი, სამაგიეროდ, შონბერგის სულის ქალიშვილების პოვნაა რთულად შესასრულებელი მისია. ადამიანები, რომლებიც XXI საუკუნეში ერთი საუკუნის დაძველებით კეიფს, შტოკჰაუზენს, ბულეზს, ლიგეტის და ევროპისათვის უკვე „ძველ“ კომპოზიტორებს ვერ უსმენენ, სულ რომ ონეგრად ან პენდერეკის შემოქმედებით მოევიდნენ მათ ჭაბაშვილი, მისი შემწყალებლები მაინც არ იქნებიან; ჰო, კიდევ იმიტომაც, რომ რამდენიმე საუკუნის წინ არ დაიბადა და ცოცხალია. ნუ დაგვაკვიწყდება, რომ ქართველი, ყველა სხვა სიკეთესთან ერთად, ნეკროფილიცაა. აი, მაგალითად, მოცარტის მეორე მოცე სიმფონიის პირველი ტაქტები თითქმის ყველამ ზეპირად ვიცით, მობილურის ზარებიდან გვეცნობა, ხშირად კი არ იციან, რომ მოცარტისაა ეს მუსიკა, მაგრამ... „ოჯახური პორტრეტი ინტერიერში“ ამოტივტივდა მეხსიერებაში: ფილმის პერსონაჟი, კონდრატი, ნახატზე საუბრობს. პროფესორი ეკითხება, — ფერწერა გაინტერესებთ? კონდრატი პასუხობს — ვერ ვიტყვოდი, მაგრამ ის ნამუშევარი კარგად ვიცი, მეგობრის სახლში ტელეფონთან ახლოს ჰკიდია და დამამახსოვრდაო. ვისკონტი და რომისკენ მიმავალი გზების გამორკვევა იქით იყოს და ჩვენს ქვეყანაში

ყველა გზა ტოტალური გაუნათლებლობისკენ მიდის. ეს ცხადად აჩვენა კიდევ 2015 წლის მასწავლებელთა სასერტიფიკატო გამოცდებზე ჩაჭრილმა პედაგოგების 83%-მა. ჰოდა, რა დროს ჭაბაშვილია?! როგორ გინდა, რომ ასეთი უჩვეულო, გონების ყურით მოსასმენი მუსიკა გააგებინო ამისთანა მსმენელს?! სატელეფონო კომპანიებზე ვფიქრობ. კაცმა არ იცის, როდის შევა ჭაბაშვილის მუსიკა ზუმერების სიაში, დიდი ალბათობით, უახლოესი ნახევარი საუკუნე მაინც — ვერა. არადა, როგორ მოუხდებოდა ამ წერილის ავტორს და მის პესიმისტურ განწყობებს... ჩემთან მოსაუბრეს, სატელეფონო დიალოგამდე, პირდაპირ უვერტიურასავით ნაუძღვებოდა ეკას უიმედობითა და შიშით სავსე მუსიკა.

გამიგრძელდა საუბარი. უშუალოდ ჭაბაშვილის რეკვიემს დავუბრუნდები. ეს კომპოზიცია, მართალია, განცდათა სამყაროში ახალი გზებით შედის, მაგრამ ტრადიციულ რეკვიემთან ავთენტურობას ინარჩუნებს. ავტორი მუსიკის არა ფიზიკურ, არამედ უფრო მეტაფიზიკურ არსებობას ქმნის, იგი იყენებს, ასე ვთქვათ, მუსიკალურ ნიშნებს, საუნდებს ემოციისა, რომელიც თითქოს ბევრ კონკრეტულს არაფერს იუნყება, მაგრამ აჩენს მინიშნებებს, რაც, შესაბამისი ფანტაზიით, ემოციურ ეგზისტენციას ბადებს. ამდენად, იგი უფრო აურის მატარებელი მუსიკაა, რითაც ფანტაზიაში, შინაგანის „ამუსიკებისას“ (როგორც ნ. ანდლულაძე იტყვია), კიდევ უფრო მეტ სივრცეებს გადაშლის გაუნმოვანებელი, დაუნერული მუსიკისათვის. ამით ჭაბაშვილის მუსიკას ერთგვარი ნათესაობა შეიძლება დავწამოთ კეიფის მედიტაციური მუსიკის ხერხებთან. იგი თავისებური მყიდე, მდნარი პოეტური მასალაა იმ ამბებისა, რომელიც ყველას განგვიცდია რეალურად, ან წარმოსახვაში მაინც: სიყრმის მეგობრის დაკარგვის ტკივილი, შვილის დატოვება მინის საბნის ქვეშ, ან კიდევ დედის გარდაცვალების უსაზღვრო შიში, თუნდაც სიმშარში. ეს ამ ოპუსის ჩემული ემოციური სივრცეა, თუმცა ნაწარმოებს აქვს კონკრეტული კონცეფცია. ეს გაცხადებულია სათაურში „არა — ტერორიზმს! — No Terrorism!“... და შემდეგ ტექსტშიც, რომელიც ასე ჟღერს: „ეს რეკვიემი იმ სულების მოსახსენებელია, რომელნიც უმნიშვნელო და ხელოვნურად შექმნილი გარემოებების გამო იღუპე-

სტუდენტური ეკა ჯაბაგვილი

ბიან, იქნება ეს ტერორიზმისა და ომისთვის გაღებული მსხვერპლი, თუ შიმშილისა ან ავადმყოფობის შედეგი, რომელსაც უსახსრობის გამო ეწირებიან. ყველაზე დიდი უბედურება კი ისაა, რომ ამ მსხვერპლის უმეტესობა უმანკო ბავშვია, რომელიც ხან ბრმად გავარდნილი ტყვიით, ხან ლეიკემიით და ხან კი ვილაცის პროტეტის, ან გიჟური იდეის გამო იღუპება. თითქოს მათი სულების კვილი მესმის და ვხედავ მათ გაკვირვებულ თვალებს, რომლითაც სიკვდილს ჩასცქერიან. ტვინის კედლებს კი მხოლოდ ერთი მარტივი და უპასუხოდ დარჩენილი შეკითხვა ეხლება გამუდმებით: რატომ?... რატომ?... რატომ?...”

კონცეფცია, ნამდვილად, ამაღლებულია და მნიშვნელოვანი გზავნილია საქართველოდან თანამედროვე სამყაროსადმი. ჭაბაშვილი არ ივინყებს სივრცის კულტურულ კონტექსტს, რაზეც მიუთითებს, ლათინურ ტექსტებთან ერთად, პოლილინგვისტურად, ქართულის ჩართვა; იგი ავთენტურია ასევე მუსიკალურ-ისტორიულ კონტექსტშიც, შიგადაშიგ გვხვდება ქართული გა-

ლობისთვის დამახასიათებელი კილოები, აკორდები და ინტონაციური წყობა. შეიძლება ითქვას, რომ იგი პირველი ქართული რეკვიემია, უფრო სწორად, „რეკვიემი ქართული მინერალებით“.

თერთმეტწლიანი კომპოზიცია – ორკესტრის, გუნდის, 3 სოპრანოს, ბარიტონისა და ტენორის შემადგენლობით შემოსაზღვრულია პროლოგითა და ეპილოგით. სიმებიანების პირველივე ფრაზების უმაღლეს რეგისტრში აყვრება, დარბაზში შორეული სივრცის შეგრძნებას აჩენს; ჩასაბერების და გუნდის ზვიდან ქვედა რეგისტრებისაკენ მცოცავი სვლა, გლისანდოები, თითქოს შავი, ბლანტი სითხით ნელ-ნელა ავსებს სივრცეს; სეპტიმებისა და სეკუნდების მონაცვლეობა გაუსაძლის დაძაბულობას ქმნის (ერთხანს ვფიქრობდი, ლიგეტის “Lux Aeterna”-ს ვარიაცია ხომ არ არის-მეთქი).

პირველი ნაწილი – „მისენ – Libera me“, რომელიც გაფრებულია ბავშვური გულწრფელობითა და სიცოცხლის სურვილით. ამ შეგრძნებებს აღძრავს ქალთა სუსურანდოებიც. ტენორებისა და ბანების გადაძახი-

ლები – „მი-სენ, მი-სენ“ – მოძრაობის, სიცოცხლის ნყურვილს ბადებს მუსიკაში, რომელიც შინაგანად და- მუხტულია მისტიკურობით, საკრალური რიტუალების აღსრულების შიშნარევი დელავით.

მთლიანობაში რეკვიემი თუ მომხიბლავ შთაბეჭდი- ლებას ტოვებს, მეორე ნაწილი – „დიდება – Gloria“, სხვა ნომრებთან შედარებით ტრივიალური, ძველებური კანტატებისთვის დამახასიათებელი გამომსახველობის სიმწირით გამორჩეულ ნომრად მეჩვენება. ასევე ტრი-

კონსერტის ვაჟავ: აკა ჯაბაშვილი, ფირიჟორი ფავით კინდურაშვილი

ვიალურად მესახება დასასრული, ვგულისხმობ ბარი- ტონის ტექსტს ლოკვიდან.

„წმინდაო – Sanctus“ – მესამე ნაწილი და პირ- ველი ბასრი იმპულსია, „შიში სულს ჭამს“ (რ.ვ. ფას- ბინდერი) – რეკვიემის ეს ნომერი თითქოს ამ განც- დას ბადებს. ვიოლინოს ტრემოლოები აცახცახებულ, შეშინებულ სულს გვანან, ლა ბემოლზე დაშენებული წმინდა კვინტა უსასრულობაში განწელილი სევდასავით

იბადება, რომელიც სულს „გამოზოგილი სიამოვნებით“ ღრღნის. გუნდში, სოპრანოებისა და ბანების უკიდურე- სად დაშორებული ბგერები სივრცის შეგრძნებას ბადე- ბენ, მათ შორის ტენორებისა და მეცოების სიმღერა კი გრიგორისეულ ქორალს მოგვაგონებს.

მოდევნო ნომერია „კურთხეული – Benedictus“. დასაწყისში გუნდი ორგანის თანხლებით მღერის სიტყ- ვებზე „კურთხეულ არს“, მსმენელში ჩნდება კათოლი- კური მესისმაგვარი დიდებულების შეგრძნება, რომლის ანტურაჟად ორგანის დაძაბული, რეპეტიციული აკორ- დები უღერს; ამ ფონზე გამოკრთებიან სოპრანოთა პა- საჟები – „ლამენტოები“, რომლებიც სივრცეში იფანტე- ბიან და უჩვეულო ატმოსფეროს ქმნიან. ამავე დროს, მთელი გუნდი მღერის „მეუფეო ზეცათაო“ და ამ კე- თილხმოვანებაში გზადაგზა ისევ ჩნდება გლოვის ინტო- ნაციით გაფერებული საორგანო კლასტერები, როგორც რაღაც გარდაუვალის ხსოვნა.

მეხუთე ნაწილი – „ისმინე – Tuba mirum“, ჩემი აზრით, ამ რეკვიემის ერთ-ერთი საუკეთესო ნომე- რია. პირობითი ნიშნებით, სიმბოლოებით, სენსუალუ- რი ბიძგებით გაფერებული, ის დაცლილია მანერული ეფექტურობისგან. უმთავრესი ის კი არაა, რას ისმენ, არამედ ის, რა განცდას ბადებენ „საუნდები“. „ისმინე“ შინაარსთან ახლოს მდგარი, უაღრესად მისტიკური, ახლებურად გააზრებული ნომერია. აქ ჭაბაშვილის მუსიკალური ენა ყველაზე ორგანულად აერთებს ლა- თინურსა და ქართულ ენებს, ისე, რომ ოდნავადაც კი არაა ყურისმომჭრელი. „შიშის ზარს მცემს საიქიოს კა- რიბჭესთან მდგომი სულთა ზრიალი, განკითხვის დღე ახლოვდება“ – “Tuba mirum spargens sonum”...

„განკითხვის დღე – Dies irae“ – ეს სწორედ ის ნა- წილია, რომლის ნოტების დანახვამ ჩემში პირველი ინტერესი აღძრა. მოგვიანებით, როცა მოვისმინე დას- რულებული სახით, დავრწმუნდი, ეს ნამდვილად ჩვენი საუკუნის მუსიკაა, სადაც ერთად თანაარსებობს კან- ტილენა და თანამედროვე საკომპოზიციო ხერხები, ეს ნომერი რაღაც უხილავის მოხელთებაა და მსმენელის ფანტაზიაში განხორციელებაა. კინოკადრებად აღიქმება ტექსტი ბიბლიიდან: „და ამოვიდა მზე ქვეყანაზე და ლო- ტიც მივიდა ცოლარს. და აწვიმა უფალმა ციდან გოგირ-

დი და დაამხო ქალაქები და მთელი მათი შემოგარენი, და ამონყვიტა ყოველი მკვიდრი ამ ქალაქისა და ყოველი მცენარე მიწისა“ (დაბ. 19; 2 რჯ. 29,23). ვისმენ და ვხედავ, როგორ მოდის ცეცხლის წვიმა, როგორ გარდაიქმნება ციდან მომავალი წვიმის წვეთები უზარმაზარ ცეცხლის ლოდებად, ლოტი კი მის ცოლთან ერთად გარბის ქალაქიდან და ირგვლივ ისმის ხალხის ტანჯვა.

ამის შემდეგ კეთილხმოვანებით შემოაბიჯებს მემვიდე ნაწილი, — „უფალო შეგვინყალე — Kyrie eleison“, იგი ბერძნულ გალობას მოგვაგონებს, სადაც შუა მონაკვეთი ქართული საგალობლების ინტონაციებით მდიდრდება და მერე ისევ უბრუნდება ბერძნული გალობისთვის დამახასიათებელ ჟღერადობას. მელომანებისთვის რეკვიემის ყველა ნაწილის სათაური ასოციაციათა ნაკადებია.

„ღვთის რისხვა — Rex tremendae“ — გამორჩეული, ჩვენი საუკუნის ხასიათის მატარებელი, მონოთემატურად გაშლილი ერთი მუსიკალური ფერია. აქ გუნდი აღიქმება როგორც საორკესტრო „Tutti“-ს ნაწილი, რომელიც დაგორებული ზვავით მოდის, იზრდება, გრუხუნებს, ისე როგორც ლ. ფ. ტრიერის ფილმში „მელანქოლია“ მეტეორები და პლანეტები, რომლებიც ყველაფერს შთანთქავენ.

მეცხრე ნაწილია — „ღვთის კრავი — Agnus Dei“. აქ მთელი სივრცე სიზავით სავსე სიცარიელეს ეთმობა. იწყება არფის არპეჯიოებითა და ტუბის გლისანდობით, რაც თითქოს გარდაცვალებას გამოხატავს. შემდეგ, როგორც სამი, ერთმანეთისგან დამოუკიდებელი, სხვადასხვა ტემპერამენტის მქონე ქალის ლოცვა ტაძარში, ისე გაისმის სამი სოპრანოს ერთმანეთისგან განსხვავებული ტირილნარევი, თითქოს მოუნესრიგებელი ვოკალური ხაზები.

„ყველაფერი, რაც არამუსიკალურიდან მომდინარეობს, მუსიკალურს უნდა დაექვემდებაროს, წმინდა მუსიკალურ კონტექსტში უნდა იქნას გამოყენებული“ — პიერ ბულეზის ამ თეორემის მუსიკალური პერიფრაზია მეთუე ნაწილი, „დატირება — Lacrimosa“. ეს არის საყოველთაო დატირება, სადაც ისმის მამაკაცის ბარიტონის ტირილი, თანაგრძნობის გამომხატველი ამოსუნთქვები (მომდევნო ნომერში ეს ხმა ყორღანზე

ქარის ტრიალის იმიტაციას შექმნის), პირველი ალტების დაღმავალ ნახევარ ტონებში სიმღერა, ამოტირებები, ამოოხვრები და ლოცვის ხმა, ერთმანეთში ირევა. ეს არის სწორედ ეკზისტენციური საუნდების მუსიკად ქცევის მაგალითი, როცა „არარადან“, როგორც კვიჯი იტყოდა, სივრცისა და დროის მოუნესრიგებით, იქმნება მუსიკა. სწორედ ასე არარადან იბადება მუსიკა მეთერთმეტე ნაწილში, „ხსოვნა — Recordare“. სტენისმაგვარი ქარის ხმა გლისანდობით, რომლის ფონზე ჩნდება ორგანის მაღალი რეგისტრის ბგერები პიანისიმოზე, რომელსაც უერთდება გუნდი — ბანების უწყვეტი დაღმავალი ჟღერადობით. თითქოს ხსოვნასა და სამყაროს ფსკერისკენ მიედინება და ილექება დასრულებული სიცოცხლე, როგორც ახალი სუბსტანცია.

ბოლო, მეთერთმეტე ნაწილი, „ნათელი მარადიული — Lux Aeterna“ — ქორალი ორკესტრისა და გუნდისათვის. აქ ბგერა კი არ მიდის მსმენელთან, თითქოს თვითონ მსმენელი ეხვევა ბგერაში. სოპრანოების რიტმული, ნყვეტილი ჟღერადობა პულსაციას, სიცოცხლის გაგრძელების მაუნყებელ ფეთქვას ჰგავს, სიკვდილზე გარდაცვალებით გამარჯვებულ, სიმშვიდეჩამდგარ მარადიულ არსებობას.

XXI საუკუნის „რეკვიემში ქართული მინერალებით“, მგრძნობიარე არტისტი საკუთარ სივრცესა და დროში დგას. იგი არ ისხლეთს ამ დროის პრობლემებს და თანამედროვე არტისტის შეგრძნებებს ადეკვატური მუსიკალური ენით ახმოვანებს. რეკვიემში კომპოზიტორი თითქმის თანაზომიერ სამუშაოს უტოვებს შემსრულებელსა და მსმენელს. იგი ითხოვს ინტელექტუალურ, სენსუალურ ჩართულობას, მასში თანამონაწილეობა თვითგამოხატვის, ცნობიერებისა და ფანტაზიის გაფართოების შესაძლებლობას ბადებს.

იქნება თუ არა ეკა ჭაბაშვილის ეს ოპუსი XXI საუკუნის შედეგრი, დრო გვიჩვენებს, მაგრამ მე, რომელსაც არ შემოიძლია დროის მანქანით მომავალში მოგზაურობა და შედეგების ნახვა, ისღა დამრჩენია მივენდო საკუთარ შეგრძნებებს, გავემიჯნო ამ მუსიკასთან დაკავშირებით სკეპტიკურად განწყობილ ადამიანებს და კომპოზიტორს ჩემი ნდობა და სიყვარული გამოვუცხადო.

მოცარტის „რეკვიემი“

ნინო ჯაფარიძე

კრისტოფ მაიერი

ვოლფგანგ ამადეუს მოცარტის „რეკვიემი“ თბილისის ოპერის თეატრში ასევე პირველად შესრულდა, ამიტომ ესეც, თავის მხრივ, პრემიერა იყო. „რეკვიემის“ შესრულების მუსიკალური ხელმძღვანელი ცნობილი გერმანელი მევიოლინე და დირიჟორი, კრისტოფ მაიერი იყო. დირიჟორის პულტთან გახლდათ დავით კინწურაშვილი.

არაერთგვაროვანი გამოხმაურება მოჰყვა „რეკვიემის“ შესრულების ძალზე სწრაფ ტემპს, რამაც საზოგადოების ნაწილი უკმაყოფილო დატოვა. და მართლაც, ეს შესრულება ყველაფრით განსხვავდებოდა იმისგან, რის მოსმენასაც მიჩვეულები ვართ.

კრისტოფ მაიერი და დავით კინწურაშვილი კი ერ-

თხმად გვეუბნებიან, რომ სწორედ ასეთი შესრულებაა პირველწყაროსთან ყველაზე მიახლოებული. მოვიხილოთ ორ ციტატას მაია სიგუასა და მაია ლიპარტელიანის მიერ შედგენილი ბუკლეტიდან, რომელიც 8 ლარი ღირდა, და სამწუხაროდ, ყველამ ვერ შეიძინა.

დავით კინწურაშვილი – „კრისტოფ მაიერმა შესრულების ეს ძველებური, ავთენტური მანერა არჩია, რომელიც ბევრ ისეთ ქვეყანაში გავრცელდა, რომელთაც ამის შესახებ ცოტა ინფორმაცია ჰქონდათ. ჩემი აზრით, ამგვარ მანერაში გაცილებით უკეთ ჩანს მოცარტი, ჰაიდნი და სხვები. ვიდრე მათი ნაწარმოებების რომანტიზებულ შესრულებაში. ეს ტენდენცია ბოლო წლებში ძალიან აქტუალურია ევროპაში. მოგახსენებთ, რომ არნონკურის და სვაროვსკის სკოლების წარმომადგენლები უკვე ცდილობენ ავთენტურ, მათ შორის, ნონ-ვიბრატოთი შესრულების მანერაზე გადავიდნენ“.

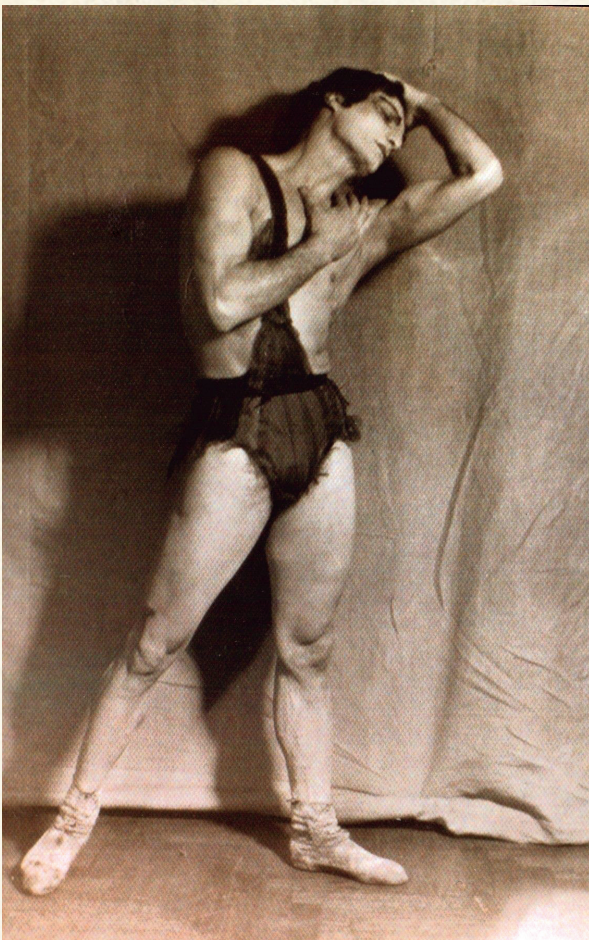
მსმენელს პასუხს აძლევს, აგრეთვე, კრისტოფ მაიერიც, რომელიც ასევე ავთენტურობაზე საუბრობს.

კრისტოფ მაიერი – „ჩემი უპირველესი მიზანია „რეკვიემის“ დრამატულობის, ვნების, ემოციურობის ჩვენება. ამის მისაღწევად აუცილებელია გამოიყენო მუსიკის კლასიციტური ჟღერადობა. უნდა გვესმოდე, რომ მოცარტი იყო მონძე, და ამავედროულად, თანამონაწილე სტილური ცვლილებების იმ პროცესებისა, რაც მუსიკამ ბაროკოდან კლასიკურ ჟღერადობამდე გაიარა. ეს კი შესრულების გარკვეულ ხერხებს გულისხმობს. ცნობილია, რომ მოცარტი გემოთკიური პიროვნება, ძალიან მგზნებარე, იმპულსური მუსიკოსი იყო. დიდი ბედნიერება იქნება, თუ მივალწევთ და ამ „რეკვიემით“ მოცარტს ავამეტყველებთ“.

მოცარტის „რეკვიემს“ ასრულებდნენ სოლისტები: სალომე ჯიქია, ირინა ალექსიძე, ირაკლი მურჯიკნელი და ლევი იმედაშვილი. ■

1988 წელს თბილისის ოპერის თეატრში გერმანელი პროდიუსერები ჩამოვიდნენ, რათა პროკოფიევის ფესტივალზე მისანვევად ჩვენი თეატრის შემოქმედებით დონეს გაცნობოდნენ. საფესტივალო სპექტაკლების შემდეგ გერმანელ სტუმრებს ჩვენი სიამაყე — ზაქარია ფალიაშვილის „აბესალომ და ეთერიკ“ ვუჩვენეთ. ოპერამ თავიდანვე დიდი ინტერესი გამოიწვია, ხოლო როცა მეორე მოქმედების ბოლოს ცეკვა „ქართულში“ ბატონი ვახტანგ გუნაშვილი სცენაზე შემოიჭრა და იამზე დოლაბერიძესთან ერთად, რომ იტყვიან, სცენაზე ცეცხლი დაანთო, ჩვენი სტუმრების გერმანული თავდაჭერილობა სადღაც გაქრა, ფეხზე წამოდგნენ უკრავდნენ ტაშს და განუწყვეტლივ იმეორებდნენ — გენიალურია, გენიალური...

ისევ ქართული ბუნებიდან გამომდინარე, მათი ემო-

ვახტანგ გუნაშვილი.
ს. სინსაჰის ზალაუტი „ღაფონი“

ვახტანგ გუნაშვილი 90

სიხინო ჯარვალისა

ციების „გამოცდა“ გადავწყვიტე და უნდა გენახათ მათი ვაოცება, როცა ვუთხარი, რომ ეს ვირტუოზი მოცკვავე იმ ხანად 62 წლისა იყო, არ იფერებდნენ — შეუძლებელიაო.

დიახ, შეუძლებელი იყო მათთვის, მაგრამ არა ბ-ნი ვახტანგისათვის. ვერანაირმა ასაკმა, ვერანაირმა სულიერმა ტკივილმა, რასაც მთელი ცხოვრება მძიბე ტვირთად ატარებდა, ვერ შეძლო მისი დაჩოქება, სწორედ ამში იყო მისი ძალა და ის გენიალურობა, აგრე-რივად რომ გამოარჩევდა ყველასაგან.

და როცა, 2000 წლის 25 მარტს, „აბესალომ და ეთერში“ ბ-ნი ვახტანგი ისევ ჩვეული რიხითა და შემართებით ცეკვავდა, რატომღაც გავიფიქრე — ნეტავ რას იტყოდნენ ის გერმანელები დღეს, ეს 74 წლის საოცრება ისევ სცენაზე რომ ენახათ-მეთქი...

რამდენჯერ მიფიქრია — როგორი რჩეული უნდა ყოფილიყო უფლისა, რომ მთელი არსებით მასში გადმოეტანა უდიდესი მადლი — „როკვით განფენილი ქართული გენიისა“, მაგრამ ბატონი ვახტანგი მხოლოდ მისი განუმეორებელი ცეკვისათვის არ მიყვარდა. უსაზღვროდ ვაფასებდი მისი კეთილშობილების, ადამიანური ღირსებების, ჭირთა თმენის, სულიერი უტეხობის, ამაყი, დაუმორჩილებელი ხასიათის, ღრმა ინტელექტისა და იმ თბილი საუბრებისათვის, არცთუ იშვიათად რომ ვკვლინა ჩვენი შეხვედრებისას...

დრომ თავისი გაიტანა, ბ-ნი ვახტანგი ჩვენს შორის აღარაა, ქართული ხელოვნების მარადისობაში გადაინაცვლა, აღარც მე ვარ თეატრში, თუმცა სამუდამოდ დამრჩა ის ლამაზი მოგონებები, რომელთაც დრო ვერაფერს აკლებს.

12 თებერვალი ვახტანგ გუნაშვილის დაბადების დღეა, წელს მას 90 წელი შეუსრულდება. ■

სამუსიკო სწავლების პრობლემები

მარიკა ნაფარეიშვილი

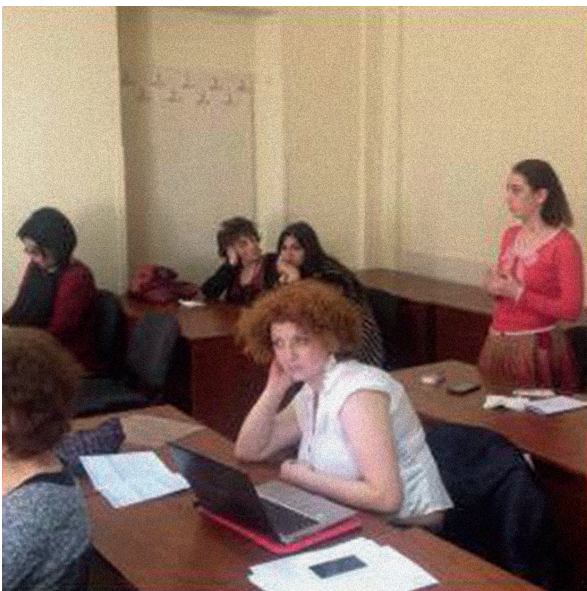
15-16 აპრილს თბილისის კონსერვატორიამ მორიგ მეთოდურ რესპუბლიკურ კონფერენციას უმასპინძლა, რომლის ჩატარების ტრადიცია 2013 წლიდან კვლავ აღდგა რამდენიმეწლიანი პაუზის შემდეგ. აღსანიშნავია, რომ წლებგანდელი კონფერენციის მასშტაბები თემატურად გაფართოვდა – მუსიკოლოგებთან ერთად მეთოდის პრობლემებზე მსჯელობდნენ და ერთმანეთს გამოცდილებას უზიარებდნენ შემსრულებლები, როგორც კონსერვატორიის პროფესორები, ისე პედაგოგები თბილისის თუ რეგიონების სამუსიკო/სასწავლო დაწესებულებებიდან.

მოსხენებები შემდეგ თემატურ ჯგუფებში გაერთიანდა: მუსიკის თეორია, საშემსრულებლო ხელოვნება, პედაგოგიკა, მუსიკის ისტორია, მუსიკა ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლაში. ავტორებმა წარმოაჩინეს პედაგოგიურ პრაქტიკაში არსებული ის პრობლემატური საკითხები, რომელთა სწავლებისას არ იკვეთება ერთიანი მიდგომა, ანდა მეტიც, საერთოდ არ ხდება ყურადღების გამახვილება. ამ კუთხით გამოვყოფდი ასოც. პროფ. ლეილა მარუშვილის („მეორე პლანის მუსიკალური ფორმა: არსი, ტიპოლოგია, იერარქია“), ასოც. პროფ. მარიკა ნაფარეიშვილის („ფუგის განსაკუთრებული ფორმები პოლიფონიის სასწავლო კურსში“), ასისტ. პროფ. ნათია დეკანოსიძის („თანამედროვე სოლფეჯიოს სწავლების პრობლემები“) და ლალი კაკულიას

(„კომპოზიტორის ბიოგრაფია და მუსიკალური თხზულების მხატვრული სამყარო“) პრეზენტაციებს.

დიდი ინტერესი და დისკუსი მოჰყვა ასევე ასოც. პროფ. ქეთევან ბოლაშვილისა („ბაროკოს მუსიკის მულტიმედიაური სახელმძღვანელოს პროექტი“) და ასოც. პროფ. მალვინა შანიძის („კარნახზე მუშაობის ხვედრითი წილი მუსიკის თეორიის ინტეგრირებულ კურსში“) გამოსვლებს, სადაც ავტორებმა საკუთარი სახელმძღვანელოები წარადგინეს. მრავალფეროვანი იყო საშემსრულებლო ხელოვნების ბლოკი, სადაც საინტერესო მოხსენებებით გამოვიდნენ როგორც პიანისტები – ასოც. პროფ. ნინო ჟვანია („კორნელიუს კარდელუს „ტრაქტატის“ საანსამბლო შესრულების საკითხები) და მუსიკის დოქტ. ნინო (ნუცა) კასრაძე („ქართული საფორტეპიანო პედაგოგიური სკოლის განვითარების ტენდენციები (ვ. შიუკაშვილისა და ნ. გაბუნას მეთოდოლოგიის მაგალითზე“), ანა არველაძე („მუსიკალურ-საშემსრულებლო პროცესის უწყვეტობის საკითხისთვის ანტიციპაციის ფსიქოლოგიური მექანიზმის შუქზე“), ასევე მუსიკოლოგები – პროფ. ნატალია ზუმბაძე („თუშური სიმღერის შესრულების ფორმები (მეთოდური მითითებები აუდიო და სანოტო გამოცემებიდან სიმღერების შემსწავლელთა და მკვლევართათვის“) და ხელოვნ. დოქტ. მაგდა სუხიაშვილი („საეკლესიო გალობის სწავლების ზოგიერთი საკითხის შესახებ“). პედაგოგიკისა და ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლაში მუსიკის სწავლების სხვადასხვა ასპექტებს შე-

ნინო შვანიძე

ნინო კასრაძე

ეხნენ პედაგ. დოქტ. რუსუდან თაყაიშვილი („პროექტის როლი პედაგოგიკის სასწავლო კურსში“), ხელოვნ. დოქტ. თამარ წულუკიძე („ზოგადსაგანმანათლებლო-სასკოლო სივრცეში მუზეუმური საწყისის მოაზრების საკითხისთვის“), მასწავლებელი ნანა მოსეშვილი („რეგულარული მოსმენა, როგორც სკოლაში მუსიკის შესწავლის მთავარი ფაქტორი“). აუდიტორიას საკუთარი

მრავალწლიანი გამოცდილება გაუზიარა მასწ., კომპოზიტორმა რევაზ ჩიტაშვილმა, რომელმაც წარმოადგინა ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლაში მუსიკის სწავლების საკუთარი სისტემა („ზოგადმუსიკალური აღზრდის ინოვაციური მეთოდი“).

ორდღიანი, თემატურად საკმაოდ მრავალფეროვანი, სესიები დასრულდა მრგვალი მაგიდით, რომე-

ნინო ჟვანია

რუსუდან თაყაიშვილი

ლალი კაკულია

ლიც მიეძღვნა ერთ-ერთ აქტუალურ თემას – „მუსიკის სწავლებას ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლაში“. განსაკუთრებული ინტერესი და დისკუსია მოჰყვა საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს ეროვნული სასწავლო გეგმების დეპარტამენტის მუსიკის ექსპერტის დავით ზათიაშვილის პრეზენტაციას, სადაც საუბარი იყო მუსიკის საგნის სტანდარტის რევი-

ზის პროცესზე. ძირითად პრობლემებს შორის ავტორმა გამოყო რამდენიმე: რა მიზნით ვასწავლით მუსიკას? რა დოზით უნდა შევიდეს თეორია სასწავლო კურსში? დ. ზათიაშვილმა აღნიშნა, რომ არსებული სტანდარტი არაა მორგებული რეალობას (მისი მოთხოვნების რეალიზება განსაკუთრებით პრობლემურია რეგიონებისთვის), აქ არაა კარგად განერჩილი კურსის შინაარსი.

ავტორმა აუდიტორიას გააცნო ახალი სტანდარტის მოდელი, სადაც შემოთავაზებულია კონკრეტული 5 თემა, რომელთა ირგვლივ აიგება მთელი კურსის შინაარსი. დ. ზათიაშვილის მიერ წარმოდგენილმა დოკუმენტმა უდიდესი ინტერესი, უამრავი მოსაზრება და კითხვა, ცხარე დისკუსია გამოიწვია მსმენელებში, სადაც იყვნენ როგორც უმაღლესი, ასევე საშუალო სკოლის პედაგოგები, სახელმძღვანელოების ავტორები თუ მუსიკალური საზოგადოების წარმომადგენლები. საბოლოოდ აუდიტორიის აზრი ორად გაიყო: აღინიშნა, რომ წარმოდგენილი დოკუმენტი არ შეესაბამება ზოგადად სტანდარტის ფორმატს (რომელიც არ ითვალისწინებს კონკრეტული თემების არსებობას) და რეალურად პროგრამას წარმოადგენს. ამასთანავე იგი საშუალებას აძლევს პედაგოგს მეტად შემოქმედებითად მიუდგეს მუსიკის საგანს. იმედს ვიტოვებ, რომ დამტკიცებამდე აღნიშნული დოკუმენტი განხილული იქნება სპეციალისტების ფართო წრესთან.

მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნული ცენტრის, ესთეტიკური და ფიზიკური აღზრდის ფგუდის ხელმძღვანელმა, მუსიკის ექსპერტ-კონსულტანტმა რუსუდან თაყაიშვილმა ისაუბრა წლების განმავლობაში ცენტრის მიერ რეალზებული აქტივობებზე (პედაგოგების გადამზადება) და სამომავლო გეგმებზე. ამ ბლოკში დისკუსიისას გამოკვეთილი პრობლემებიდან გამოვყოფ რამდენიმეს: რამდენად რელევანტურია ტრენინგებზე მიღებული ცოდნა მასწავლებლის სასერტიფიკატო გამოცდაზე წაყენებულ მოთხოვნებთან? რატომ ეკრძალება საჯარო სკოლის მუსიკის მასწავლებელს ჩამოაყალიბოს სკოლაში შემოქმედებითი კოლექტივი (მაგალითად, გუნდი)?

მუსიკის საგნის პედაგოგის აღზრდა თანამედროვე ქართული საგანმანათლებლო სივრცის ერთ-ერთი მწვავე პრობლემაა, რაზეც ყურადღება გაამახვილა მრგვალი მაგიდის მესამე სპიკერმა, მუსიკის ექსპერტ-კონსულტანტმა, განათლების ხარისხის ეროვნული ცენტრის ფასილიტატორმა, სასწავლო კურსის „მუსიკაში“ ტრენინგ-მოდულის ავტორმა, ასოც. პროფ. ლეილა მარუაშვილმა. მან საზოგადოებას გააცნო თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიისა და ოსლოს მუსიკის

აკადემიის ერთობლივი პროექტი, რომლის ერთ-ერთი მთავარი შედეგი იქნება კონსერვატორიაში პედაგოგის მოდულის დანერგვა და შესაბამისად, სამუსიკო და საშუალო სკოლების მუსიკის მასწავლებლის მომზადება.

ორდღიანმა მეთოდურმა კონფერენციამ თავი მოუყარა მუსიკის პედაგოგებს სხვადასხვა რეგიონებიდან და დანესებულებებიდან, გამოიკვეთა სამუსიკო პედაგოგიკის აქტუალური პრობლემები, სწავლების ახალი ტენდენციები, წარმოჩინდა პედაგოგების შემოქმედებითი ძიებანი თეორიულ და საშემსრულებლო კურსებში, უმაღლეს თუ დაწყებით საგანმანათლებლო რგოლში. თბილისის კონსერვატორია გეგმავს განაგრძოს მსგავსი მეთოდური შეხვედრები, როგორც კონფერენციისა და მრგვალი მაგიდის, ასევე ვაკეეთილების სერიის ფორმატში.

თავისუფალ საქართველოში ხრუშჩოვის ოცნებით...

(ფიქრები კონფერენციის შემდეგ)

მზია ჯაფარიძე

დღეს ძალზედ აქტუალურია სამუსიკო განათლება და ის ხარვეზები, რომლებიც ამ სფეროს ყველა რგოლში უხვად დაგროვდა, ამიტომ კონფერენცია, მიძღვნილი სამუსიკო განათლების საკითხებისადმი, რომელიც ვ. სარაჯიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიაში გაიმართა, მეტად მნიშვნელოვანია. თუ დღესვე არ დავინწყეთ ფიქრი, როგორ გამოვასწო-

როთ მდგომარეობა, ცოტა ხანში, სხვა რომ აღარაფერი ვთქვათ, ვერც ორკესტრებს, ვერც სხვა სამემსრულებლო კოლექტივებს შევავსებთ და დავრჩებით კომპიუტერში ნასწავლი ინგლისური სიმღერების პლაგიატ შემსრულებელთა ამარა.

სამუსიკო განათლების სფეროში, ცნობილი „რეფორმის“ შემდეგ, უამრავი პრობლემა დაგროვდა. მოგეხსენებათ, სამუსიკო განათლება საქართველოში, ლამის, საყოველთაო იყო. ცხადია, ახალი პოლიტიკურ-ეკონომიკური ვითარებისა და საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლის გათვალისწინებით, სისტემა ოპტიმიზაციას მოითხოვდა, მაგრამ არა „საყოველთაო სეკვესტრირებას“. არ შეიძლება აკადემიური ხელოვნების დარგები საბაზრო მოთხოვნების შესაბამისად განვავითაროთ. დღეს საბაზრო მოთხოვნა არის, მაგალითად, სამ აკორდზე აგებული რუსული პრიმიტიული სიმღერები და რა ვქნათ, ამაზე „ავანსოთ“ ქართული მუსიკალური სივრცე და ამ მოთხოვნის საფუძველზე ავავოთ საგანმანათლებლო სისტემა? ცხადია, არა. ამ ე.წ. „რეფორმის“ დამანგრეველი შედეგები სახეზეა. მთავარი კი ისაა, რომ არ მოხდა რეფორმის ყველა ასპექტის სრული გააზრება, არ იქნა განჭვრეტილი შორეულ პერსპექტივაში თუ რას მოიტანდა სამუსიკო სკოლებისა და სასწავლებლების ტოტალური გაუქმება, ამ რეფორმაში მონაწილე „ერთეულებმა“ კი პირად ინტერესებს შეწირეს ის, რაც საუკუნის მანძილზე უკეთებია ქართული მუსიკის მოამაგეებს, რომლებმაც დაგვიტოვეს სახელოვანი სამემსრულებლო თუ თეორიულ-სამეცნიერო სკოლები.

მოიშალა სამუსიკო განათლების სამი რგოლი: სკოლა, სასწავლებელი, კონსერვატორია. „რეფორმატორებს“ ეგონათ ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლებში მუსიკის სასწავლო პროგრამით ჩაანაცვლებდნენ აწყობილ სამუსიკო-საგანმანათლებლო სისტემას. რაც, რბილად რომ ვთქვა, მცდარი მოსაზრებაა. ჩემი აზრით, ყოვლად მიუღებელია ის სტანდარტები, რა სტანდარტებითაც ახლა იწერება მუსიკის სახელმძღვანელოები ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლებისათვის. დარწმუნებული ვარ, ვინც ეს სტანდარტები შექმნა და ვინც მხარი დაუჭირა, ერთი დღე არ უშუშავია სამუსი-

კო სკოლაში ბავშვებთან, თორემ ეცოდინებოდა, რომ ინსტრუმენტის და ინდივიდუალური მეცადინეობის გარეშე ბავშვი ვერც მეტრს, ვერც გრძლიობას, ტაქტს და სხვა თეორიულ საკითხებს, უბრალოდ, ვერ გაიგებს – წყლის ნაყვას! ბავშვებს ამგვარი საკითხების გაგება და გააზრება ძალიან უჭირთ ინსტრუმენტთან ინდივიდუალური მუშაობითაც კი. მეორე საკითხია, როგორია სკოლის მუსიკის პედაგოგის განათლების დონე, შესწევს კი მას უნარი მუსიკის კურსი წაიყვანოს უძველესი წარსულიდან დღევანდლამდე – ჯაზის, როკის, ელექტრონული მუსიკის ჩათვლით? მე ვფიქრობ, რომ – არა.

ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლებისათვის განკუთვნილი სახელმძღვანელოების სკოლებში დანერგვის შემდეგ აღმოჩნდა, რომ საჭირო იყო მუსიკის პედაგოგთა კვალიფიკაციის ამაღლება. ახლა შექმნეს მუსიკოსთა ჯგუფი, რომელიც სკოლის მუსიკის პედაგოგებთან კვალიფიკაციის ამაღლებაზე იმუშავებს, მაგრამ, მანამდე, თვითონ მათ დასაჭირდათ საკვალიფიკაციო სემინარების გავლა, რათა აქმაღლებინათ სკოლის პედაგოგებისათვის კვალიფიკაცია. ე.ი. წყლის ნაყვას, წყლის ნაყვა დაემატა და ამ ყველაფერს, ჩემი გადასახედიდან „აბსურდის თეატრს“, აფინანსებს სახელმწიფო! ვინმემ რომ დაიანგარიშოს ან ეს სახელმძღვანელოები ყოველწლიურად რა უჯდება სახელმწიფოს, ან სემინარ-ლექციები, ალბათ გაოგნდება, ხოლო გაოგნება უფრო გამძაფრდება, თუ შედეგებს გავითვალისწინებთ – შედეგი კი სავალალოა. არავინ მიიღო მხედველობაში, რომ სტანდარტებით შექმნილი სახელმძღვანელოები განკუთვნილია არა მხოლოდ თბილისისთვის (სადაც მეტ-ნაკლებად მოგვარებულია ინსტრუმენტის თუ მოსასმენი აპარატურის პრობლემა), არამედ რეგიონების და სოფლების სკოლებისთვისაც (მაგალითად, შატლის, წინარეხისა თუ კასრისძირისა და სხვ.), სადაც კომპიუტერი კი არა, ავარიულ შენობებში უწევთ ბავშვებს სწავლა და წვიმა ჩამოსდით თავზე.

ვფიქრობ, ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლებში ასეთი არარეალური პროგრამის დანერგვას, ჯობდა ხალხური სიმღერა და გალობა შეეტანათ სავალდებუ-

კონფერენციის დასრულების შემდეგ. მონაწილეები და კონფერენციის სტუმრები

ლო საგნად. ვინც ქართულ მრავალხმიანობას უსმენს, მღერის, უყვარს, ის ბახსაც მშვენივრად მოისმენს, დამერწმუნეთ. და მეორე, რაც შეეხება ამ სტანდარტებით შექმნილ სახელმძღვანელოებს. ასეთი არალოგიკური არაფერი მინახავს. გამაგებინეთ მოცარტთან რატომაა მოთავსებული გოეთეს ფოტო, ხოლო შუბერტთან – სალიერის? ანუ, არავითარი სისტემატიზაცია, ქრონოლოგია, შინაარსობრივი კავშირი. რა ლოგიკითაა სახელმძღვანელოში სასწავლო მასალა განთავსებული, არ ვიცი – სავარაუდოდ, ამას ითხოვს სტანდარტები. ამიტომ, სახელმძღვანელოების ავტორებს ნაკლებად ვადაწმუნებ.

რაც შეეხება მუსიკის პედაგოგებს. ასეთი პროგ-

რამის დაძლევა დანაწილებითი კლასების პედაგოგებს კი არა, ვეჭვობ კონსერვატორიადამთავრებულებს ხელეწიფებოდეთ.

ოპტიმიზაცია აუცილებელი იყო, კი ბატონო, მაგრამ არა განადგურება მთელი სისტემის. ცალკე საკითხია (და არსებითი!) მუსიკის მასწავლებლების მიზერული ანაზღაურება, რადგან ამას, „დომინოს პრინციპით“ მოსდევს სხვა პრობლემები: პირველი – არც მშობლებს და არც შვილებს, არავითარი მოტივაცია არ გააჩნიათ სამუსიკო განათლების მისაღებად, შესაბამისად, კონკურენცია (ვოკალურის გარდა) კატასტროფულად დაეცა, რასაც მოჰყვა საგამოცდო მოთხოვნების თამასის დაწვევა, შესაბამისად, სწავლის დონის დაქვეითება; მე-

ორე – ხდება, და მომავალშიც გაიზრდება, კადრების გადინება იქ, სადაც უკეთესი შემოქმედებითი და მატერიალური პირობებია. ამ ყველაფერს ყბადაღებული „კულტურის პოლიტიკის“ „მამანი“ და „დედანი“ თუ არ გაითვალისწინებენ, ემიგრანტ-მუსიკოსთა ნაკადი გაიზრდება, პედაგოგთა დონე კი უმდაბლეს ნიშნულზე დაინეწვს.

სამუქლო რგოლის არარსებობა და უმაღლესი სამუსიკო განათლება, კიდევ ცალკე პრობლემაა. ამ „რეფორმის“ წყალობით კონსერვატორიის ბაკალავრიატი, ფაქტობრივად, სამუსიკო სასწავლებლის დონეს გაუტოლდა და იქაც უსერიოზულესი პრობლემებია, ელემენტარულად, სახელმძღვანელოების კუთხითაც კი (არაერთ საგანში), რომ აღარაფერი ვთქვათ კადრების გადინებაზე.

ვიმეორებ, სამუსიკო განათლება სერიოზული მსჯელობის საგანი უნდა იყოს და ეს, მერწმუნეთ, არაა რიგითი საკითხი. ამის დასტურად მოვიყვან ერთ მაგალითს. შეგახსენებთ, რომ იუნესკოსთან არსებობს საერთაშორისო მუსიკალური საბჭო (IMC), რომელშიც, თავის მხრივ, შედის ევროპის მუსიკალური საბჭო. ***ევროპის თითქმის ყველა ქვეყანაში მთავრობებთან შექმნილია მრჩეველთა სარეკომენდაციო ორგანო, რომელიც მთავრობებს ეხმარება სამუსიკო კულტურისა და სამუსიკო განათლების სფეროში პოლიტიკის გამოუმუშავებაში.*** ეს სტრუქტურები მოწოდებულია იქითკენ, რომ მაქსიმალურად ხელმისაწვდომი გახადოს სახელოვნებო და კერძოდ, სამუსიკო განათლება, ვინაიდან მათი კონცეფციის თანახმად: ***„მხატვრული განათლების შესაძლებლობები ძალზედ დიდია სოციალური ჩვევების, მოქალაქეობრივი პოზიციის, ფასეულობების, ქცევის მოდელების, ესთეტიკური პრინციპების, მორალური ორიენტირების სასარგებლოდ, რაც შესაძლებლობას იძლევა მომავალი თაობები აღიზარდონ და ჩამოყალიბდნენ მსოფლიოს პასუხისმგებელ მოქალაქეებად“.*** დროა ეს შეიგნოს ჩვენმა მთავრობამაც და სამუსიკო განათლებას შესაბამისი ყურადღება მიაქციოს, ვიდრე სკოლებისა და სასწავლებლების გაუქმებას არ მიჰყოლია კონსერვატორიის გაუქმებაც, რომელიც „თვითლიკვიდაციისაკენ“ მიექანება. ეს რომ ასეა, ამას მრავალი ფაქტი ადასტურებს (ამაზე კულუარებშიც ბევრი საუბრობს) და ერთი „პრეამბულა“ საკმარისი არ იქნება საკითხის დეტალურად განსახილველად, ამიტომ, ამ შემთხვევაში ვრცელი მსჯელობისაგან თავს შევიკავებ.

კიდევ ერთ საკითხზე მინდა ყურადღების გამახვილება. სწორედ აღნიშნულ კონფერენციაზე შევიტყე, რომ თურმე ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლის პედაგოგს, ***ჩვენი კანონმდებლობით, ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლაში პედაგოგს შემოქმედებითი კოლექტივის, შესაბამისად, მუსიკის პედაგოგსაც მონაწილეთა გუნდის დაარსების უფლება არ აქვს,*** ამასთან სრულიად უსასყიდლოდ და წმინდა ენთუზიაზმზე (პედაგოგი არ ითხოვს არც გადასახადს მშობლებისგან და არც ანაზღაურებას სკოლიდან), და ეს ხდება საქართველოში, მრავალსაუკუნოვანი საგუნდო კულტურის ქვეყანაში (!!). მსგავსი აბსურდული კანონი არ ვიცი როდის მიიღეს, მაგრამ დღემდე რომ არავის უფიქრია ამის შეცვლაზე, ეს ფაქტია. კულტურის სამინისტროს, რამდენადაც ვიცი, იურისტთა მთელი არმია ჰყავს და საკმარის მალაღანაზღაურებადი (რითაც ვერ დაიკვივნის ვერცერთი მუსიკის მასწავლებელი, თვით კონსერვატორიის დამსახურებული პედაგოგებიც კი), რა გახდა განათლების კანონის გადახედვა და საკანონმდებლო ინიციატივის მომზადება?! მგონია, რომ ეს მათი ვალდებულებაა.

თუ ასე გაგრძელდა, მგონი სსრკ-ს ლიდერის, ნიკიტა ხრუშჩოვის ოცნება მალე აგვიხდება, ხრუშჩოვისა, რომელიც მიიჩნევდა, რომ საქართველოს სამუსიკო სასწავლებელიც ეყოფა და არ სჭირდება კონსერვატორია (და საზოგადოდ, უმაღლესი განათლება, ისევე როგორც ფუნდამენტური მეცნიერებები). მის გეგმაში შედიოდა ვ. სარაჯიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის სასწავლებლად გადაკეთება. ვცხოვრობთ ახალ, თავისუფალ საქართველოში, თითქოს ევროპისკენ მივდივართ, სინამდვილეში კი ნიკიტა ხრუშჩოვის ოცნებებს ვანხორციელებთ (სამწუხაროდ, არა მხოლოდ განათლების კუთხით). მომავალში, სამუსიკო განათლების სფეროში არსებითი ცვლილებები თუ არ გატარდა, შედეგად ნამდვილად მივიღებთ ხორცშესხმულ „ხრუშჩოვის ოცნებას“.

ნიჭიერება და ოსტატობა

გულზათ სორაძე

ასე შეიძლება ვუნოდოთ ვოკალური მუსიკის კონცერტს, რომელიც მარტის შუა რიცხვებში გაიმართა თბილისის კონსერვატორიის მცირე დარბაზში. მისი მონაწილეები გახლდნენ ჩვენთვის კარგად ცნობილი მომღერალი (ტენორი) ირაკლი კახიძე და გამოჩენილი ფრანგი მომღერალი ქალი (სოპრანო) კრისტელ დი მარკო, რომელიც პირველად წარდგა ქართველი მუსიკის მოყვარულთა წინაშე.

ხსენებული კონცერტი გახლდათ იმ ვრცელი ტურნეს ნაწილი, რომელსაც მართავდა შესანიშნავი წყვილი საქართველოს ქალაქებში (ბათუმი, ქუთაისი, თბილისი) 2015 წლის 13 ნოემბერს პარიზში მომხდარი ბარბაროსული ტერაქტის მსხვერპლთა ხსოვნის პატივსაცემად.

ორივე შესანიშნავი მომღერალი მათი ნიჭის გაფურჩქვნის ხანაშია (ირაკლი — 35, ხოლო ქალბატონი კ. დი მარკო — 33 წლისაა). მოკლედ მათ შესახებ.

ი. კახიძემ, როგორც ცნობილია, 2005 წელს დაამთავრა ბათუმის კონსერვატორია პროფ. მარიამ ჯახუტაშვილის ხელმძღვანელობით. ბათუმის საოპერო თეატრში შესრულებული აქვს ტენორის მრავალი პარტია თბილისის საოპერო თეატრში კი მისი წარმატებული დებიუტი 2008 წელს შედგა. აქ იგი პერიოდულად თანამშრომლობდა ცნობილ მუსიკოსებთან, როგორებიც არიან ჯ. ლ. მარჩიანო, ზ. აზმაიფარაშვილი, დ. მუქერია, ი. დომზალსკი, ლ. ათანელი, თ. ივერი, გ. ვაგნიძე და სხვ., სავასტროლო სპექტაკლებს მართავდა საფრანგეთში (მათ შორის — პარიზში), ჰოლანდიაში, სამხრ. კორეაში, სადაც ასრულებდა წამყვან პარტიებს ცნობილ ოპერებში. 2011 წელს იგი გახდა ლადო ათანელის სახელობის საერთაშორისო ფონდის „თანადგომის ფონდის“ მიერ ჩატარებული

კრისტელ დი მარკო, ირაკლი კახიძე

ვოკალისტთა საერთაშორისო კონკურსის ლაურეატი. 2012-13 წლებში ირიცხებოდა პარიზის კონსერვატორიის სტაჟიორად. ამავე წელს (2012) ი. კახიძე გახდა პარიზის მარია კალასის სახელობის ვოკალისტთა საერთაშორისო კონკურსის ფინალისტი და ლაურეატი.

მალე ამის შემდეგ მიწვეულ იქნა ნორვეგიის ქ. ბერგენში, რომლის საოპერო თეატრში შესრულა ტენორის პარტიები ვერდის ცნობილ ოპერებში, მღე-

როდა საფრანგეთშიც, (ნიცა, მარსელი), ცხადია, თბილისში და ბათუმშიც. ყველგან უდიდესი წარმატებით. მაისის თვეში კი პუჩინის „ტოსკაში“ – ბათუმის საოპერო თეატრში.

ი. კახიძე ყველას ხიბლავს (მათ შორის, ცხადია, მეც) თავისი ულამაზესი თბილი ტემბრის ხმით.

წინ მას ახალი დიდი წარმატებები ელოდება.

კრისტელ დი მარკო დაიბადა და სწავლობდა ტულონში (საფრანგეთი) ფორტეპიანოსა და ვიოლინოს განყოფილებაზე. ამის შემდეგ სწავლა გააგრძელა ვოკალის განყოფილებაზე ანდრე ესპოსიოს საოპერო სიმღერის კლასში, შემდეგ კი იტალიაში ისეთ ცნობილ პედაგოგებთან როგორებიცაა: რაინა კაბაივანსკა და სერხიო სეგალინი, ხოლო მილანში, კი პედაგოგ სიმონეტა ტანგრედის მასტერ კლასში ცნობილ პედა-

გოგებთან, როგორებიც არიან ლეო ნუჩი, მარი-ანხე ტოდოროვიჩი, რენეტა სკოტო, რუჯერო რაიმონდი. თავისი სასიმღერო კარიერა დაიწყო იტალიაში სადაც დიდი წარმატებით შეასრულა ბარბარინას როლი სპექტაკლში „ბასტიენი და ბასტიენა“. შემდეგი წარმატება ხვდა წილად ოპერაში „ტრავიატა“ ვიოლეტას როლის შესრულებით. სხვადასხვა ქვეყნებში მოგზაურობისას შეასრულა პარტიები ცნობილ ოპერებში, 2016 წელს ჩანერა ძველი ბერძნული მელოდიები. მიპატიჟებული იყო იტალიაში, საფრანგეთში, საოპერო ფესტივალებზე. მისი დიდი გატაცებაა მე–XIX მე–XX საუკუნის ფრანგული და იტალიური მუსიკა. გამოსცა CD დისკი რომელშიც თავმოყრილია ანთოლოგია ფრანგული მელოდიებისა სათაურით „აღმოსავლური სიმღერები“.

ახლა კი კონკრეტულად ირაკლი კახიძისა და კრისტელ დი მარკოს სარეცენზიო კონცერტის შესახებ, რომელიც, ვიმეორებ, შესანიშნავი იყო მომღერალთა მუსიკალური ნიჭიერებითა და ვოკალური ოსტატობით.

მე, როგორც ვოკალური ხელოვნების დიდიხნის მოყვარულმა, რომელსაც მომისმენია მრავალი გამოჩენილი მომღერალი – მამაკაცები და ქალები – (მათ შორის, უცხოელებიც), შემიძლია განვაცხადო, რომ ეს იყო ერთ–ერთი ყველაზე შთამბეჭდავი და დასამახსოვრებელი კონცერტი, ჩემს „მსმენელურ“ პრაქტიკაში. ასეთივე გახლდათ კონცერტზე დამსწრე მრავალრიცხოვანი საზოგადოების, მათ შორის, ცნობილი ქართველი მომღერლების, შთაბეჭდილებები და შეფასება.

ორივემ – ირაკლიმაც და ქ–ნმა დი მარკომ მოგზიბლეს თავისი სიმღერით, ხოლო კონცერტის ვრცელმა პროგრამამ, რომელიც ძირითადად, იტალიელი კომპოზიტორების ოპერათა ნაწყვეტებისაგან შედგებოდა, ნათლად გამოავლინა მომღერლების დიდოსტატური ხელოვნება.

მთავარი ადგილი კონცერტის პროგრამაში დაიკავეს არიებმა და დუეტებმა პუჩინის ოპერებიდან, როგორებიცაა რუდოლფისა და მიმის არიები, მათივე

კონსერვის უკმაჯა

დეუტი (ოპერა „ბოჰემა“), ჩიო-ჩიო-სანის არია (ოპერა „მადამ ბატერფლაი“), ტოსკასა და კავარადოსის დეუტი („ტოსკა“)

ყველა ეს ნომერი ნამდვილი შთაგონებითა და ოსტატობით იქნა შესრულებული, რამაც მსმენელთა აღტაცება გამოიწვია.

შესანიშნავი იყო სოლო ნომრების შესრულებაც. დიდებულად იმღერა ირაკლი კახიძემ ხოზეს არია გენიალური „კარმენიდან“ და „ფედერიკოს ტირილი“ ჩილეს ოპერიდან „არლელი ქალი“, ხოლო ქალბატონმა კრისტინამ ასევე მშვენივრად ლეონორას არია ვერდის „ბედისწერის ძალიდან“.

დასასრულ მომღერლებმა – ცხადია, შესანიშნავად შეასრულეს დეუტი ვერდის „ბალ-მასკარადიდან“.

მაგრამ, თურმე, მსმენელებს ელოდათ კიდევ ერ-

თი არაჩვეულებრივი სიურპრიზი: კრისტელ დი მარკომ ბრწყინვალედ იმღერა თანაც, ქართულ ენაზე (!) ლელას არია ჩვენი დაუვინყარი რეზო ლალიძის ამავე სახელწოდების უკვდავი ოპერიდან!

უსაზღვრო იყო დარბაზის აღტაცება!

ღირსეული პარტნიორობა გაუწია მომღერლებს შესანიშნავმა პიანისტმა, კონსერვატორიის ახალგაზრდა პროფესორმა მარინა ადამაშვილმა, რომელსაც ემაღლიერებოდნენ მომღერლებიც და მსმენელებიც.

აქტიური ცხოვრებით

მასალა მოამზადა თამარ ნულუკიძემ

საფრანგეთი. შიურის ნაზრი – იგორ ლაპოკო, პედაგოგი
თაა ღიკარო- მარიაშიძე, მოწაფე – ალექსანია კარუბი

ამ ცოტა ხნის წინ პარიზში, XIII საერთაშორისო კონკურსში „კატეგორია დებიუტანტი 2“ მესამე ადგილი და ლაურეატის ნოდება 10 წლის მოსწავლემ ალექსია კერუზმა მოიპოვა. მისი პედაგოგი გახლავთ საფრანგეთში მოღვაწე პიანისტი, ასოციაცია „ქართული მარგალიტების“ დამაარსებელი – თეა დიკერო-მარიაშიძე.

თეა დიკერო-მარიაშიძე თითქმის 14 წელია ცხოვრობს საფრანგეთში. მოღვაწეობს როგორც პიანისტი და პედაგოგი. მან დაამთავრა თბილისის ვ. სარაჯიშვილის სახელობის სახელმწიფო კონსერვატორია საქართველოს რესპუბლიკის დამსახურებული არტისტის, პიანისტისა და პედაგოგის ქალბატონ რუსუდან ხოჯავას კლასით. სწორედ ასოციაცია „ქართული მარგალიტების“ ბაზაზე მან შექმნა სექცია „ხოჯავას სკოლა“, რომლის შესახებაც თავად ბრძანებს: „რაც უფრო დრო გადის, მით უფრო ვხვდები რა მყარი საფუძველი მომცა ქალბატონმა რუსუდანმა როგორც მუსიკოსს, ეს უნინარეს ყოვლისა გამოიხატება ნამდვილ მუსიკალურ ღირებულებებთან ზიარებასა და დამოუკიდებელ აზროვნებაში. ამიტომაც, მადლიერების ნიშნად დავაარსე ეს სექცია, რომელიც მის სახელს ატარებს და ვცდილობ ჩემს მოსწავლეებსაც გადავცე ის, რაც ჩაგვიწერა ჩვენმა პედაგოგმა – იყვნენ მოაზროვნეები ინსტრუმენტთან“.

ასოციაცია „ქართული მარგალიტები“ ბევრ მნიშვნელოვან საქმეს უდგას სათავეში. თეა მარიაშიძის მოღვაწეობასთან დაკავშირებით ასევე ღირსშესანიშნავად მიგვაჩნია ის ფაქტი, რომ იგი ხელმძღვანელობს პატარა გუნდს „საუნჯე“, რომელიც დიდი მონ-

დომებითა და სიყვარულით შეისწავლის ქართულ ტრადიციულ გალობას. როგორც თ. მარიამიძე ბრძანებს: „ჩვენი ქართული ტრადიციული საგალობლები – მდიდარი და თვითმყოფადი პოლიფონია, კიდევ მეტად უნდა იყოს ცნობილი მსოფლიოსთვის. მიხარია, რომ ჩვენს ასოციაციას ამ საქმეში თავისი მცირეოდენი წვლილი შეაქვს“.

სწორედ ასოციაცია „ქართული მარგალიტების“ ეგიდით „საუნჯე“ აწყობს საქველმოქმედო კონცერტებს. ამა წლის თებერვლის ბოლოს, პარიზის ერთ-ერთი რაიონის რუსულ ეკლესიასთან არსებულ კულტურის ცენტრის შეთავაზებით, შედგა კონფერენცია-კონცერტი – „ქართული საგალობლები“.

რაც შეეხება თეა მარიამიძის მოსწავლეს, პარიზის კონკურსის ლაურეატს, 10 წლის ალექსია კერუმს, აი, რას გვიამბობს მის შესახებ მისი პედაგოგი: „საკონკურსო პროგრამის მომზადების პერიოდი საკმაოდ სასიამოვნოდ გვახსენდება, მიუხედავად ალექსიას ძალიან დატვირთული ყოველდღიურობისა, მისი ამ კონკურსში მონაწილეობის სურვილი და მონდომება იმდენად დიდი იყო, რომ ალექსიამ სერიოზულ წინსვლას მიაღწია. შევეუდექით ინტენსიურ მეცადინეობას. მოგვიწია მუშაობა ინტერპრეტაციაზე ყოველი დეტალის გათვალისწინებით“. იქაური საერთო ვითარებიდან გამომდინარე, ყოველივე ეს ყურადღების მიპყრობას იმახურებს“.

ალექსიას საკონკურსო პროგრამა მოიცავდა შემდეგ ნაწარმოებებს: პოლონეზი სოლ მინორი „ანა მაგდალენა ბახის დღიურიდან“, „მხიარული კვიცი“ და „შემოდგომის სიმღერა“ მილოც მაჟინის პოლონური სიუიტიდან და ოსკარ პიტერსონის პატარა პიესა.

შეიძლება ზოგიერთის გაკვირვება გამოიწვიოს იმ ამბავმა, რომ ასეთი ყურადღება მახვილდება მესამე პრემიის ადების ფაქტზე. მაგრამ აქ სწორედ რომ დიდ პრობლემასთან გვაქვს საქმე. პარიზში შემდგარი კონკურსის ამ ნომინაციაში ალექსია ერთადერთი ფრანგი გახლდათ, დანარჩენები კი სულ უცხოეთელები იყ-

ნენ. სწორედ ეს უკვე ცალკე საკითხია, რაც მსოფლიო მუსიკალური სამყაროს საფიქრალს უნდა წარმოადგენდეს.

თეა დიკერო-მარიამიძე პარიზში ინტენსიურ საკონცერტო მოღვაწეობასაც ეწევა და ხშირად ასრუ-

„საუნჯის“ ეპილოგა

ლებს ქართველი კომპოზიტორების ნაწარმოებებს. ამჟამად იგი მუშაობს მესიანის ციკლზე „ოცი მზერა ყრმა იესოსადმი“, რომლის CD უახლოეს მომავალში გამოიცემა.

„სახიობას“ კონცერტის შემდეგ (10 წლის იუზილი)

ქეთევან ზაიაშვილი

2016 წლის 13 მაისს, კონსერვატორიის დიდი დარბაზში გაიმართა ანსამბლ „სახიობას“ 10 წლის მოღვაწეობის საიუბილეო კონცერტი.

წილად მხვდა დიდი პატივი და სიხარული საღამო წამყვანა. დასრულების შემდეგ, მთხოვეს ამ კონცერტზე დამენერა... თავიდან ცოტა მეუხერხულა, მაგრამ მეორეს მხრივ, ძალიან მინდოდა ჩემი აღფრთოვანების ვინმესთვის გაზიარება... ჯერ კიდევ შთაბეჭდილებების ქვეშ ვარ, ამიტომაც შევეცდები წერილის წერილს თავშეკავებული ვიყო.

2006 წელს, თბილისის სემინარია-აკადემიის სტუდენტ სიმღერა-გალობის მოყვარულთა ჯგუფმა ხელმძღვანელად მიიწვია ცნობილი ეთნომუსიკოლოგი, მკვლევარი, შემსრულებელი და პედაგოგი, სოციალურ მეცნიერებათა დოქტორი მალხაზ ერქვანიძე. მანვე დაარქვა ანსამბლს სახელი „სახიობა“ (სულხან-საბას განმარტებით მუსიკის აღმნიშვნელი ძველი ქართული სიტყვა) და მგალობელ-მომღერალთა გუნდად ჩამოაყალიბა. მთავარი კი ის არის, რომ ანსამბლის სახე და შინაარსი სრულ შესატყვისობაშია მის სახელთან.

თუ შევადარებთ ანსამბლ „სახიობას“ გასული წლებისა და წლებანდელ კონცერტს, აშკარაა, რომ მათ ახალ შემოქმედებით ეტაპზე გადაინაცვლეს. ამის მაგალითად გამოდგებოდა შესრულებაში მოპოვებული თავისუფლება, რეპეტიციებზე ბიჭების თვითრტიკულობა და ხელმძღვანელთან ერთად ახალი გზების ძიება. ეს ანსამბლი აუთენტური მიმართულების ერთი გამორჩეული ანსამბლია და მისი მთავარი თავისებურება — ტრადიციული ბგერითი იდეალისაკენ

სწრაფვაა. არანაკლებ საინტერესო იქნებოდა მალხაზ ერქვანიძის „სახიობას“ და ედიშერ გარაყანიძის „მთიების“ შემოქმედებითი პრინციპების შედარება. მიუხედავად ორივე ანსამბლის ავთენტურობისა, მათ განსახვებული ხედვა და სამოქმედო პრინციპები აირჩიეს. თუ ედიშერ გარაყანიძე ავთენტურ შესრულებას ეთნოგრაფიის შესაბამისობასა და დიალექტური არტიკულაციის გამოყენებით აღწევდა, მალხაზ ერქვანიძისთვის უფრო ტრადიციული ბგერითი და კილოებრივი სამყაროა მისაღები. ეს არც გასაკვირია, რადგან მან, 30 წელი მიუძღვნა ქართული კილოებრივი საიდუმლოს გახსნასა და ქართულ კილოებრივ სააზროვნო სისტემის გამოკვლევას. აუცილებლად გასათვალისწინებელია ამ ორი დიდი ხელოვანისა და მოღვაწის კიდევ ერთი საერთო სამოქმედო პრინციპი. ედიშერ გარაყანიძემ დაამკვიდრა ქართველი ეთნომუსიკოლოგის ახალი ტიპი: შემკრები, მკვლევარი, შემსრულებელი და პედაგოგი. მალხაზ ერქვანიძემ ედიშერის ეს მეტად მნიშვნელოვანი პრინციპი სისხლხორცეულად გაითავისა და ცხოვრების წესად აქცია. იგივე პრინციპების მატარებელია ანსამბლი „მზეთამზე“ და კიდევ ბევრი ქართველი ეთნომუსიკოლოგი. მალხაზ ერქვანიძემ აღადგინა ტრადიციული მგალობელ-მომღერლის პროფესია და ყოფაში დაამკვიდრა.

ძალიან ფართოა ანსამბლ „სახიობას“ რეპერტუარი. ის მოიცავს საქართველოს თითქმის ყველა კუთხის ძველ და ახალ ნიმუშებს. ამას გარდა, რეპერტუარის შედგენისას მალხაზ ერქვანიძე ცდილობს ანსამბლის ყველა წევრის შესაძლებლობები მაქსიმალურად გამოავლინოს. ედიშერ გარაყანიძემ დანერგა ხალხური ნიმუშების შესწავლა აუდიო და ვიდეო მასალიდან (რათქმა უნდა, როცა არსებობს ამის საშუალება). „მთი-

ები, „მზეთამზე“, „ანჩისხატი“, „სახიობა“ და კიდევ სხვა, მათი მიმდევარი ანსამბლები დღეს ამ მეთოდით ხელმძღვანელობენ, მაგრამ „მთიები“, „მზეთამზე“, „ანჩისხატი“, „სახიობა“ — არასოდეს ახდენენ ნიმუშის ფოტოგრაფიული სიზუსტით კოპირებას.

კონცერტი არ იყო გადატვირთული საიუბილეო სიტყვებით. სულ ორი გამომსვლელი ამოვიდა სცენაზე — ბატონი ჯემალ ჭკუასელი, რომელმაც მაღალი შეფასება მისცა სახიობას 10 წლიან მოღვაწეობას და სავსებით სამართლიანად გამოთქვა აზრი, რომ კარგა ხანია, ანსამბლი „სახიობა“ იმსახურებს სახელმწიფო ეთნოგრაფიული ანსამბლის სტატუსი მინიჭებას; ქალაქ თბილისის საკრებულოს თავმჯდომარის მოადგილე — ბატონი ჯაბა სამუშია მხარი დაუჭირა ბატონ ჯემალ ჭკუასელის წინადადებას და საზოგადოებას შეპირდა, რომ ყველაფერს გააკეთებს, რათა ამ შესანიშნავ ანსამბლს მიენიჭოს მისთვის ნამდვილად საკადრისი და საპატიო სტატუსი. ისიც უნდა ითქვას, რომ სწორედ ბატონი ჯაბას კეთილი ნებითა და დახმარებით შედგა სახიობას 10 წლის იუბილე. ამისთვის დიდი მადლობა მას არა მხოლოდ „სახიობას“, არამედ ამ ანსამბლის გულშემატკივრებისა და მოყვარულებსგან.

ზემოთ ითქვა, რომ ანსამბლი „სახიობა“ ავთენტური მიმართულებისაა. ავთენტურობა აუცილებლად შეიცავს სინკრეტულ შესრულებას. სინკრეტიზმი ფოლკლორის ერთერთი მთავარი მახასიათებელია და გულისხმობს ნიმუშის შესრულებისას სიმღერისა და ტექსტის იმპროვიზაციას, სხეულის მოქმედებას (კინეტიკა), მიმიკას, პოზას. როგორც ირკვევა, სინკრეტული აზროვნება პოლიფონიურის ანალოგიურია და არსებობს როგორც შემსრულებელის, ასევე მსმენელის მეხსიერებაში. სწორედ ამიტომაც აუთენტური ანსამბლისთვის ბუნებრივია საფერხლო თუ საცეკვაო ნომრების, ინსტრუმენტული და სასიმღერო ნიმუშების ერთი და იმავე შემსრულებლების მიერ შესრულება და არა დანაწევრებულად. ასეთი მიდგომა თავისთავად ეთნოგრაფიის ნაწილიც არის და ამავე დროს, ხალხური სიმღერისთვის ბუნებრივი ფსიქოლოგიური გარემოსა და განწყობის შემქმნელიც. ასევე, სოცია-

ლურ გარემოს მონყვეტილი და სცენას თავშეფარებულ ხალხური სიმღერისა და მისი შემსრულებლისთვის შესატყვისი სოციალური პირობითობა იქმნება.

ეს ზოგადად, ახლა ისევ კონცერტს დავუბრუნდეთ. დარბაზში მსხდომთა რეაქციით თუ ვიმსჯელებთ, ეს კონცერტი არა მხოლოდ დასამახსოვრებელი და

მალხაზ ერქვანიძე

სასიამოვნო იყო, არამედ განსაკუთრებულიც. მისი განსაკუთრებულობა არ უნდა მიენეროს მხოლოდ საიუბილეო განწყობას. ეს განსაკუთრებულობა უპირველესად დიდი შრომისა და ფიქრის შედეგია. „სახიობა“ იმ აქტიურ ანსამბლთაგანია, რომელიც თავის თავს ვალდებულად თვლის, ყოველ წელს ანგარიში ჩააბაროს საზოგადოებას. ამავე დროს, ის თამამად ცვლის ხალხური მუსიკისათვის ჩვეულ საკონცერტო დრმატურგიას და არ ერიდება ექსპერიმენტებს. ანუ ამ შემთხვევაშიც მას შემოქმედებითი მიდგომა ახასიათებს. მაგალითად, არტემ ერქომაიშვილის აუდიო ჩანაწერთან ერთად სავალობლის შესრულება, საკონცერტოდ საქართველოს სხვადასხვა რეგიონიდან აუთენტური ჯგუფისა თუ ინდივიდუალური შემსრულებლის ჩამოყვანა და მათთან ერთად სიმღერა, უკვე საკმაოდ პოპულარული და საზოგადოების მიერ მოწონებული პოპურები.

საიუბილეოდ კი მათ ახალი მოულოდნელობა შე-

მოგვთავაზებს. საქმე ის არის, რომ ანსამბლი „სახიობა“, მისი ხელმძღვანელის მეოხებით, ედიშერ გარაყანიძის „მთიების“ მსგავსად, არის ამავე დროს საკვლევი ლაბორატორიაც და მცირე ინსტიტუტიც. ამიტომაც „სა-

ანსამბლი „სახიობა“

ხიობას“ წევრები დაკავებული არიან პედაგოგიური და შემოქმედებითი მოღვაწეობით სხვადასხვა რეგიონში: ეს გახლავთ თორნიკე კანდელაკი – ანსამბლი „ერთობა“, ბექა კოვზიაშვილი – ანსამბლი „უსახელაური“, ბექა და გოჩა ბიძინაშვილები – თელავის „პატარა კახი“, დავით აბრამიშვილი – საჩხერის რაიონის სოფ. საირხის წმიდა ნინოს სახელობის სასწავლებლის ანსამბლი, თორნიკე სხიერელი – „ძირიანი“, სოსო კოპალეიშვილი – ბოლნისის „ორბელი“. ამას გარდა, ანსამბლი საქართველოს სხვადასხვა რეგიონში ავთენტურ ჯგუფებს კონსულტაციებს უწევს, მაგალითად, ბათუმის ფერისცვალების ტაძრის გუნდი, ჩოხატაურის რაიონის სოფელ ამაღლების გუნდი, მესტიის „ლაგუმედა“, რომელიც გასულ წელს წარსდგა „სახიობას“ კონცერტზე მაყურებლის წინაშე, ამაჟამად კი მისი ორი წევრი მარიამ ჩართოლანი და თემურ ფირცხელანი „სახიობასთან“ ერთად მოხდენილად ცეკვავდა. მათ ნამდვილად დაამშვენეს კონცერტი და სხვ. გამოდის, რომ მალხაზ ერქვანიძემ შექმნა „სახიობასთან“ ერთად სამემსრუ-

ლებლო სკოლა და შვილობილი ანსამბლების მთელი ქსელი, მისი ასეთი ქმედება და მიდგომა განსაკუთრებულ ყურადღებასა და ქებას იმსახურებს. ამას ბიჭებთან ერთად, წლებია აკეთებს ყოველგვარი ხმაურისა და პიარის გარეშე. ახლა კი, საიუბილეო კონცერტზე, 7 ახალი ანსამბლი წარმოჩინდა, რომელიც მისი და მისი მოსწავლეების მიერ არის შექმნილი. ამ ანსამბლების სცენაზე გამოჩენამ ნამდვილად განსაკუთრებული პენი შემატა კონცერტს და ეს იყო შესანიშნავი მაგალითი ყველა სხვა ანსამბლებისთვის თუ როგორ უნდა ვაზიაროთ ახალი თაობა დიდ ხელოვნებას. ერთმანეთზე უკეთესი იყვნენ ეს ახალი ანსამბლები და მქონდა ბედნიერება, რეპეტიციაზე მენახა თუ როგორი სიყვარულით აძლევდნენ ერთმანეთს რჩევებს ბიჭები, მე ვნახე შესანიშნავი დამოკიდებულება, ერთმანეთის სიყვარული და გულშემატკივრობა. ეს ყველაფერი ძალიან დასაფასებელია დღეს.

ახლა თვით კონცერტის მხატვრულ და შემოქმედებით მხარეს რაც შეეხება. იქიდან დავიწყებ, რომ ანსამბლ „სახიობას“ თვითეული წევრი ძალიან ნიჭიერი და გამოჩენილი პიროვნებაა. სოსო კოპალეიშვილი, დავით აბრამიშვილი, თორნიკე კანდელაკი, ბექა კოვზიაშვილი, დავით ჯამრიშვილი, გიორგი გვიმრაძე, დავით შუკაკიძე, დავით ბათირაშვილი, ვლადიმერ შონია, გიორგი ძაგანიშვილი, ვახტანგ ცეცხლაძე, ბექა კემულარია, თორნიკე სხიერელი. ძალიან შორს წაგვიყვანს თვითეულის ნიჭიერებაზე საუბარი. აღარას ვამბობ მალხაზ ერქვანიძე – ხელმძღვანელზე. მას გარდა ძალიან ღრმა პროფესიონალიზმისა, გასაოცარი ინტუიციაც აქვს. ყოველთვის ზუსტად იცის რა უნდა. ამიტომ რეპერტუარის შერჩევა იქნება თუ მისი ხორცშესხმა, ის ზუსტად გამიზნული იდეალისკენ მიისწრაფის. ეს პროცესი უმეტესად შეუქცევადია და მასში ჩარევა მხოლოდ აფერხებს ხელოვანს... მიზნისკენ სწრაფვა ერთი მხარეა, მეორე და ძალიან საყურადღებო არის იმ ცოდნის რეალიზება ნიმუშის შესწავლისას, რაც მეცნიერული კვლევის შედეგადაა მიღებული. ანუ აქ ერთმანეთს პრაქტიკა და თეორია ერწყმის. აუცილებლად გასათვალისწინებელია ისიც, რომ სახიობას ბიჭები დღეისათვის კარგად განვარ-

თულები არიან კილოურ აზროვნებაში, რაც მალხაზის შემოქმედების ქვაკუთხედია და ამიტომ ისინი ადვილად უღებენ ალღოს ახალ მასალას. როგორც ზემოთ ნათქვამი იყო, სწორება აუთენტიზმზეა და აქ თავს იჩენს ნიმუშის სადაურობის ანუ დიალექტური მახასიათებლები. მათ დაძლევაში კი სინკრეტული შესრულება ეხმარება. კიდევ ერთი ძალიან მნიშვნელოვანი ფაქტორი და ანსამბლის წარმატების სათავე — ერთმანეთისა და სიმღერის სიყვარულია.

ეს მათი სამზარეულოს ერთი მხარეა, მაგრამ მთავარი მაინც შედეგია. შედეგი კი წარმოდგენელია. მიუხედავად ანსამბლების სიჭრელისა, საკონცერტო პროგრამა ერთ მონოლითად იყო შეკრული. ზემოთ ვთქვი, რომ ამ კონცერტზე აშკარად დასანახი იყო მათ შემოქმედებაში ახალი ეტაპი და ეს ანსამბლის წევრების და საშემსრულებლო თავისუფლებასა და ავტოკრიტიკულობაში ვლინდება. მათთვის სიმღერა ცოცხალი ორგანიზმია და ის ინფორმაცია, რაც სიმღერაში დევს, ცოცხლად მიეწოდება მსმენელს. ამას ხელს უწყობს სწორედ სინკრეტული ელემენტების ერთ მთლიანობად გააზრება.

კონცერტზე გაიჟღერა აღმოსავლეთ და დასავლეთ საქართველოს სხვადასხვა კუთხის სიმღერებმა. კარგად მახსოვს, მალხაზს საყვედურობდნენ, აღმოსავლეთის სიმღერები ნაკლებად გამოსდისო. ამ კონცერტზე ამას ნამდვილად ვერ იტყვი... მათ ისეთი ოსტატობითა და ეთნოგრაფიული ბგერის სიზუსტით შეასრულეს ქართული სიმღერები (დათო ჯამრიშვილი და ბექა კოვზიაშვილი), რომ ბგერის საშუალებით გადავიყვანეს ქართლის სოფელში. ვგულისხმობ მინდია ყორდანის მიერ 1962 წელს ჩანერილ მჭადიჯვრულ „ზამთარიას“, „აზნაურობა მიყვარდას“ და შრომის სიმღერებს. დასაფასებელია არჩევანი, რადგან თბილისის საკონცერტო ორბიტაზე ქართული სიმღერა აშკარად ჩრდილშია და თითქმის არ სრულდება. რადგან აღმოსავლეთ საქართველოზე ვსაუბრობთ, შეუძლებელია არ ითქვას ბექა და გოჩა ბიძინაშვილების ხელმძღვანელობით თელავის „პატარა კახის“ მიერ შესრულებული „შემოდახილი“. ეს სიმღერა კარგად ნაცნობია ხალხური სიმღერის მოყვარულთათვის.

მისი შესრულების ტრადიციაც კი არსებობს, ამიტომ ძალიან რთულია შემოდახილის შესრულება ისე, რომ ქართველ მსმენელს მოაწონო. „პატარა კახმა“ ისეთი გრძნობითა და განონასწორებული, მზარდი ემოციით შეასრულა ეს სიმღერა, რომ გულგრილი, ნამდვილად არავინ დაუტოვებია. შრომის სიმღერების მცირე პოპური („სახიობას“ მიერ შესრულებული), ასევე ძალიან ეფექტური და მყდერი იყო. საერთოდ, „სახიობას“ კიდევ ერთი თავისებურება — პოპურებისადმი დადებითი დამოკიდებულებაა, რაც, ალბათ, სცენის თანამედროვე მოთხოვნებით არის განპირობებული. შესანიშნავი იყო ანსამბლ „ერთობას“ „ბუქნა ჭოტო“ (თორნიკე კანდელაკი), და „გაფრინდი შავო მერცხალო“ — უსახელაურის შესრულებით (ბექა კოვზიაშვილი).

კონცერტის კიდევ ერთი სიახლე იყო ქართული ხალხური საკრავების პოპური. ქართული მუსიკალური კულტურა ვოკალური პოლიფონიის ქვეყანაა და ამდენად, საკრავები და საკრავიერი მუსიკა შედარებით ჩრდილშია. მით უმეტეს, ორკესტრის ტრადიცია — ძველქართულად მწყობრი, დიდად არ განვითარებულა. თუმცა, ეს არ ნიშნავს, რომ ჩვენთან საკრავები არ გამოიყენებოდა. საკრავის ფუნქცია ყოფაში, ძირითადად სიმღერისა და ცეკვის სათანხლებო იყო. თუმცა ძველი წყაროებიდან აქა-იქ ჩანს მწყობრის არსებობაც. სახიობას საკრავთა მწყობრი ზედმიწევნით ზომიერი და ყოფითი ხასიათისა იყო. ჩანგი, ტუნირი, დაირა, ნიკო-ნიკო, ფანდური, ჩონგური, სალამური — ქართული ტრადიციული წყობითა და საკრავების შესაძლებლობების შესაბამისი მელიოდიებით. პოპური მარიამ ჩართოლანისა და გიორგი გვიმრადის მეტად მოხდენილი ცეკვით დასრულდა.

სახიობას ქორეოგრაფიული ნაწილის პასუხისმგებელი და სულის ჩამდგმელია ქორეოგრაფი თამაზ ბეიტრიშვილი, რომელიც ცდილობს, ავთენტურობა არ დაარღვიოს და მათი სიმღერისა და ფერხულების შესატყვისი საცეკვაო ილეთები შესწავლოს ბიჭებს.

შეუძლებელია არ ითქვას საგლოველ ჰიმნებზე, რომლებიც მიეძღვნა ქართული სიმღერის გარდაცვლილ მოამაგეებსა და ეთნოფორებს. ისინი კონცერტზე ვიდეო-ფოტო კადრების თანხლებით შესრულდა.

გურული და სვანური ზარები ისეთი მაღალი ოსტატობით იყო ნამღერი, რომ კარგ ეთნოფორებსაც შესურდებოდათ. ემოცია, განწყობა, მიმიკა, პოზა და ყველაზე მთავარი — ჯადოსნური ბგერათნარმოება, ქართული კილოს წყობაში თავისუფალი ორიენტირება, მოდულაციების გაჯერება მუსიკალურ-ჰარმონიულ ქსოვილში და შეუმჩნევლად აღმა სვლა... ნამდვილი სასწაული იყო! ალბათ, სხვა რომ არაფერი შეესრულებინა „სახიობას“ და მხოლოდ ზარები, ის მაინც იტყოდა თავის სათქმელს შემსრულებლობის ისტორიაში.

აუცილებლად უნდა ითქვას საქებარი საჩხერის რაიონის სოფელ საირხეს წმიდა ნინოს სასწავლებლის გუნდზე (ხელმძღვანელი — დავით აბრამიშვილი). ეს გოგო-ბიჭები კონცერტის ყველაზე ახალგაზრდა მონაწილეები იყვნენ და ბუნებრივია, ღელავდნენ. თუმცა, მათ ტოლი არ დაუდეს უფროსებს და ისეთი რიხითა და მანერით შეასრულეს სვანური საფერხულო „კასლეთილა“, რომ დარბაზი აღაფრთოვანეს.

შესანიშნავი იყო აფხაზური „სახუმარო“ ანსამბლ ერთობას შესრულებით (ხელმძღვანელი — თორნიკე კანდელაკი) და სვანური „გაულ გაგზე“ ფერხულით — ანსამბლ „უსახელაურის“ შესრულებით (ხელმძღვანელი — ბექა კოვზიაშვილი). ეს ბიჭები მალხაზ ერქვანიძის სკოლის შესანიშნავი გამგრძელებლები არიან.

დადგა ჯერი, ჩოხატაურის რაიონის სოფელ ამაღლების ანსამბლზე ვთქვათ ორიოდ სიტყვა (ხელმძღვანელი — ლალი კორიფაძე და კონსულტანტი — მალხაზ ერქვანიძე). მათ შეასრულეს შემოქმედის სკოლის საგალობელი — „აღდგომისა დღე არს“ და გურული „ორირა“. ნამდვილად იყო მათი ნამღერი დასამახსოვრებელი. ისინი ეთნოფორები არიან — ტრადიციის მატარებლები და მათ ნამღერს განსაკუთრებული დაფასება სჭირდება. მათი შესრულება გასაოცარი სრულყოფილებით გამოირჩეოდა და ამავე დროს, ეს იყო ძალიან სერიოზული პასუხი-განაცხადი იმ სკეპტიკოსებისთვის, ვისაც ჰგონია, რომ სოფელში ხალხური სიმღერის მომღერლები აღარ არიან... ეს მომღერლები და მათნაირი ადამიანები ნამდვილად იმსახურებენ განსაკუთრებულ ყურადღებასა და პატი-

ვისცემას...

ბოლნისიდან ანსამბლ „ორბელის“ (ხელმძღვანელი — სოსო კოპალეიშვილი) არსებობას განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს ამ რეგიონში. ქების ღირსია სოსო კოპალეიშვილი, რომელიც დაუზარებლად დადის ბოლნისში და ცდილობს, დაკარგული სასიმღერო ტრადიციების აღდგენას. მისი ანსამბლის წევრები, ახალგაზრდები, ანთებული ხალხური სიმღერის მადლით, გასაოცარი პროგრესით მიიწვევენ წინ. მათ კონცერტზე ქალაქური სიმღერების პოპური შეასრულეს. მათმა გამოსვლამ მეტად გაამხიარულა მაყურებელი. მათ შეძლეს ქალაქური ყოფის ერთი სურათის თეატრალურად წარმოდგენა. მათი გამოსვლა სრულიად ახალი ტალღა იყო „სახიობას“ საკონცერტო პროგრამაში.

თორნიკე სხიერელი და რაჭული ანსამბლი „ძირიანი“. ეს ანსამბლი, კარგახანია, თავისი გამოსვლებით მაყურებლის დიდ სიშათიასა და სიყვარულს იხვეჭს. ხელმძღვანელი, თორნიკე სხიერელი საკუთარი სურვილითა და ენთუზიაზმით დადის თავის მშობლიურ რაჭაში, დაეძებს ხალხური სიმღერების მივინყებულ ნიმუშებს და შემდეგ ასწავლის ანსამბლის წევრებს. თორნიკე თავად ტრადიციის მატარებელია. ეს არ გამოპარვია მალხაზ ერქვანიძეს და იგი „სახიობაში“ მიიწვია. კონცერტზე „ძირიანმა“ ასევე თორნიკეს მოპოვებული „ქრისტეს ფერხული“ სოფელ ცახიდან და გუდასტვირზე შაირები შეასრულა. აუცილებლად სათქმელია, რომ გუდასტვირზე შაირების ტრადიცია მინულდა და „სახიობას“ კონცერტზე მისი შესრულება ძალიან კარგი უესტი იყო. ამას გარდა, ისეთი ოსტატობითა და უშუალობით შესრულდა ორივე ნიმუში, რომ კიდევ ერთი ბგერითი მოგზაურობა მოუწია მაყურებელს ულამაზეს რაჭაში.

უსამართლობა იქნებოდა, არაფერი გვეთქვა ისეთი შედეგების „სახიობასეულ“ შესრულებაზე, როგორც არის აღდგომის მეორე ხმის კონდაკი — „აღდექ საფლავით“. არ იქნება ხმამაღალი ნათქვამი, თუ ვიტყვით, რომ ეს საგალობელი უნიკალურია თავისი სტრუქტურითა და არქიტექტონიკით. შესაბამისად, საკმაოდ რთული შესასრულებელია. სახიობამ, როგორც ყო-

ველთვის, მოძებნა სწორი გზა და მისთვის დამახასიათებელი სისადავითა და უბრალოებით, ამავე დროს, დიდი მონივნებით, შესარულა ეს ბრწყინვალე კონდაკი. ასევე ღირს შეჩერება გიგო ერქომაიშვილის არქივიდან შესრულებულ „შვიდაკაცსა“ და „ნადურზე“. ბოლო დროს, ქართულ შემსრულებლობაში ერთგვარი ჩუმი შეჯიბრი შეინიშნება კრიმანჭულიან სიმღერებზე. ეს თავისთავად ცუდი არ არის და პირიქით, ახანგრძლივებს კრიმანჭულიან სიმღერების სიცოცხლისუნარიანობას, მაგრამ ხანდახან, სურვილი, რომ ყველას „აჯობონ“, ზომას გადადის და ცოტა არ იყოს, რბილად რომ ვთქვათ, სანახაობად გადაიქცევა ხოლმე. „სახიობას“, საბედნიეროდ, ზომიერების გრძობა არ ღალატობს და ყოველთვის ინარჩუნებს მისთვის დამახასიათებელ სიღინჯეს. ამჟამად „სახიობას“ კრიმანჭულში ეხმარებოდა ანსამბლ „დიდგორის“ ნევრი – გედი ჯინჭარაძე. მათ მიერ შესრულებული „შვიდაკაცა“ სამაგალითო იყო. ხოლო რაც შეეხება „ნადურს“, კონცერტის დასაწყისში შესრულებული ეს სიმღერა მართლაც კონცერტის სტიმული აღმოჩნდა ანსამბლისათვის.

კონცერტი დასრულდა „სახიობასათვის“ უკვე დამახასიათებელი ხალხური სიმღერების პოპურით. პოპური, როგორც ყოველთვის, დიდი გემოვნებით იყო შედგენილი და ამკარად შესამჩნევი, სიმღერების მოულოდნელი, „სახიობასული“ გადაბმებით ხასიათდებოდა. ზომიერად იყო გაზავებული ცეკვით, ინსტრუმენტების თანხლებიანი სიმღერებითა და საბჭოური პერიოდის პოპულარული სიმღერებით. მაყურებელმა დიდი აღმაფრენით მიიღო ეს პოპური და დიდხანს არ წყდებოდა ოვაცია.

„სახიობას“ შემოქმედებით თავისებურებებზე დაუსრულებლად შეიძლება საუბარი, მით უმეტეს, ჯერ კიდევ კონცერტის შთაბეჭდილების ქვეშ ვარ! ამიტომ მკითხველმა რა დამიშვას!

საერთოდ, ამ კონცერტის მთავარი ღირსება – ანსამბლთან ერთად, ნამდვილად იყო მაღალმხატვრობა, რეპერტუარის მრავალფეროვნება და სიჭრელე, დრამატურგიული, ლოგიკური ერთიანობა, ამაღლებული განწყობა, გასაოცარი სისადავე და

ზომიერება. ეს ყველაფერი კი მიიღწევა ქართული ხალხური მუსიკის თავისებურებებისა და მახასიათებლების ღრმა ცოდნითა და საშემსრულებლო ნორმების ზედმიწევნით დაცვით. რა თქმა უნდა, მუხლჩაუხრელი შრომით. ანსამბლ „სახიობას“ ჭეშმარიტად უჭირავს გამორჩეული ადგილი ქართული ხალხური სიმღერისა და საეკლესიო საგალობლის შემსრულებლობაში.

დასასრულს, სახიობას ხელმძღვანელი და ნევრები უდიდეს მადლიერებას გამოთქვამენ იმ ორ-

ანსამბლი „სახიობა“

განიზაცებსა და ადამიანების მიმართ, ვინც იღვანა და უშურველად დაეხმარა ამ შესანიშნავ კოლექტივს საიუბილეო კონცერტის მონყოფაში: თბილისის მერიის კულტურულ ღონისძიებათა ცენტრს, ფოლკლორის სახელმწიფო ცენტრს, თბილისის საკრებულოსა და კონკრეტულად, ჯაბა სამუშიას, ღვინის კომპანია JVS-ს, საზოგადოებრივ მაუწყებელს – რადიო 1-ს და ტელევიზიის პირველ არხს, ტელეკომპანია რუსთავი-2-ს, რადიო უცნობს, ტელეკომპანია JDS-ს, მთაწმინდის მამა დავითის სახელობის ტაძრის წინამძღვარს – არქიმანდრიტ იოანე კიკვაძეს, ლაშა პაპაშვილს და ყველა გულშემატკივარს.

ჩემი მხრიდან კი ანსამბლ „სახიობას“ მინდა გულმხურვალედ მივულოცო მართლაც რომ დიდი წარმატება და კიდევ მრავალი შემოქმედებითი სიხარული და მიღწევა ვუსურვო – ამჟამად იმედია, უკვე სახელმწიფო ეთნოგრაფიული გუნდის სტატუსით.

„აბესალომ და ეთერი“ ქუთაისში

წარმატებული დასაწყისი

პანა სავაძე

მნიშვნელოვანია, რომ ქუთაისშიც გაცოცხლდა „აბესალომი“. ცხადია, რომ მელიტონ ბალანჩივაძის სახელობის ოპერისა და ბალეტის სახელმწიფო თეატრის ახალი ცხოვრება ქართული საოპერო ხელოვნების გვირგვინით – ზაქარია ფალიაშვილის „აბესალომ და

ეთერი“ უნდა დაწყებულიყო. 2015 წლის 19 დეკემბერს გამართულ პრემიერას კი შეგვიძლია წარმატებული ვუწოდოთ, რაც ძალზე სასიხარულოა.

მინდა მივულოცო თეატრის სამხატვრო ხელმძღვანელს ირინა ლომინაძეს, სპექტაკლის შემოქმედებით ფგუფს, მთელ დასს. როგორც ამბობენ, კარგი დასაწყისი საქმის ნახევარიაო. ე. ი. ჩავთვალოთ, რომ ნახევარი საქმე უკვე შესრულებულია. მიუხედავად მწირი ბიუჯეტისა, დადგმა მთლიანობაში იყო პომპეზური, რაშიც თბილისის ოპერის თეატრსაც მიუძღვის წილი.

რეჟისორის – მაია გაჩეჩილაძის და მხატვრის თემურ არსენიძის სასახელოდ უნდა ითქვას, რომ ჩვენ ვიხილეთ სწორედ იმგვარი „აბესალომი“, რომელიც კიდევ შეესატყვისება ჩვენს წარმოსახვას და ამავე დროს, სიახლითაც გამოირჩევა. შემოქმედებითი ფგუფიდან გამოვყოფ დირიჟორ რევაზ ჯავახიშვილის მიერ გაწეულ შრომას, გუნდის სათანადო დონეს, რომლის გარეშეც წარმოუდგენელია ამ ოპერის ადეკვატური განხორციელება. ვულოცავ ყველა შემსრულებელს, მათ მაქსიმუმი გააკეთეს სასურველი შედეგის მისაღწევად. ჩემთვის მაინც აღმოჩენად იქცა აბესალომის პარტიის შემსრულებელი – ვიორგი სტურუა, მშვენიერი გარეგნობით, არტისტული მონაცემებით, ვფიქრობ, რომ მას მნიშვნელოვანი მომავალი უნდა ჰქონდეს.

ქუთაისის ოპერის თეატრი ყოველთვის გვეგულებოდა ქართული საოპერო ფონდის გამცოცხლებლად. მე ვესაუბრე თეატრის ხელმძღვანელობას და ვიცი, რომ ამჯერადაც, ამ მხრივ, მნიშვნელოვანი მიზნები აქვთ. სახელდობრ, გამახარა იმ ცნობამ, რომ აპირებენ ჩვენი სასიქადულო კომპოზიტორის მერი დავითაშვილის ოპერის „ნაცარქექიას“ დადგმას.

ვუსურვებ ქუთაისის საოპერო თეატრს წარმატებულ დასაწყისის წარმატებულ გაგრძელებას!

ქუთაისის მ. ბალანჩივაძის სახელობის ოპერისა და ბალეტის პროფესიული სახელმწიფო თეატრი

19, 22 დეკემბერი 2015

აბესალომ და ეთერი

რეჟისორი: მაია გაჩეჩილაძე

მხატვარი: თემურ არსენიძე (საქ. დამ. მხატვარი)

დირიჟორი: რევაზ ჯავახიშვილი

მუსიკის ავტორი: ვიორგი სტურუა

მხატვარი: გიორგი ალექსი-მესხიშვილი (სახალხო მხატვარი)

მხატვარი: ვახტანგ უშვერიძე, კოტე დოლაბერიძე

თეატრის სამხატვრო ხელმძღვანელი ირინე ლომინაძე

წამყვანი: პანა სავაძე

დასაწყისი 18:00

საინტერესო პრემიერა

მანანა ახმეტელი

2015 წლის 19 დეკემბერს ქუთაისის მ. ბალანჩივაძის სახელობის ოპერისა და ბალეტის სახელმწიფო თეატრმა წარმოადგინა „აბესალომ და ეთერის“ ახალი დადგმა. პრემიერას ინტერესით ელოდა მსმენელი, მით უფრო, რომ ეს იყო თეატრის ახალი ხელმძღვანელობის პირველი ნამუშევარი.

ქუთაისის საოპერო თეატრის სამხატვრო ხელმძღვანელობა ითავა ცნობილმა ქორმაისტერმა, ნიჭიერმა, გულანთებულმა მუსიკოსმა ირინე ლომინაძემ, რომლის სახელს უკავშირდება ქუთაისის სამუსიკო სასწავლებლის მოსწავლეთა გუნდის დაარსება. ეს გუნდი წლების მანძილზე აქტიურად მუშაობს — სასწავლო ფუნქციასაც წარმატებით ასრულებს და ნაყოფიერ საკონცერტო მოღვაწეობასაც ეწევა. ქ-ნმა ირინამ ამ სფეროში გამოავლინა შემოქმედებითი ენერჯია, პროფესიული მომთხონელობა და ორგანიზატორული ალღოც.

ეს თვისებები სასიკეთოდ წაადგება ქუთაისის საოპერო თეატრს, რომელიც დიდი პასუხისმგებლობით მოეკიდა ახალ დადგმას და წარმატებით გაართვა თავი საკმაოდ რთულ შემოქმედებით ამოცანებს. დარბაზში თავმოყრილი აუდიტორია გაიტაცა ეროვნული სულისკვეთებით აღბეჭდილმა, მონოლითურმა და შთაბეჭდავმა წარმოდგენამ, რომელიც ერთობლივი ძალებით განახორციელეს სპექტაკლის დამდგმელებმა: დირიჟორმა რევაზ ჯავახიშვილმა, რეჟისორმა მაია გაჩეჩილაძემ. მთავარმა ქორმაისტერმა ნათია გოგუაძემ, დამდგმელმა მხატვარმა თემურ არსენიძემ, დამდგმელმა ქორეოგრაფებმა ვახტანგ უშვერიძემ და კოტე დოლაბერიძემ. უნდა ითქვას, რომ ყველა კომპონენტი მიზანმიმართულად ფუნქციონირებს, რაც აძლიერებს სპექტაკლის როგორც მუსიკალურ, ისე სანახაობით მხარეს. ამას ხელ უწყობს მხატვარ გიორგი ალექსი-მესხიშვილის კოსტიუმებიც. ყურადღებას იჭ-

კვეს რეჟისორისა და მხატვრის ნააზრევი — ძირითადი კონსტრუქცია, საყრდენი (სცენაზე ორკარიანი ხატია, რომელიც დროდადრო იხსნება), იგი სივრცესაც იძლევა, ვიზუალურადაც შთაბეჭდავია, ამავე დროს წარსულშიც გვაბრუნებს.

ზაქარია ფალიაშვილის მუსიკას მთელი არსებით ეძლევიან სპექტაკლის მონაწილეებიც. მათ გაითავისეს თავიანთი გმირების ცხოვრება. ეს ეხება როგორც თეატრის წამყვან, გამოცდილ მომღერლებს: ფერიდე ჟინჯიხაძეს (ეთერი), ბაკურ კვირიკაშვილს (მურმანი), ბადრი სახამბერიძეს (თანდარუხი), ისე ნიჭიერ ახალგაზრდებს, რომელთა საოპერო დებიუტი სწორდ ამ სპექტაკლში შედგა. ესენი არიან შესანიშნავი ხმებით და სასცენო გარეგნობით დაჯილდოებული ახალბედა მომღერლები: გიორგი სტურუა (აბესალომი) და ნუცა ზაქაიძე (ნათელა), რომლებმაც დაამშვენეს ეს წარმოდგენა.

შემოქმედებით წინსვლას და ახალ-ახალ წარმატებებს ვუსურვებ ქუთაისის საოპერო თეატრის დასსა და ხელმძღვანელობას, რომელსაც გაუჭირდება მუშაობა, თუკი არ იქნება სათანადო მხარდაჭერა სახელმწიფო უწყებებისა და სპონსორების მხრიდან. ■

დაუპიწყარი კოკა რობიტაუვილი

ალექსი შანიძე

საყოველთაოდაა ცნობილი ის დიდი პედაგოგიური ტრადიციები, რომელიც დაარსებიდან 82 წლის განმავლობაში მყარად დამკვიდრდა ზ.ფალიაშვილის სახ. თბილისის ცენტრალურ სამუსიკო სკოლა – „ნიჭიერთა ათწლეუმი“. ეს საამაყო ფაქტი ეხება სკოლის როგორც საფორტეპიანო, ისე საორკესტრო განყოფილებას.

დღეს, სკოლის საორკესტრო განყოფილების სიმებიანი განხრის პედაგოგები, და არა მარტო ისინი, უაღრესად თბილი სიტყვებით იგონებენ XX საუკუნის 50-60-იანი წლების ვიოლინოს კლასის შესანიშნავი პედაგოგის – ნიკოლოზ (კოკა) იროდიონის ძე რობიტაშვილის სახელს. ამ სტრუქტურის ავტორს, რომელიც 1956 წლის სექტემბრის თვეში „ნიჭიერთა ათწლეულის“ ვიოლინოს კლასის მოსწავლედ ჩარიცხეს, არაერთხელ დაუნახავს და შემდგომშიც გახსენებია ბატონი კოკა – ეს ტანმაღალი, ბრვე აღნაგობის მამაკაცი, რომლის სახესაც მუდამ კეთილი ღიმილი ამკობდა. სხვანაირად არც შეიძლებოდა, რადგან იგი, როგორც თავადური გვარის წარმომადგენელი, დაიბადა საქართველოს ერთ-ერთი უღამაზესი კუთხის – კახეთის დიდებულ სოფელ წინანდლის სასახლეში.

მშობლები შეძლებულად ცხოვრობდნენ სოფელ ვაჩანაძისში, სადაც მათმა ორმა ვაჟიშვილმა – კოკამ და ლევანმა ბავშვობის წლები გაატარეს. მათი მამა იროდიონი – პროფესიით ექიმი ყოფილა, გერმანიაში ქ. ლაიფციგის სამედიცინო ინსტიტუტი ჰქონია დამთავრებული და სამშობლოში დაბრუნებულს სამხედრო ჰოსპიტალის მთავარ ექიმად დაუწყია მუშაობა. დედა – თამარ ელიოსიძე, სათნო და მრავალმხრივ ნიჭი-

რი მანდილოსანი ყოფილა, რომელსაც გათხოვებამდე თბილისის კეთილშობილ ქალთა ინსტიტუტი ჰქონია დამთავრებული და სხვა საგნებთან ერთად, მუსიკალური (საფორტეპიანო) განათლებაც მიუღია. ცოლ-ქმარი თბილისის სოლოლაკის უბანშიც ფლობდნენ 6 ოთახიან საცხოვრებელ სახლს. სამწუხაროდ, მოგვიანებით ოჯახის მოყვარულ მამას, ერთ-ერთი პაციენტისგან პარტახტიანი ტიფი გადასდებია და ამ დაავადებისგან ადრეულად გარდაცვლილა.

მუსიკისადმი მიდრეკილება პატარა კოკას ადრევე გამოუმჟღავნებია და ვიოლინოს სპეციალობით თელავში დაუმთავრებია სამუსიკო სკოლა.

1921 წლის თებერვალში – საქართველოს გასაბჭოებისთანავე, როდესაც იროდიონ რობიტაშვილის ოჯახს სოფელში და ქალაქშიც ჩამოართვეს საცხოვრებელი ბინები, ბავშვების დედა იძულებული გახდა თელავში საცხოვრებლად ექირავა 1 ოთახი. ამ გაჭირვების დროს სახელმწიფომ, უბინოდ დარჩენილ ახალგაზრდა მანდილოსანს, იმავე ქალაქში გამოუყო ასევე ერთი ოთახი. ქ-ნი თამარი მზრუნველობას არ აკლებდა თავის ორივე ვაჟიშვილს. მან ფორტეპიანოზე დაკვრის სწავლების განხრით აიყვანა მონაფეები და პერიოდულად თავადაც თელავის კინოთეატრში ფორტეპიანოზე უკრავდა, მუსიკალურად აფორმებდა იქ დემონსტრირებულ მუნჯურ ფილმებს.

ქ-ნი თამარის უდროოდ და ტრაგიკულად გარდაცვლილი მეუღლის, ბ-ნ იროდიონ რობიტაშვილის მეგობართა შორის გახლდათ არაერთი ცნობილი პიროვნება, რომელმაც ღრმა კვალი დატოვა ქართული

ნიკოლოზ (კოკა) როზიტაშვილი

მედიცინის ისტორიაში. ერთ-ერთი მათგანი იყო ცნობილი ქირურგი, მედიცინის მეცნიერებათა დოქტორი, აკადემიკოსი გრიგოლ მუხაძე. როდესაც 1932წ. მისი თაოსნობით თბილისში დაარსდა სისხლის გადასხმის რესპუბლიკური სადგური, რომელიც 3 წლის შემდეგ გადაკეთდა სისხლის გადასხმის სამეცნიერო-კვლევით ინსტიტუტად და რომლის დირექტორადაც თავად ბ-ნი გრიგოლი დაინიშნა, ღვანლმოსილმა პროფესორმა თავისი გარდაცვლილი მეგობრის მეუღლეს მიანდო ამ ახალი სამედიცინო დაწესებულების მთავარი ბუღალტერის თანამდებობა, რომელსაც ქ-ნი თამარი წლების განმავლობაში ღირსეულად უძღვებოდა.

1933წ. კოკა რომიტაშვილი ხდება ვ. სარაჯიშვილის სახ. თბილისის სახელმწიფო კონსერვატორიის საორკესტრო განყოფილების (სიმებიანი განხრით) სტუდენტი. იგი ჩაირიცხა პროფ. ლეო შიუკაშვილის კლასში, რომელთანაც ხუთი წლის განმავლობაში უაღრესად

აკადემიური და მრავალმხრივი განათლება მიიღო. ბ-ნი კოკა 1938წ. ამთავრებს კონსერვატორიის და იწყებს მუშაობას საქართველოს სახელმწიფო სიმფონიურ ორკესტრში, სადაც გარკვეული დროის შემდეგ ცნობილ მევიოლინე იური ცხომელიძესთან ერთად აწინაურებენ ორკესტრის კონცერტმასტერად.

აქ არ შეიძლება არ მოვიხსენიო ბ-ნი კოკას ავტორობით 1961 წელს გამომცემლობა „ცოდნას“ მიერ დაბეჭდილი მეთად საჭირო კრებული სათაურით „საორკესტრო სიძნელეები ვიოლინოსათვის“.

როგორც ცნობილია, სიმფონიური ორკესტრის ინსტრუმენტებში სიმებიანთა ჯგუფს, განსაკუთრებით ვიოლინოებს, ოდითგანვე პრივილეგირებული როლი აკისრია. ყველა ეპოქის კომპოზიტორთა სიმფონიურ თხზულებებში, ბალეტებსა თუ ოპერებში მუდამ ვხდებით იმგვარ ადგილებს, სადაც სხვადასხვა ავტორი ორკესტრანტ მევიოლინესაგან განსაკუთრებულ საშემსრულებლო მომზადებასა და ოსტატობას მოითხოვს (ჯერ მარტო ნ. რიმსკი-კორსაკოვის „შეჰერეზადასა“ და პ. ჩაიკოვსკის „გედების ტბაში“ არსებული სავიოლინო სოლოები რად ღირს!). სწორედ ბ-ნი კოკას მიერ იქნა უაღრესად გონიერად შერჩეული პ. ჩაიკოვსკის, ლ. ვ. ბეთოვენის, ა. ბოროდინის, ს. რახმანინოვის, დ. შოსტაკოვიჩის, ნ. რიმსკი-კორსაკოვის, მ. გლინკას, ა. გლაზუნოვის, კ. ვებერისა და რ. ვაგნერის უკვდავ თხზულებათა ის სავიოლინო ჯგუფური თუ სოლო ნომრების ადგილები, რომლებიც თავმოყრილია ორკესტრანტ-მევიოლინეთათვის განკუთვნილ ამ სოლიდურ 176 გვერდიან კრებულში.

განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს ასევე ბ-ნი კოკას ავტორობით 1959 წელს იმავე გამომცემლობა „ცოდნას“ მიერ დაბეჭდილი, იმ დროისათვის ქართულ ენაზე არსებული ერთ-ერთი პირველი მეთოდური სახელმძღვანელო ვიოლინოს დამწყები ჰედაგოგებისათვის სათაურით: „რა უნდა ვიცოდეთ ვიოლინოზე სწავლების დაწყებით პერიოდში“.

წინასიტყვაობის ერთ-ერთ მონაკვეთში ავტორი აღნიშნავს: „წინამდებარე ნაშრომი ძირითადად ვიოლინოზე ხელების დაყენების ორგანიზაციის საკითხს ეხება. ამით მიზნად არ ვისახავთ რაიმე ახალი პრობლემების წარ-

ფოტოგრაფი: თამარ ელიოსიძე- როზისაშვილი და იროფიონ როზისაშვილი

მოქმნასა და გადანყვეტას, არამედ ვიყენებთ გამოცდილი პედაგოგების განმარტებებს, ვაჯამებთ მთელი რიგი მეთოდური ნაშრომების ძირითად აზრს და ყოველივე ამას ვუერთებთ საკუთარ პედაგოგიურ დაკვირვებასა და გამოცდილებას“.

ამ ნაშრომში მართლაც სკრუპულოზურადაა გარჩეული და მრავალი ფოტოსურათით წარმოდგენილი დამწყებ მოსწავლე-მევიოლინეთათვის მთელი რიგი უაღრესად საჭირო საკითხი, კერძოდ: I. მარცხენა ლავიწზე ვიოლინოს სწორად მოთავსება; II. ნიკაპის სანიკაპე დასაყრდენზე და მარცხენა ხელის თითების ინსტრუმენტის ყელზე მართებულად განლაგება;

III. ვიოლინოს ქვედა დეკასათვის შესაფერისი ბალიშის ინდივიდუალურად შერჩევა; IV. მარცხენა ხელის დაბლა ჩამოშვების დროს — ნიკაპის, ბალიშისა და მხარის შემწეობით, ინსტრუმენტის ჰორიზონტალურად დაჭერისას არ იგრძნობოდეს კისრის ძარღვების დაჭიმულობა. აქ აუცილებელია ინფორმირება ერთი პატარა ცვლილების შესახებ: დღეისათვის, მთელ მსოფლიოში, მრავალი ათეული წელია ვიოლინოს ქვედა დეკასათვის საჭირო ბალიშის ნაცვლად, ხმარებაში დამკვიდრდა ქვედა დეკაზე მისამაგრებელი მსუბუქი კონსტრუქციის, დრეკადი ე.წ. „ხიდი“, რომელმაც ბევრად უფრო მოსახერხებელი გახადა ვიოლინოს მხარზე მოთავსება. ეს შესანიშნავი ნაშრომი უხვადაა შევსებული პრაქტიკული მეცადინეობისათვის საჭირო სხვადასხვა სავარჯიშოებისა და ეტიუდების მრავალი სანოტო ნიმუშით.

ბ-მა კოკამ, თავისი არცთუ ხანგრძლივი პედაგოგიური მოღვაწეობისა, დატოვა ის კეთილი სახელი, რომელსაც იმსახურებს ყოველი წიგნიერი და ღრმადგანსწავლული პედაგოგი. ამიტომ „ნიჭიერთა ათწლეულის“ გარდა, სადაც იგი წლების განმავლობაში დირექტორის მოადგილედ მუშაობდა, მას ასევე ზ.ფალიაშვილის სახ. თბილისის №2 სამუსიკო ტექნიკუმის დირექტორის მოადგილის თანამდებობაც ეკავა, ხოლო სიცოცხლის ბოლო წლებში იგი მიწვეულ იქნა ა. პუშკინის სახ. პედაგოგიური ინსტიტუტის მუსიკალურ განყოფილებაზე, რომელსაც განაგებდა დიდი კომპოზიტორი რ. ლალიძე.

ნიშანდობლივია ის ფაქტი, რომ ბ-ნ კოკას ზემოაღნიშნული ორი ნაშრომისათვის უმაღლესი განათლების მუსიკალური განყოფილების სამეცნიერო საბჭომ მას დოცენტის ხარისხი მიანიჭა. საგულისხმოა, რომ ამ ორივე, ესოდენ ღირებული ნაშრომის რედაქტორი გახლდათ ვიოლინოს ღვანლმოსილი პედაგოგი პროფ. ლეო შიუკაშვილი. ასევე აქვს გამოუქვეყნებელი ნაშრომები, მათ შორის: „ახალი სახის გამები ვიოლინოსათვის“ და სხვ.

რაც შეეხება „ნიჭიერთა ათწლეულს“, ამ სკოლაში ვიოლინოს სპეციალობით ბ-ნი კოკას კლასში სხვადასხვა დროს სწავლობდნენ: საერთაშორისო კონკურსის ლაურეატები: პროფ. რ. გვასალია, პროფ. ქ. თუმშალიძე-ვილი, ზ. ანჯაფარიძის სახ. თბილისის №28 სამუსიკოს

სკოლის ცნობილი პედაგოგი ლალი გურგენიძე, თბილისის კონსერვატორიის მხატვრული აკომპანემენტის კათედრის მევიოლინე-ილუსტრატორი ლილი ხუჯაძე, გერმანიის ქ. ინგოლშტადტის ქართველთა კამერული ორკესტრის ერთ-ერთი ღირსეული მევიოლინე მარინე მკერვალიშვილი, თბილისელი სტანისლავ ხრუჩანოვსკი (შემდგომში ქ. მახაჩკალაში მოღვაწე დირიჟორი) და განსაკუთრებით აღსანიშნავი — ვლადიმერ სკარგა (სკარგინი). თბილისში დაბადებული ეს უკრაინელი ყმანვილი წლების განმავლობაში ბ-ნი კოკას კლასის მშვენიერს წარმოადგენდა. მისმა ხალასმა ნიჭმა თითქმის მეტეორივით გაიელვა სკოლის 50-60- იანი სასწავლო წლების პერიოდში. მის მიერ ნაწარმოების შესრულების მანერა გამოირჩეოდა დახვეწილობით, მკაფიო მუსიკალურობითა და ტემპერამენტით. სკოლის საჩვენებელ თუ საზეიმო კონცერტებზე მის გამოსვლას აფილდოვებდნენ მქუხარე აპლოდისმენტებით. რა თქმა უნდა, ვალოდიას ეს წარმართებები თავდაპირველად მისი პედაგოგის, კოკა რობიტაშვილის დამსახურება იყო, მაგრამ, ეს ფაქტი არანაკლებ სიხარულს გვრიდა „ათწლედის“ მაშინდელ დირექტორს, დაუვინყარ გივი სვანიძეს, რომელიც დიდ პატივს სცემდა ბ-ნი კოკას შესანიშნავ ოჯახს. მის მონაფეთა შორის იყვნენ აგრეთვე ვალენტინ რუსაკი, ნინო ჯაიანი და სხვ. მოვიხმობ ერთ-ერთი მონაფის, პროფესორ ქეთევან თუშმალიშვილის სიტყვებს თავისი პედაგოგის შესახებ: „ჩემს მეხსიერებაში ძალიან ცხადად დარჩა ფიზიკურად ეს ვეებერთელა და სულიერად, ბუნებით კი ძლიერ ფაქიზი და რბილი ადამიანი. ასეთი იყო თავისი ვიოლინოს მიმართ, ასეთი იყო საერთოდ ადამიანების მიმართ. ეს იყო ჭეშმარიტად ქართველი ინტელიგენტის განსახიერება თავისი ფორმითა და შინაარსით. პატონმა კოკამ განსაკუთრებული როლი ითამაშა ჩემს ცხოვრებაში. მან პირველმა მაზიარა ვიოლინოს ხელოვნებას და ამგვარად განსაზღვრა ჩემი ცხოვრების გზა. ამიტომ არ არის არცერთი მნიშვნელოვანი მოვლენა ჩემი შემოქმედების გზაზე, იქნება ეს კონცერტი თუ კონკურსი, რომ უდიდესი სიყვარულით და თანაც სინანულით არ გამახსენდეს ჩემი პირველი მასწავლებელი ბ-ნი კოკა“.

მოულოდნელად, 1963 წლიდან, ამ დიდებულ ადა-

მინსა და პედაგოგს ჯანმრთელობამ უმტყუნა და ფილტვების სამკურნალოდ ხანგრძლივად მოუწია მოსკოვის ერთ-ერთ კლინიკაში წოლა, სადაც მისთვის ოპერაციის გაკეთება გახდა საჭირო. მკურნალობამ დადებითი შედეგი ვერ მოუტანა და 1964 წლის 19 სექტემბერს ბ-ნი კოკა გარდაიცვალა. ქართულმა სამუსიკო საზოგადოებამ და ყველამ, ვინც კი მას იცნობდა, უაღრესად მტკივნეულად განიცადა ეს ფაქტი.

მისი გამორჩეული მონაფის — ვლადიმერ სკარგინის მშობლებმა გადანყვიტეს, რომ თავის პედაგოგზე უზომოდ შეყვარებული თავიანთი IX კლასელი ვა-

თელავის კინოთეატრი. მუსიკოსთა ჯგუფი, რომლებიც მუსიკალურ თანხლებას უწევდნენ მხეც ფილმებს. ვარკვინიან მკოჩა პ. რობიტაშვილი. 1920- იანი წწ.

ჟიშვილი თბილისში აღარ დაეტოვებინათ და სწავლის გასაგრძელებლად მოსკოვში გადაიყვანეს, სადაც მან წარმატებით დაამთავრა პ. ჩაიკოვსკის სახელობის კონსერვატორია და სამუშაოდ მეხიკოში გაემგზავრა. იგი დღემდე წარმატებით მუშაობს ნაციონალური სიმფონიური ორკესტრის წამყვან მევიოლინედ, სადაც ის დროდადრო სოლო კონცერტებს მართავს და კამერული ორკესტრის თანხლებითაც გამოდის.

1978 წელს ბ-ნი კოკას მეუღლის, ქ-ნი რუსუდან ბუაჩიძის სახელზე მეხიკოდან მოვიდა ვლადიმერ სკარგინის წერილი და მისი ერთერთი ბოლო დროინდელი

პირველ რიგში მარცხნიდან: ნ. სავჩინკო, ალ. ჩიჩავაძე, ლეო შიუკაშვილი, უსნოზი; მეორე რიგში მარცხნიდან: ირაკლი გერიძე, ლუარსაზ იაშვილი, ნიკოლოზ როზისაშვილი, გარი ოძროვირიძე, შოთა შანიძე. XXს-ის 50-იანი წწ.

სოლო საკონცერტო გამოსვლის პროგრამა, რომელსაც რუსულად აწერია ვალოდიას შემდეგი სიტყვები:

«Тёте Русико Робиташвили на добрую память от Володи» 6/Х 1977. წერილში იგი სიყვარულით ეპატიუებოდა ქ-ნ რუსუდანსა და მის ქალიშვილს – ირინეს მეხიკოში, ხოლო ამ პროგრამაში დაბეჭდილ კონცერტანტის მოკლე ბიოგრაფიაში აღნიშნულია მისი, როგორც თბილისელი პროფესორის, ბ-ნ ნ. რობიტაშვილის, ასევე მოსკოველი პროფესორის ციგანოვ-კურდინოვის გვარები. ამ წერილის კონვერტში ასევე იდო ფოტოსურათი, რომელზეც აღბეჭდილი იყო ვლ. სკარგინის ერთერთი საკონცერტო გამოსვლის ფოტოკადრი. რა თქმა უნდა, 70-იანი წლების ბოლოს სსრკავშირიდან შორეულ მექსიკაში ტურისტად გამგზავრება თითქმის შეუძლებელი იყო.

სავანებოდ მიხდა მოვიხსენიო ბ-ნი კოკას სანაქებო ოჯახი, მისი მეუღლე ქ-ნი რუსუდანი და ქალიშვილი ირინე (ამჟამად დედა ელენე). ქ-ნი რუსუდან ბუა-

„ნიჭიერთა ათწლეული“. კონცერტი „ხალხოვნების მუშაკთა სასლი“ 1952წ. მარცხნიდან I რიგში: ლიფია (ფოლო) გოგუა (მუსიკისმცოდნე), ლიულია გალანჩივაძე (მუსიკისმცოდნე), მაღლანა სოჯაშიროვა (პიანისტი), ლუარსაზ იაშვილი (მევიოლინე), ნიკოლოზ (კოკა) როზისაშვილი (მევიოლინე), თამარ ანდრონიკაშვილი (პიანისტი), მარია აგლაძე (პიანისტი), ალისა კუჭარაძე (პიანისტი), უსნოზი. II რიგში მარცხნიდან: პირველი შიკა მელიქიძე (მევიოლინე), მესამე – ვარის ფიქსტრიადი (პიანისტი), მეოთხე – ლალი გურგენიძე (მევიოლინე), მეხუთე ლალი შიკაძე (პიანისტი), ლინას სარაჯიშვილი (პიანისტი). მარჯვ – ედუარდ სანაძე (ჩაღისტი, ფირიჭორი), ელვარ ისაბაძე (ჩაღისტი).

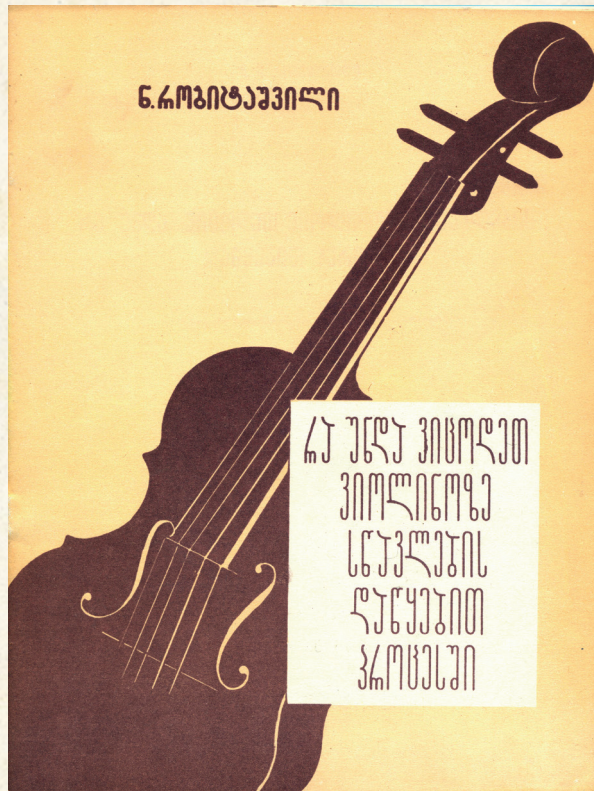

ჩიქე ქართველ მამულიშვილთა იმ დიდებული გვარის წარმომადგენელია, რომელმაც სამშობლოს მედიცინის, ფილოლოგიის, ფილოსოფიის და სხვა დარგის განხრით არაერთი ღირსეული პიროვნება აღუზარდა. მისი მამა — რაჟდენ ბუაჩიქე — XX საუკუნის ერთ-ერთი პირველი ქართველი დერმატოლოგისა და თბილისის სამედიცინო ინსტიტუტის დერმატოლოგიის კათედრის გამგის, პროფ. პეტრე ბუაჩიძის ბიძაშვილი ყოფილა. იგი ქართული სარკინიგზო ტრანსპორტის ვეტერანი იყო და წლების განმავლობაში მუდ-კამვოლის ფაბრიკის რკინიგზის უფროსის თანამდებობა ეკავა. ჰყოლია 6 შვილი, რომელთაგან სამი ადრე გარდაეცვალა, დარჩენილი სამი ბავშვიდან რუსუდანი ყველაზე უმცროსი ყოფილა. ქ-ნ რუსუდანსაც მედიცინის დარგი ამოურჩევია თავის სპეციალობად. იგი ცნობილი ვინეკოლოგი გახლდათ. მას ამ სტრუქტურის ავტორის მშობლებთან ახლო ურთიერთობა ჰქონდა, რადგან ჩემი დიდედა (მამის მხრიდან) კესარია ბუაჩიქე ქ-ნ რუსუდანს ბიცოლად ეკუთვნოდა.

ქალიშვილი ირინე, რომელსაც დამთავრებული აქვს „ნიჭიერთა ათწლეულის“ საფორტეპიანო კლასი, დამსახურებულ პედაგოგ როზა როჟოკის ხელმძღვანელობით. უმაღლესი განათლება თბილისის ი. ჭავჭავაძის სახელობის უცხო ენათა ინსტიტუტში მიიღო — ფრანგული ენისა და ლიტერატურის განხრით, თუმცა შემდგომში, მრავალი წლის განმავლობაში წარმატებით მუშაობდა საქართველოს ტელევიზიის მუსიკალურ გადაცემათა რედაქტორად. 2003 წელს ირინა რობიტაშვილი მონაზვნად ეკურთხა და საზოგადოება მას იცნობს დედა ელენეს სახელით.

ქ-ნი რუსუდანის ძმამ და დამ სამშობლოს აღუზარდა ორი სახელგანთქმული მამულიშვილი, ძმის — სერგოს ვაჟიშვილი, პარიზში მცხოვრები გამოჩენილი ფილოლოგი და მწერალი, მრავალი ქართული კლასიკური ლიტერატურული ნაწარმოების ფრანგულ ენაზე მთარგმნელი, პროფ. გასტონ ბუაჩიქეა და დის, ელენეს ვაჟიშვილი, გეოლოგიის აკადემიკოსი — არჩილ კიკნაძეა.

ცნობილია, რომ ბ-ნ კოკასა და ქალბატონ რუსუდანის ოჯახში ისეთი თბილი ატმოსფერო სუფევდა,

რომ პატარა გასტონიც და არჩილიც ფაქტობრივ, რობიტაშვილების ოჯახში იზრდებოდნენ. ასევე ამ დიდებული ოჯახის ნათესავები, ახლობლები სიამაყითა და ამავე დროს სევდით იგონებენ იმ პერიოდს, როდესაც ქ-ნი რუსუდანი, მოსკოვის ერთ-ერთ კლინიკაში, ერთი წლის განმავლობაში, მწოლიარე თავისი მეუღლის სასთუმალს არ მოცილებია.

დაბოლოს უნდა ითქვას, რომ ღირსეულ მუსიკოსსა და ვიოლინოს პედაგოგს, ბ-ნ ნიკოლოზ რობიტაშვილს 20015წ. 100 წელი შეუსრულდებოდა. მისი 50 წლიანი ცხოვრების გზა მუდამ არ ყოფილა ფიანდაზებით მორთული და მიუხედავად ამისა, იგი ხშირად იმეორებდა შემდეგ სიტყვებს: „ცხოვრებაში რაც არ უნდა ცუდი გავიკეთონ — ყოველთვის სიკეთით უნდა გადაუხადო“ (!). პირადად თქვენს მონა-მორჩილს, ამ პიროვნების დახასიათებისას უნებლიედ მომაგონდა დიდი ქართველი მწერლის გიორგი შატერაშვილის სიტყვები: „დიდებულია ის ადამიანი, რომელსაც ცხოვრება არ გააბოროტებს და არც ხელს ჩააქნევინებს!“

ახალგაზრდა ქართველმა სოპრანომ, სალომე ჯიქიამ ვარშავაში გამართულ სტანისლავ მონუშკოს სახელობის ვოკალისტთა IX საერთაშორისო კონკურსზე პირველი პრემია მოიპოვა. კონკურსი ვარშავაში, პოლონეთის ნაციონალურ ოპერაში შედგა. სალომე ჯიქია საქართველოსა და უცხოეთში გამართული მრავალი კონკურსის ლაურეატი და არაერთი ფესტივალის მონაწილეა. მანამდე მას მოპოვებული ჰქონდა ორი გრან-პრი თურქეთსა და სომხეთში. 2014 წელს, ფრანსისკო ვინიასის სახელობის ვოკალისტთა საერთაშორისო კონკურსზე მომღერალი, მოცარტის საუკეთესო შესრულებისთვის, მაქს კლანისა და მადრონიტა ანდრეუს სახ. სპეციალური პრიზით დაჯილდოვდა.

28 აპრილს, მოსკოვის კონსერვატორიის დიდ დარბაზში, რუსეთის სახელმწიფო სიმფონიურმა ორკესტრმა ვლადიმერ ფედოსევის ხელმძღვანელობით განახორციელა პროექტი „აბდაუბდა მუსიკის ნაცვლად“ («Сумбур вместо музыки»). მსმენელს შესაძლებლობა მიეცა გაეხსენებინა საბჭოთა რეპრესიებში „მოყოლილი“ მუსიკალური კულტურის პლასტი. პროგრამაში აჟღერდა ნანარმოებები, რომლებიც ეწინააღმდეგებოდა საბჭოთა იდეოლოგიას, რის გამოც პრესაში გამოაქვეყნეს გამანადგურ-

ებელი პასკვილები და „სამარცხვინო ბოძე“ გააკრეს. კერძოდ, ეს იყო 1936 წელს გაზეთ „პრავდაში“ გამოქვეყნებული სტატია „აბდაუბდა მუსიკის ნაცვლად“, რომელიც ეხებოდა დ. შოსტაკოვიჩის ოპერას „მცენის მაზრის ლედი მაკბეტი“ და სტატია „საბალეტო სიყალბე“ («Балетная фальшь») მისივე ბალეტის „ნათელი ნაკადულის“ შესახებ. ორივე სასწრაფოდ მოიხსნა რეპერტუარიდან. კონცერტის მსვლელობის დროს, ვლადიმერ მალჩანოვი კითხულობდა ამონარიდებს აღნიშნული სტატიებიდან. აგრძალებულ ნანარმოებებთან ერთად შესრულდა შოსტაკოვიჩის I საფ-ნო კონცერტი, სოლისტი ვლადიმერ რუდენკო.

რეპრესიების წლებში არასასურველ კომპოზიტორთა შორის მოხდნენ პროკოფიევი, მისაკოვსკი, ხაჩატურიანი და მოსოლიოვი, რომელიც ბოლო ხანებში იშვიათად, მაგრამ, სრულდება ხოლმე. „მოსოლიოვი, რა თქმა უნდა, აბდაუბდაა, მაგრამ, პროფესიულად კარგადაა გაკეთებული. მუსიკა გადმოსცემს მომუშავე მანქანებს, ქარხნებს. ესაა „მანქანების მუსიკა“ და დღეს მოსოლიოვის შემოქმედება მუსიკაში კონსტრუქტივიზმის ნიმუშადაა მიჩნეული, XXს. I ნახ.-ში კი რეპრესირებული ხელოვნება იყო“ – ამბობს ვლადიმერ ფედოსევი.

საერთაშორისო საოპერო კონკურსის “The International Opera Awards”-ის პრემიის ლაურეატი-

ბი გახდნენ – იტალიელი სოპრანო მარიელა დევია და ამერიკელი ლირიკული ტენორი გრეგორი კუნდე. ამ პრემიას ხშირად საოპერო ხელოვნების „ოსკარს“ უწოდებენ. დაჯილდოების ცერემონია გაიმართა ლონდონის “Savoy Theatre”-ში, სადაც თავი მოიყარა მსოფლიო მუსიკალური ხელოვნების ვარსკვლავებმა. მ. დევია აღიარეს საუკეთესო მომღერლად, რომელმაც ხუთი შესანიშნავი მომღერალი, მათ შორის, მსოფლიოში ცნობილი ანა ნეტრეცკო, უკან ჩამოიტოვა. „საუკეთესო მომღერლის“ ნომინაციაში გრეგორი კუნდეს კონკურენტებიც საოპერო ვარსკვლავები იყვნენ. „როდესაც ილინოისის უნივერსიტეტში ვსწავლობდი, 1970-იან წლებში ვმოღვაწეობდი როკ-ან-სამბლ „თეთრ სპილოში“. ყველას მადლობა, ვინც ხელი შემიწყო მეკეთებინა ის, რასაც ახლა ვაკეთებ“ – აღნიშნა გრეგორი კუნდემ.

ცნობილი დირიჟორი, 45 წლის სვიატოსლავ ლუთერი პეტერბურგში, თავის სახლში, ჩამომხრჩვალი იპოვეს. მანამდე გავრცელდა განცხადება მისი დაკარგვის თაობაზე. კომპიუტერში ნახეს მისი სამშვიდობებელი წერილი, სადაც ეწერა: „გთხოვთ, ჩემს სიკვდილში არავინ დაადანაშაულოთ“.

ს. ლუთერი დაიბადა პეტერბურგში, მუსიკოსთა ოჯახში. სწავლობდა მ. გლინკას სახ. სახელმწიფო აკადემიურ კაპელასთან არსებულ საგუნდო სასწავლებელ-

ში. დაამთავრა რიმსკი-კორსაკოვის სახ. კონსერვატორია საგუნდო-სადირიჟორო და სიმფონიური დირიჟორობის განხრით. სწავლის პერიოდში ხელმძღვანელობდა ევანგელიკურ-ლუთერანულ ეკლესიასთან არსებულ გერმანული მუსიკის გუნდს. თეატრში „სანკტ-პეტერბურგის ოპერა“ იყო ქორმაისტერი და დირიჟორი, 1998 წლიდან კი სანკტ-პეტერბურგის სახელმწიფო სიმფონიური ორკესტრის დირიჟორი. გამართული აქვს მრავალი კონცერტი რუსეთსა და ამერიკაში, იყო არაერთი საფესტივალო პროგრამის ინიციატორი და სამხატვრო ხელმძღვანელი, მათ შორის: „ლუდვიგ ვან ბეთოვენის მემკვიდრეობა“, „იოჰანეს ბრამსის შედეგები“, „ახალი სახელები“ და სხვ.

მალტელმა ტენორმა, ჯოზეფ კალეჯმა მთავრობას წარუდგინა პროგრამა, რომლის საშუალებითაც ინტერნეტის დახმარებით მთელ მალტას მუსიკალური განათლების შესაძლებლობა მიეცემა. ჯ. კალეჯმა მიმართა ქვეყნის პრემიერ-მინისტრს და დაარწმუნა მუსიკალურ-სასწავლო ვებ-გვერდების კონკურსზე გამარჯვებული ვებ-გვერდის – www.meludia.com – შესყიდვასა და მალტაში მისი დანერგვის აუცილებლობაში. ამან მუსიკალური განათლება ხელმისაწვდომი გახადა 425 000 მალტელისათვის. ვებ-გვერდს მალტელეები 3 წელი უფასოდ მოიხმარენ. 600

მოსასმენი სავარჯიშოს წყალობით, მათ შესაძლებლობა ეძლევათ აიმაღლონ მუსიკალური განათლების დონე. მეთოდი “Meludia” შექმნა ფრანგმა პედაგოგმა და კომპოზიტორმა ვინსენტ შენრიემ. მან გამოიყენა მუსიკის სწავლების საკუთარი მეთოდოლოგია და მანამდე არსებული ყველა მეთოდი, ზოლტან კოდაის მეთოდიკის ჩათვლით. 2012 წელს, ეს პროექტი განახორციელა ესტონეთმა. ამჟამად ვებ-გვერდი არსებობს ინგლისურ, ფრანგულ, გერმანულ, ესტონურ, პორტუგალიურ, ხორვატულ და მალტურ ენებზე.

2016 წლის 25 ივნისიდან 31 ივლისის ჩათვლით მიუნხენის საოპერო ფესტივალი გაიმართება. მიუხედავად იმისა, რომ მიუნხენის ფესტივალი პირველად 140 წლის წინ, 1875 წელს ჩატარდა, მას დღემდე არ დაუკარგავს მომხიბლაობა და მის მიმართ ინტერესიც არ განელებულა. ამ პერიოდში მიუნხენში თავს იყრიან საოპერო ხელოვნების მოყვარულნი მთელი მსოფლიოდან. წლებგანდელ პროგრამაშია ისეთი მნიშვნელოვანი მოვლენა, როგორცაა „ოპერა ყველასათვის“; Max-Joseph-Platz-ის მოედანზე, ღია ცის ქვეშ, წარმოდგენილი იქნება საოპერო სპეტაკლი. შესრულება პუჩინის ოპერები: „ტოსკა“, „ბოჰემა“, „ტურანდოტი“. ფესტივალი საინტერესოა საპრემიერო სპექტაკლებითაც: ჟ. ფ. ვალევის „ებრაელი ქალი“ (აღსანიშნია, რომ

ეს ოპერა XIX-XXსს-ის მიჯნაზე საქართველოშიც ხშირად იდგმებოდა), ს. პროკოფიევის „ცეცხლოვანი ანგელოზი“, ა. ბოიტოს „მედისტოფელი“, ჟ. ფ. რამოს „გალანტური ინდოეთი“. ფესტივალის ძირითად პროგრამას წარმოადგენენ ბავარიის სახელმწიფო ოპერაში. გაიმართება ვოკალური მუსიკის კონცერტები, მათ შორის, სოპრანო დიანა დამრაუს სოლო კონცერტი. მიუნხენის ფესტივალი დაიხურება Max-Joseph-Platz-ზე. ფესტივალის სტუმრები გაეცნობიან რ. ვაგნერის „ნიურნბერგელი მაისტერზინგერების“ დადგმას, რომლის ტრანსლაცია მოხდება პირდაპირი ეთერით. მთავარ პარტიებს შეასრულებენ: ვ. კოხი, კ. ფიშესერი, ქევინ კონერსი, მარკუს ეიხე; დადგმა – დ. კომისი, დირიჟორი – კ. პეტრენკო.

ქართველი მსმენელის საყვარელმა შემსრულებელმა, ქართული მუსიკის დიდმა პოპულარიზატორმა, პიანისტმა თამარ (თათა) ლიჩელმა, როგორც იტალიის კონკურსის – “Ibla Grand Prize” – გრან-პრის მფლობელმა და ბოლო წლებში ამავე კონკურსის ჟიურის წევრმა, საკონცერტო ტურნეით მოიარა აშშ. კონცერტები გამართა არკანზასის ქალაქებში და ნიუ-იორკში. დასკვნითი კონცერტი კი კარნეგი ჰოლში შედგა. კონცერტმა წარმატებით ჩაიარა და თამარ ლიჩელმა მსმენელის პრიზი – “Carnegie Hall audience award” – დაიმსახურა.

SUMMARY

THE DATE

Mzia Japaridze

Triumph of the Georgian Soul

On the 26th March the concert dedicated to the 145 jubilee anniversary since the birth of the founder of the Georgian professional choir music – Niko Sulkhaniashvili was held at Jansugh Kakhidze Musical Centre. The participants of the concert

were: Niko Sulkhaniashvili State Capella and Rustavi Choir group (the leader – Mamuka Gulaghashvili), the soloists: Zurab and Leri Japaridze, Tamaz Saginadze, Giorgi Khukhuniashvili, Givi Pei-

krishvili, Tornike Papidze; the concertmaster – Elene Korkotashvili. The concert was led by the well-known conductor Givi Mundjishvili, which is not surprising – Mr. Mundjishvili is that artist, who has done his great bit to Niko Sulkhaniashvili's creative work and, generally, to the popularization and study of the Georgian choir music.

FESTIVAL

Anzor Shomakhia

The Echo of Tbilisi Choir Music. The 6th International Festival

Georgia is the country of a century-old musical traditions and no wonder that this genre has the special place in the professional musical art. This year, the International Festival was held for the sixth time in Tbilisi. The author, the Honored Artist of Georgia, the owner of the reward of Russia “the Golden Mask”, the opera singer (baritone), Prof. Anzor Shomakhia reviews the adversity and joy of the Festival, analyses and appreciates the appearance of the Georgian and foreign choir groups, tells about the problems in the

Georgian culture, gives the highest appreciation to “Gori Women Choir” deserving the greatest approval and inspired ovations of the listeners.

CONCERT LIFE

Lamara Goglichidze

Zurab Sotkilava

The author responds to the concert dedicated to the anniversary of the great singer Zurab Sotkilava,

held at Tbilisi State Conservatoire.

Z. Sotkilava has been working at Moscow Grand Theatre for the decades. He is the acknowledged singer in the world. The meeting with him is the special festival for Tbilisi listeners.

The author expresses her inspiration: “I don't think that the program on the playbill was thought by him with the purpose of shocking us, - no, the singer merely continues the search of revealing new professional abilities. He is the chosen one of God”.

PREMIERE

The New Acquisition of Georgian Music

On the 24th April, in the Concert Hall of Jansugh Kakhidze Musical Center, the grand musical work, the symphony #5 by the composer Shavleg Shilakadze was performed.

“The Psalms” for the symphony orchestra, choir and the soloists is written in three languages: Latin, Greek, Jewish. The soloist’s part is performed in Geor-

gian. The Symphony Orchestra, Niko Sulkhaniashvili State Capella (the leader Archil Ushveridze), the soloist – Zaza Khelaia (baritone), took part in the concert. The conductor was the author himself. After the premiere, everybody remarked the scale, deep, philosophical contents and conceptive difficulties of the musical work.

MELOMAN

Tamar Tsulukidze

Photo Chronicles

There are men, who are not musicians but the music is an inseparable part of their life, which is revealed in it and in their activity. Such is the journalist Demiko Loladze called by the famous musicologist Gulbat Toradze as “the phenomenal Demiko Loladze” because of his active and various activities in different spheres, especially in publicism and photojournalism – Demiko Loladze’s photo chronicle has left its trace upon the music sphere as well. Thanks to him, many significant phenomena will be left for our descendants. As D. Loladze says, the love of music follows all

his life and activity. D. Loladze recalls that passed way, which has brought him to music.

PRESENTATION

Mamuka Natsvaladze

Who Continues Mary Davitashvili’s Way?

At the National Library of the Georgian Parliament, the presentation of the new collection of the songs for children “The Chant to the Sun” was held, where both the new songs and the musical works of various genres were sounded. The evening was held on the initiative of Revaz Lagidze 4th Art School. The children’s ensembles “Basti-Bubu”, “Enki-Benki”, Ipolitov-Ivanov 6th Art School, Tbilisi 30th Art School, the composer Goga Shaverzashvili, the Trio members: Ia Bakhtadze, Ketii Tavshavadze and Maia Jinchvelashvili; the Trio of Girls: Magda Kiknavelidze, Magda

SUMMARY

Khorava and Nino Geladze, were the participants of the concert. The author offers us the interview with the composer, in which she speaks about her creative credo.

INTERVIEW WITH THE ARTIST

Mzia Japaridze

“There is Something in the World Worth Continuing the Life”

On the 22nd-24th April, the VII International Musicological Student Conference – Competition was held at Tbilisi State Conservatoire. The students from Georgia, USA, Austria, Poland, Serbia, Russia, Ukraine, Great Britain, Belgium and Czech Republic took part in the Conference-Competition. The Georgian and foreign professors were in the jury.

The author of the article offers us the interview with the member of the Conference-Competition, jury member, the Georgian-Russian pianist, organist, Dr. of musicology and aesthetics of “Paris University

8”, the Cavalier of Art and Literature of France, the teacher of Moscow State Conservatoire, Nino Barkalaia, who on the 21th April, held the lecture-concert at Tbilisi State Conservatoire on the theme: “Nikolai Obukhov – the Composer of the New Time”.

The themes that are in the center of interests of N. Barkalaia’s performing and scientific activity are told in the interview.

REMEMBRANCE

Natela Arveladze

The Evening of Remembrance and Associations

This year, on the 3rd March, at V. Sarajishvili Tbilisi

State Conservatoire at the Museum of History the remembrance evening of the Georgian musicologist and public figure, Anton (Tatuli) Tsulukidze was held. The musicologists, the theatrical workers made a speech at the evening. Among them distinguished was the speech of the theatre scientist Natela Arveladze. The journal offers the reader the text of this very interesting speech. Mrs. Arveladze represents Anton Tsulukidze as the professional and as the public figure, remarks his merit in the Georgian culture and notes that in spite of very tense social-political life, there are people ready to overcome supremacy of the pseudo-idols. She considers that the remembrance evening dedicated to Anton Tsulukidze is one more attempt of fight to break the pseudo-idols.

FROM THE VIEW OF THE YEARS

Nargiza Gardapkhadze

The Jubilee of the Quartet

Sulkhan Tsintsadze State String Quartet – Konstantine Vardeli (I violine), Tamaz Batiashvili (II violine), Nodar Zhvania (viola) and Otar Chubinishvili (cello) is one of the most popular quartets in Georgia having the great success on the international scale as

well. The quartet had the jubilee in 2016. They are 50 years old. The author justly puts the question – is there any other such long-lasting ensemble? As they say, no, there isn't. That's why they are foretold to be in the Guinness Book of Records. The author tells about the impressions connected with the date of the jubilee concerts. She offers us the conversation with the first violin – Konstantine Vardeli.

STUDENT PAGE

Alexandre Dekanoidze

Nini Japaridze

Two Requiems

The journal "Music" periodically publishes the students' articles of Tbilisi V. Sarajishvili State Conservatoire to give the young generation the scope and to assist the development of the music criticism in Georgia.

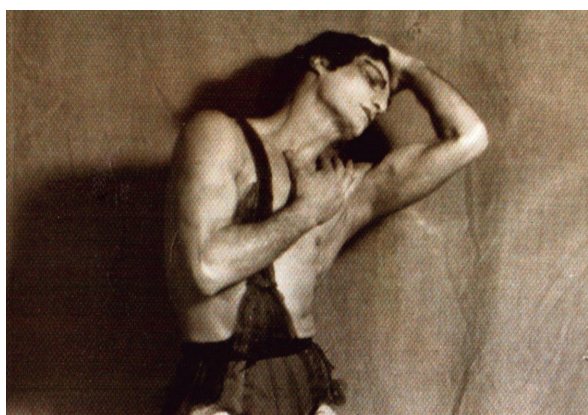
At present we offer the reader the article "Requiem" by the magistrature diplomant of the vocal faculty of Tbilisi V. Sarajishvili State Conservatoire- Alexandre Dekanoidze and the article "W.A Mozart's Requiem" – by the II of the faculty of journalism – Nini Japaridze. The articles refer to the concert held on the 23rd April, 2016 at Tbilisi Z. Paliashvili Opera and Ballet Theatre where the "Requiem" by W.A. Mozart and the premiere of "Requiem" – "No, to Terrorism!" by the young Georgian composer Eka Chabashvili were performed.

REMEMBRANCE

Tsitsino Jervalidze

Vakhtang Gunashvili

The article-remembrance is dedicated to Z. Paliashvili opera and Ballet Academic Theatre dancer, the People's artist of Georgia Vakhtang Gunashvili, who would be 90 this year. The author recollects the energy and cheerfulness that the dancer over 60 kept

up to the end and inspired both the Georgian and foreign spectators with his dance. The author reviews in short the concert and offers us the interview with the composer Eka Chabashvili and the art director and conductor of the State Opera and ballet Theatre, David Kintsurashvili.

EDUCATION

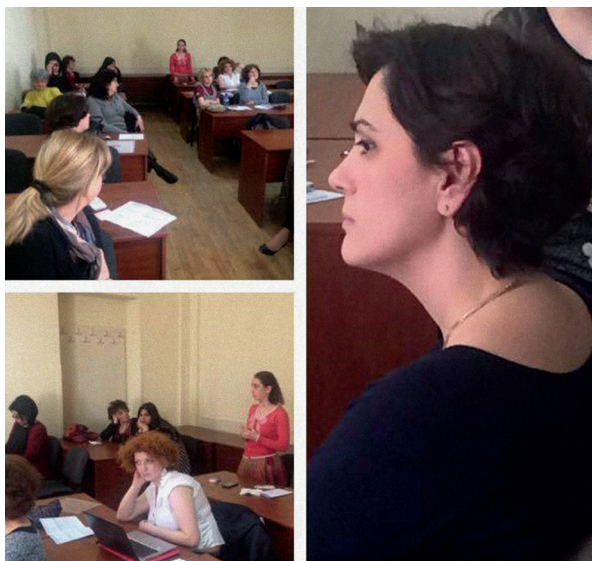
Marika Nadareishvili

Mzia Japaridze

The Problems of Music Teaching

On the 15-16th April, Tbilisi State Conservatoire regaled with the next in turn Republic Conference the tradition of which has been re-established after many-year pause. It should be noted that this year the scale of the conference has been thematically broadened.

The problems of methodology were discussed and the experience was shared by the musicologists, performers and professors not only from Tbilisi but the regional musical establishments as well. M. Nada-

reishvili's article deals with the contents of the conference and the issues discussed at it. M. Japaridze's article "In Free Georgia with N. Khrushov's Dream" refers to year-long problems accumulated in Georgia in the sphere of musical education.

GEORGIA AND EUROPE

Marika Nadareishvili

Mzia Japaridze

Giftedness and Mastership

Giftedness and Mastership – so calls the author the concert held in the minor hall of Tbilisi State Conservatoire in the middle of March. The participants of the concert were: the well-known to us the singer (tenor)

Irakli Kakhidze and famous French woman singer (soprano) Christel Di Marko, who for the first time appeared before the Georgian music loving listeners.

The concert was the part of broad tour of the fine couple in the cities of Georgia (Batumi, Kutaisi, Tbilisi) in honor of the victims of barbarous act of terrorism in Paris on the 13th November. The author gives the high appreciation of the concert and writes: "Me, as the long-lasting lover of the vocal music, having listened to many famous singers (both men and women) (among them are also the foreigners) can declare that it was one of the most impressive and unforgettable concert in my "listening" practice".

GEORGIA AND EUROPE

Tamar Tsulukidze

With the Active Life

Recently in Paris in the XIII International Compe-

tion "The Category Debutant 2", ten-year old Alexia Keruz took the third place. Her teacher is the pianist, working in France, the founder of association "The Pearls of Georgia" – Tea Dikero-Mariamidze living in Paris nearly for 14 years. On the basis of this association, she formed the section "Mrs. Khojava's School". Mrs. Rusudan Khojava, the honored artist of Georgia and pianist is Tea-Dikero-Mariamidze's teacher. Alexia Keruz in the competition held in Paris got the II prize. Besides, Tea-Dikero-Mariamidze is the leader

of the small group “Saunje” who will study the Georgian traditional chant with love and great desire.

FOLKLORE

Ketevan Baishvili

After the Concert of “Sakhioba”

On the 13th May 2016, at the Great Hall of the Conservatoire, the ten-year jubilee concert of the ensemble “Sakhioba” was held.

The author remarks the worth of the ensemble, the performing authenticity characteristic of them and the desert of their director, the well-known teacher, Doctor of Social Sciences – Malkhaz Erkhvanidze and his labor in the inculcation of the Georgian authentic singing. Together with “Sakhioba”, he formed the school of performance and those ensembles most of whom took part in this concert. Malkhaz Erkhvanidze restored the profession of the traditional chanters and inculcated it into the life.

FROM THE REGION

Manana Akhmeteli

Kakha Tsabadze

“Abesalom and Eteri” in Kutaisi

Kutaisi Opera Theatre (in one of the regions of Georgia) started the new life with the crown of the

Georgian Opera art – “Abesalom and Eteri” by Z. Paliashvili. The listeners had been waiting for the performance with the great interest. This was the new work of the new management.

Kutaisi Opera Theatre has always been considered to be the reanimator of the Georgian opera fund. The authors call the premiere successful and congratulate the art director of the Theatre, the creative group of the performance and all actors on this victory and wish the theatre to continue thus in future.

REMEMBRANCE

Alexi Shanidze

The Unforgettable Koka Robitashvili

The article is dedicated to the teacher of the violin class of the “School for the Gifted” (The XX century, 50-60th, Nikoloz (Koka) Robitashvili, his biography and teaching practice, his pupils.

The memories of Koka Robitashvili’s student are added to the article. There is also reviewed the worth of the books by K. Robitashvili: “The Orchestral Difficulties for the Violin”, “New Scales for the Violin” etc. Nikoloz Robitashvili would be 100 in 2015.

A CD enclosed with the magazine contains a sound track for each feature. Since its format is insufficient for all the details: the titles of the pieces and features and performers, only the title of a musical piece and the page of the corresponding article are specified. Here is a complete list of the CD recorded material:

1. Niko Sul Khanishvili "Gutnuri". Performer N. Sul Khanishvili State Capella of Georgia; the choirmaster Givi Munjishvili, soloist – Tornike Papidze (feature "Triumph of the Georgian Soul", p. 2)
2. Iioseb Kechakmadze "Lomis Moklulo". Performer Gori Chamber Women Choir, the leader Teona Tsiramua, soloist - Teona Tsiramua (feature "The Echo of Tbilisi Choir Music", p. 6);
3. Otar Taktakishvili "The Mengrelian Songs – Ci Varaida". Performed by the ensemble "Rustavi"; the chamber orchestra "The Seasons of the Year", the soloist Zurab Sotkilava (feature "Zurab Sotkilava", p.12);
4. Shavleg Shilakadze. Symphony #5, the fragment. Performed by J. Kakhidze Tbilisi Symphony Orchestra, N. Sul Khanishvili State Capella of Georgia (the leader – Archil Ushveridze), soloist – Zaza Khelaia (baritone), conductor – Shavleg Shilakadze feature "The New Acquisition of Georgian Music", p. 14);
5. Tamar Vashakidze. "Presto". Piano _ Giorgi Shaverzashvili (feature "Who Continues Mary Davitashvili's Way?", p. 22);
- 6-7-8. Nikolai Obukhov a) Prelude n.1 (1914-1915); b) Creation de l'Or (1916)); c) La source vive. C'est la paix (before 1930). Performed by Nino Barkalaia (feature "There is Something in the World Worth Continuing the Life", p. 24);
9. Sul Khan Tsintsadze. Quartet miniatures. Performed by S. Tsintsadze State String Orchestra, Konstantine Bardeli (I violin), Tamaz Batiashvili (II violin), Otar Chubinishvili (cello), Nodar Zhvania (viola) (feature "The Jubilee of the Quartet ", p. 40);
10. Eka Chabashvili "Requiem" (the fragment). Performed by Z. Paliashvili Tbilisi State Academic Opera and Ballet Orchestra and Choir, conducted by David Kintsurashvil (Rubric "Students page ", p. 47);;
11. Gaetano Donizetti "Luchia di Lammermoor", "Verrano a te sull'aure". Performed by Irakli Kakhidze (tenor), Christel di Marko (soprano) (feature "Giftedness and Mastership", p. ....);
12. The Georgian chant. Performed by the ensemble "Saunje" (Paris). (feature "Giftedness and Mastership", p. 64);
- 13-14. The Georgian folk songs: a) "Mushuri"; b) "Zari". Performed by the folk ensemble "Sakhioba", the leader Malkhaz Erkvanidze (feature "After the Concert of "Sakhioba", p. 66).

The editorial board

88

Editor-in-Chief: MIKHAEL ODZELI
Editors: MZIA JAPARIDZE, TAMAR TSULUKIDZE
Design: VAKHTANG RURUA, VANO KIKNADZE
Translated by: KETEVAN TUKHARELI

Address:
123, D. Agmashenebeli str., Tbilisi
Tel: (+995 32) 295 41 64
Fax: (+995 32) 296 86 78

1. N. Sulkhaniashvili

"Gutnari". State Capella of Georgia; the
choirmaster G. Munjishvili, soloist – T. Papidze;

2. I. Kechakmadze "Lomis Moklulo". Gori Chamber Women
Choir. The soloist T. Tsiramua; **3. O. Taktakishvili**. "Ci Varaida".

The soloist Zurab Sotkilava; **4. Sh. Shilakadze**. Symphony #5 (the fragment).

Tbilisi Symphony Orchestra and State Capella, soloist – Z. Khelain,
conductor – Sh. Shilakadze; **5. T. Vashakidze**. "Presto". Piano _ G. Shaverzashvili;
6-7-8. Nikolai Obukhov a) Prelude n.1; b) Creation de l'Or; c) La source vive. C'est
la paix. Piano _ N. Barkalaia; **9. S. Tsintsadze**. Quartet miniatures. K. Vardeli (I violin),

საქართველოს კომპოზიტორთა
შემოქმედებითი კავშირის
ჟურნალი

Journal of Creative
Union of Composers
of Georgia

მუსიკა **2**
2016 (27)
MUSIKA

T. Batiashvili (II violin), O. Chubinishvili (cello), N. Zhvania (viola); **10. E. Chabashvili**

"Requiem" (the fragment). Z. Paliashvili Tbilisi State Academic Opera and Ballet

Orchestra and Choir. conducted by D. Kintsurashvili. **11. G. Donizetti**.

"Verrano a te sull'aure". I. Kakhidze (tenor), Ch. di Marko (soprano);

12. The Georgian chant. Performed by the ensemble "Saunje" (Paris).

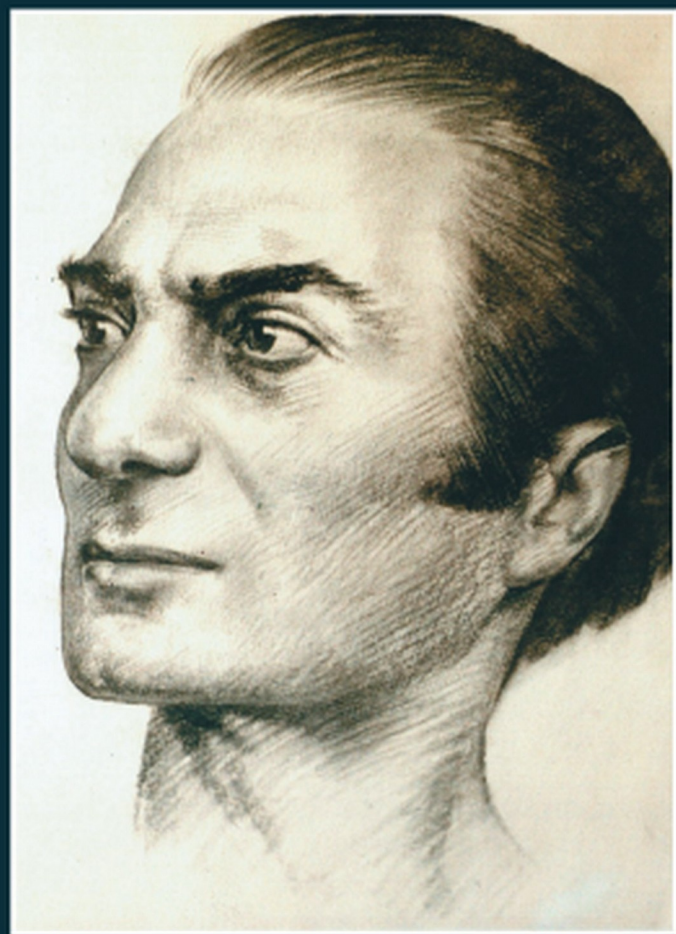
13-14. The Georgian folk songs: a) "Mushuri"; b) "Zari".

Performed by the folk ensemble "Sakhioba",
the leader M. Erkvaniidze;

disc

prohibited

All rights of the producer and the owner of the recorded work reserved.

მანუჩარე მთავარი

მანუჩარე მთავარი